

**T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**MESLEKİ TEKNİK EĞİTİMİN GELİŞİMİ VE TEKNİK
ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEDE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR**

**Süleyman Turgay ÜNLÜESER
(Teknik Öğretmen)**

**EĞİTİM YÖNETİMİ ve DENETİMİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI LİSANSÜSTÜ EĞİTİM TEZİ**

İSTANBUL 2007

**T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**MESLEKİ TEKNİK EĞİTİMİN GELİŞİMİ VE TEKNİK
ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEDE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR**

**Süleyman Turgay ÜNLÜESER
(Teknik Öğretmen)**

**EĞİTİM YÖNETİMİ ve DENETİMİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI LİSANSÜSTÜ EĞİTİM TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Suat ANAR**

İSTANBUL 2007

T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER FAKÜLTESİ

KABUL VE ONAY BELGESİ

MESLEKİ TEKNİK EĞİTİMİN GELİŞİMİ VE TEKNİK ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEDE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

Süleyman Turgay ÜNLÜESER'in MESLEKİ TEKNİK EĞİTİMİN GELİŞİMİ VE TEKNİK ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEDE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR isimli Lisans üstü tez çalışması, Y.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nuntarih ve sayılı kararı ile oluşturulan jüri tarafından Sosyal Bilimler Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Programında YÜKSEK LİSANS Tezi olarak edilmiştir.

Danışman : Prof.Dr. Suat ANAR
Üye : Prof. Dr. Adil ÇAĞLAR
Üye : Yrd. Doç. Mustafa MERAL
Tezin Savunulduğu Tarih :

ONAY

Y.Ü. Sosyal Bilimler Fakültesi Yönetim Kurulu'nuntarih ve sayılı kararı ile Süleyman Turgay ÜNLÜESER'in Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Programında YÜKSEK LİSANS (MSc) derecesi alması onanmıştır.

Yeditepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖNSÖZ

Mesleki ve Teknik Eğitimin öğretmen – şef – idareci hemen her kademesinde ve özel sektörde uzun yıllardır çalışmaktayken zaman zaman katıldığım seminerlerden birinde çokta kapsamlı olmasa da Eğitim Yönetimi ve Denetimi konuları işlenirken kendimi, bilgilerimi geliştirme ve yenileme ihtiyacı hissettim.

Çok geri kalmıştım, her şey tek düze olmuştu. Bu nedenle bu işe giriştim. Tam da kendi mesleğimle ilgili hedef seçtim. Mademki Mesleki Eğitim ilerlemeli geliştirmeliydi, mademki Teknik Öğretmenlerin meslek bilgileri son yıllarda çok düşmüştü o zaman çözüm sunmalı idim. Sanırım konu, daha işin başında iken hatta bu eğitime başlamama sebep olan ifade etmek istediğim, duyurmak istediğim ta yüreğimde taşıdığımıdı.

Değerli hocam Prof. Dr. Suat ANAR’ da derslerde bu konu üzerindeki hassasiyetimi gördüğünden olacak ki bu araştırmaya yönlendirdi. Araştırmanın her aşamasında katkılarını ve ilgisini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Suat ANAR’ a sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunuyorum.

Yardımlarını gördüğüm çok kıymetli okul müdürü, şef ve öğretmen arkadaşlarıma, Kartal Mesleki Eğitim Merkezi Tesviye Bölümü Öğretmeni Ayhan MALKOÇ beye, Yeditepe’den sınıf arkadaşlarıma ve değerlendirme, yönlendirmelerinden çok faydalandığım Marmara Üniversitesi’ nden değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Mustafa MERAL’ e teşekkür ederim.

ÖZET

MESLEKİ TEKNİK EĞİTİMİN GELİŞİMİ VE TEKNİK ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Bu araştırmada; Mesleki Teknik Eğitimin ve Teknik Öğretmenlerin toplum ihtiyacına cevap verme düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır.

Ülkemizin baş döndürücü bilim ve teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmesi için mesleki ve teknik eğitime öncelik, önem ve ağırlık verilmesi, bu gelişme ve değişimlere paralel olarak bilgi, beceri ile donatılmış, “öğretmen” olacağından emin eğitimcilerin yetiştirilebilmesinin çözüm önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma mesleki teknik eğitim veren Erkek Teknik, Kız Teknik, Ticaret ve Turizm, Mesleki Eğitim Merkezleri ve işbirliği içinde oldukları sanayi kurumları ile sınırlı tutulmuştur.

Araştırma sonunda elde edilen bulgulardan kaynak gruplarının ülkemizde mesleki ve teknik eğitimin ve teknik öğretmenlerin yeterlilik düzeyi ve çözümü ile ilgili birbirine paralel görüşlere sahip oldukları anlaşılmıştır.

Elde edilen bulgulardan yararlanılarak, mesleki teknik eğitimin ve teknik öğretmenlerin belirlenen hedeflere ulaşabilmesinin ülkenin gereksinim duyduğu beyin ve işgücünün yetiştirilmesinde sağlayacağı yararlar vurgulanarak öneriler getirilmiştir.

ABSTRACT

IMPROVEMENT OF VOCATIONAL-TECNICAL EDUCATION AND PROBLEMS IN BEING BROUGHT UP TECNICAL TEACHERS

In this reserch; it has been worked on determining vocational-technical education and tecnical teachers level of answering to the needs of society.

To keep in step with our country's scientific and tecnological improvements, it should have given the first importance to the vocational-technical education; besides these the solving suggestions for being brought up the teachers who are certain that they will becume knowledgable and skillful have been aimed.

This research has been limited with the industrial foundations including vocational-technical schools for girls and boys, Trade and Tourism, Apperentice Education Centers.

At the end of this research it has been understood that the source groups have the same points of vocational-technical education and tecnical teachers in our country.

Being used the findigs, some suggestions on being brought up the brain and worgpower which the country needs have been presented so that vocational-technical education and tecnical teachers could reach the dims which are defined before.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTIMA LİSTESİ.....	ix
TABLO VE RESİMLER LİSTESİ.....	x
BÖLÜM I	1
I.1 GİRİŞ	1
II.1. İLGİLİ LİTERATÜR VE ARAŞTIRMALAR.....	11
II.1.1. MESLEKİ EĞİTİM KAVRAMI	11
II.1.2. MESLEKİ EĞİTİMİN AMACI.....	13
II.1.3. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN KONUSU	14
II.1.4 MESLEK VE TEKNİK EĞİTİMİN AMACI.....	15
II.1.5. MESLEKİ EĞİTİMİN ÖNEMİ.....	16
II.2. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN TEKNOLOJİK GELİŞMELERE UYUMU	18
II.3. MESLEK VE TEKNİK EĞİTİMİN DİĞER EĞİTİM ALANLARIN İÇİNDEKİ YER	20
II.3.1. MESLEKİ EĞİTİMİN BİREYİN BÜTÜNLÜĞÜ İÇİNDEKİ YERİ.....	21
II.4. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN GENEL YAPISI.....	22
II.5. TÜRK MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN GELİŞİMİ.....	25
II.5.1. İMPARATORLUK DÖNEMİNDE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM	25
II.5.2. CUMHURİYET DÖNEMİNDE MESLEK EĞİTİMİ	28
II.6. MESLEKİ TEKNİK ÖĞRETİMDE ÖĞRETMENLER, EĞİTİCİLER VE YÖNETİCİLER.....	33
II.6.1. ÖĞRETMENLERİN HİZMET ÖNCESİ EĞİTİMİ	33
II.6.2. DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK ÖĞRETMEN YETİŞTİRİLMESİ.....	34
II.6.2.1. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE MESLEKİ VE TEKNİK ÖĞRETMEN EĞİTİMİ	35
II.6.2.2. AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDEKİ MESLEKİ VE TEKNİK ÖĞRETMEN EĞİTİMİ	36
II.6.2.2.1. ÖĞRETİM VE ÖĞRENMENİN NİTELİĞİ.....	38
II.6.2.2.2.BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ	39
II.6.2.2.3.MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM VE ÖĞRETİM ALANINDA ÇALIŞAN ÖĞRETMENLER VE EĞİTİCİLER İÇİN EĞİTİM POLİTİKASI VE STRATEJİSİ	40
II.6.2.2.4.KAYNAKLARI (MALİ KAYNAKLAR VE İNSAN KAYNAKLARI).....	41
II.6.2.2.5.BAŞLANGIÇ ÖĞRETMEN EĞİTİMİ.....	42
II.6.2.2.6. SÜREKLİ ÖĞRETMEN EĞİTİMİ.....	43
II.6.2.3. TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK ÖĞRETMEN YETİŞTİRME.....	46

II.7. TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK ÖĞRETMEN YETERLİLİKLERİ	52
II.8. MESLEKİ VE TEKNİK ÖĞRETMENLERİN YETERLİLİKLERİ	61
II.8.1. KAVRAMLAR VE TANIMLARI	61
II.8.2. ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ GENEL YETERLİLİKLERİ;.....	63
II.8. 3. ÖĞRETMEN YETERLİLİKLERİNİN ALT YETERLİLİKLERİ	66
II.8. 3. 1. KİŞİSEL VE MESLEKİ DEĞERLER - MESLEKİ GELİŞİM	66
II.8. 3. 2. ÖĞRENCİYİ TANIMA	67
II.8. 3. 3. ÖĞRETMEN VE ÖĞRENME SÜRECİ.....	67
II.8. 3. 4. ÖĞRENMEYİ, GELİŞİMİ İZLEME VE DEĞERLENDİRME	67
II.8. 3. 5. OKUL, AİLE VE TOPLUM İLİŞKİLERİ	67
II.8. 3. 6. PROGRAM VE İÇERİK BİLGİSİ.....	67
II.9. KİŞİSEL VE MESLEKİ DEĞERLER - MESLEKİ GELİŞİM	67
II.9. 1. ÖĞRENCİLERE DEĞER VERME, ANLAMA VE SAYGI GÖSTERME	68
II.9. 2. ÖĞRENCİLERİN, ÖĞRENEBİLECEĞİNE VE BAŞARACAĞINA İNANMA	69
II.9. 3. ULUSAL VE EVRENSEL DEĞERLERE ÖNEM VERME.....	70
II.9. 4. ÖZ DEĞERLENDİRME YAPMA	71
II.9. 5. KİŞİSEL GELİŞİMİ SAĞLAMA.....	71
II.9. 6. MESLEKİ GELİŞMELERİ İZLEME VE KATKI SAĞLAMA	72
II.9. 7. OKULUN İYİLEŞTİRİLMESİNE VE GELİŞTİRİLMESİNE KATKI SAĞLAMA	73
II.9. 8. MESLEKİ YASALARI İZLEME, GÖREV VE SORUMLULUKLARI YERİNE GETİRME.....	74
II.10. ÖĞRENCİYİ TANIMA	75
II.10. 1. GELİŞİM ÖZELLİKLERİNİ TANIMA.....	75
II.10. 2. İLGİ VE İHTİYAÇLARI DİKKATE ALMA	76
II.10. 3. ÖĞRENCİYE DEĞER VERME.....	76
II.10. 4. ÖĞRENCİYE REHBERLİK ETMEK.....	77
II.11. ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜRECİ.....	78
II.11. 1. DERSİ PLÂNLAMA.....	78
II.11. 2. MATERYAL HAZIRLAMA.....	79
II.11. 3. ÖĞRENME ORTAMLARINI DÜZENLEME.....	79
II.11. 4. DERS DIŞI ETKİNLİKLER DÜZENLEME	80
II.11. 5. BİREYSEL FARKLILIKLARI DİKKATE ALARAK ÖĞRETİMİ ÇEŞİTLENDİRME.....	81
II.11. 6. ZAMAN YÖNETİMİ.....	82
II.11. 7. DAVRANIŞ YÖNETİMİ.....	82
II.12. ÖĞRENMEYİ, GELİŞİMİ İZLEME VE DEĞERLENDİRME	83
II.12. 1. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YÖNTEM VE TEKNİKLERİNİ BELİRLEME ...	83
II.12. 2. DEĞİŞİK ÖLÇME TEKNİKLERİNİ KULLANARAK ÖĞRENCİNİN ÖĞRENMELERİNİ ÖLÇME.....	84
II.12. 3. SONUÇLARA GÖRE ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİNİ GÖZDEN GEÇİRME ...	85

II.13. OKUL, AİLE VE TOPLUM İLİŞKİLERİ	85
II.13.1. ÇEVREYİ TANIMA	85
II.13. 2. ÇEVRE OLANAKLARINDAN YARARLANMA	86
II.13. 3. OKULU KÜLTÜR MERKEZİ DURUMUNA GETİRME	87
II.13. 4. AİLEYİ TANIMA VE AİLELERLE İLİŞKİLERDE TARAFSIZLIK	87
II.13. 5. AİLE KATILIMI VE İŞBİRLİĞİ SAĞLAMA	88
II.14. PROGRAM VE İÇERİK BİLGİSİ.....	89
II.14. 1. TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI VE İLKELERİ.....	89
II.14. 2. ÖZEL ALAN ÖĞRETİM PROGRAMI BİLGİSİ VE UYGULAMA BECERİSİ	90
II.14. 3. ÖZEL ALAN ÖĞRETİM PROGRAMINI İZLEME - DEĞERLENDİRME VE GELİŞTİRME	90
BÖLÜM III	92
III.1 YÖNTEM	92
III.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	92
III.3. VERİLERİN TOPLANMASI.....	92
III.4. GEÇERLİLİK.....	93
III.5. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI.....	93
BÖLÜM IV.....	94
IV.1 BULGULAR.....	94
IV.1.1. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN GELİŞİMİ VE TANIMI	94
IV.1.2. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN TARİHİ GELİŞİMİ.....	94
IV.1.2.1. CUMHURİYET ÖNCESİ DÖNEM	94
IV.1.2.1.1 YAYGIN EĞİTİM	95
IV.1.2.1.2 ÖRGÜN EĞİTİM.....	96
IV.1.2.2. CUMHURİYET DÖNEMİ.....	101
IV.1.3. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME	105
IV.1.4. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE SEKTÖRLE İŞBİRLİĞİ PROTOKOLLERİ...	106
IV.1.5. SONUÇ OLARAK	107
BÖLÜM V	108
V.1 YENİ BİR MODEL, TEKNOLOJİ FAKÜLTELERİ.....	108
V.2. TEKNOLOJİ FAKÜLTESİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÖNERİSİ.....	109
BÖLÜM VI.....	110
VI.1 SONUÇ VE ÖNERİLER.....	110
EKLER	113
EK-A GÖRÜŞME SORULARI.....	113
KAYNAKLAR.....	114
ÖZGEÇMİŞ	115

KISALTMA LİSTESİ

MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TTK	Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
ETÖGM	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
KTÖGM	Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
ÇYEGM	Çıracılık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü
TTÖGM	Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü
AB	Avrupa Birliği
TEF	Teknik Eğitim Fakültesi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
ÇSYB	Çalışma ve Sosyal Yardım Bakanlığı

TABLO ve RESİMLER LİSTESİ

Tablo 2.1. 2006 – 2 Atama döneminde atama yapılan alanlarla ilgili kontenjan dağılımı.....	47
Şekil 2.1. Mesleki standartlar, eğitim standartları, öğretim ve eğitim programları, yeterlilik, akreditasyon e belgelendirme sisteminin kuruluşuna ait kurumsal iletişim ve etkileşimler.....	55
Şekil 5.1. Teknoloji Fakültesi Diyagramı.....	109

BÖLÜM I

I.1 Giriş

Mesleki Teknik Eğitimin gelişmesinde temel rol sistemin işleyişini gerçekleştiren öğretmendir. Bu nedenle araştırmanın temel yaklaşımında teknik öğretmen yetiştirme sisteminin dünü ve bugünü araştırılarak teknik öğretmen yetiştirmede öğretmen yetiştiren sistemin yapılanması yönünde model geliştirilip yorumlanarak öneriler sunulmuştur.

“Öğretmen, öğretmen okulunda yetiştirilir” ilkesi bugün meslek okullarında belli bir dönemden sonra görev alan öğretmen yeterliliğinde kendisini iyice belli etmektedir. Burada sadece okullar değil öğrencinin kendisini öğretmen olarak topluma hazırlama gereksinimini hissetmesi veya hissettirilmesi de incelenmiştir.

Teknik öğretmen sanayideki, bilimdeki baş döndürücü gelişmeleri de yakında takip edebilmeli ve yeniliklere de uyum sağlamalıdır. İncelemede mesleki eğitimin ülkemizdeki gelişimi ve diğer gelişmiş ülkelerle mukayesesi yapılırken bu önemli husus üzerinde de durulmuştur.

Anadolu’ da tarihi Loncalara dayanan mesleki eğitim, Osmanlı’ da bir kültür oluşturmuş temel esasları neredeyse bir devlet yönetim şekli ile özdeşleşmiştir. Dürüstlük, bilgi, topluma sahip çıkma anlayışı ile bugün bile görülmesi pek mümkün olmayan esnaf ve eğitim birliği oluşturulmuştur.

Günümüz mesleki eğitimin temelleri Osmanlı’ da 1718’ den sonra başlar. 1726’ da matbaanın kurulması ile adımlar hızlanır. İlk kuvvetli adım 1860’da Mithat Paşa tarafından atılır. İslahhaneler. Buradaki çalışmaların yararı görüldükten sonra 1868’de bugünkü Sultan Ahmet Endüstri Meslek Lisesi (Sanayi Mektebi) kurulmuştur.

Özellikle II. Meşrutiyet döneminde açılan çeşitli meslek okullarının isimleri bize bugün için belki bir fikir verebilir.

Polis Mektebi

Maliye Memurları Mektebi

Belediye Memurları Mektebi

Sıhhiye Memurları Mektebi

Şimendifer Memurları Mektebi

Orman Ameliyat Mektebi

1923 – 1924 Öğretim yılında faaliyette bulunan Edirne, İstanbul, Adana, Bursa, Ankara, Sivas, Kastamonu Sanat okulları ile kapanmak üzere olan birkaç okul Cumhuriyet dönemine devredilmiştir.

Cumhuriyet Döneminde; 1923 yılında eğitim sorunlarını görüşmek üzere toplanan ilk Heyet-i İlmiye programında Mesleki ve Teknik Eğitime de değinilmiştir.

Atatürk, Cumhuriyet'i ilan ettikten sonra kalkınmanın teknik eğitimle sağlanabileceğini ortaya koymuş ve bunu "Eğitim ve Öğretimde uygulanacak yöntem, bilgiyi insan için süs, bir zorbalık aracı, bir uygarlık zevkinden çok maddi hayatta başarılı olmayı sağlayan pratik ve kullanılabilir bir araç haline getirmenin şart olduğunu" sözleri ile doğrulamıştır.

1926 yılında John DEWEY' in tavsiyelerine uyularak ilk defa mesleki teknik öğretim işleri ile ilgilenmek üzere Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Dairesi görevlendirilmiştir.

1933 yılında 2287 sayılı kanunla Mesleki ve Teknik Eğitim Umum Müdürlüğü kurulmuştur.

1934 yılında Kız Teknik, 1937 yılında Erkek Teknik öğretmen okulu açıldı ve Mesleki Teknik Eğitimin modern çağı başlamış oldu.

Eğitimin temel amacı bireyi mümkün olan en yüksek mükemmeliyet düzeyine ulaştırmaktır. Bu nedenle de, her tür eğitim programı bu temel amaç doğrultusunda

işlevsel olmak durumundadır. Bu açıdan mesleki ve teknik eğitimin temel amacının da bireyi, mesleki ilgi ve gereksinimini güdüleme faktörü olarak kullanarak bütünüyle eğitmek olması gerekir.

Mesleki ve teknik eğitim bireyi etken bir yaşama hazırladığına göre insan kaynaklarını yararlı toplumsal amaçlar için değerlendirmekte ve bu yolla kültürel, ekonomik bireysel gelişmeye hizmet etmektedir. Mesleki teknik eğitimin bu görevi:

1. Hizmet alanına girecek bireylerin eğitimini yürütmek
2. İş dünyasına bilgili, becerikli ve başarılı iş gören yetiştirmek suretiyle yerine getirmeye çalışmaktadır.

Demokratik bir ortamda gençleri yaşama hazırlamada mesleki ve teknik eğitimin esas aldığı üç ana hedef:

- 1- Uygun öğrenme ortamı sağlamak
- 2- Gerekli becerileri geliştirmek
- 3- İstenilen davranışları oluşturmak olarak belirlenebilir.

Esasen, tüm eğitim kurumlarının bu üç temel hedefi gerçekleştirebilecek şekilde örgütlenmeleri ve bu gençleri bu doğrultuda yetiştirmeleri gerekir. Bu husus, çağdaş toplum yaşamının başta gelen gereksinimlerinden biridir. Bu nedenle:

- 1- Mesleki ve teknik eğitimin temel amaçları ile bilgi kazandırma eğitimi ve bireyin bütün olarak geliştirilmesini aynı paralelde yürütmek,
- 2- Her öğrenciye mesleki yöneltme ve bazılarına buna ek olarak mesleğe hazırlık programları uygulamak ve mesleki ve teknik eğitimin eğitsel yönünden tüm okul programlarında yararlanmak,
- 3- Mesleki ve teknik eğitimin amaçlarını iş piyasasındaki işler için hazırlananlara göre düzenlemek gerekmektedir. Bu husus eğitimin işlevsel bir özellik kazanması ve eğitim görmüş gençlerin yaşama uyum sağlayabilmeleri için zorunludur.

Genel olarak bir ülkenin gelişimini etkileyen temel faktörlerin;

1- Doğal kaynaklar,

2- Sermaye,

3- İnsan gücü

4- Yönetim,

5- Girişim

Olduğu yaygın olarak bilinmektedir. Burada ana öğeler doğal kaynaklar ve insan gücüdür. Bunların sonucu da üretim olarak ortaya çıkmaktadır. Bu iki öğeden gereği gibi yararlanarak yüksek düzeyde üretim sağlamak bir ülkenin gelişmesi için temeldir. Bu da ancak eğitimle olanaklıdır.

Gerçekten de, doğal kaynaklardan en iyi şekilde yararlanma, insan gücünün bu konuda yetiştirilmesine bağlıdır. Bu da iyi planlanmış bir eğitimi gerektirir. Eğitimi kalitesiz ve düşük düzeyde olan bir ülke, zengin doğal kaynaklara sahip olsa da asla gelişemezler. Bu durum insan öğesinin ve onun eğitilme biçiminin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Öte yandan insan yaşamının temel gereksinimlerinin beslenme, barınma, sağlık ve eğitim olduğu bilinmektedir. Sosyal bir ortamda yaşayan bireyin yaşamını etkileyen başlıca kurumların ise;

1- İş ve meslek,

2- Eğitim ve okul sistemi,

3- Dini kurumlar,

4- Aile,

5- Hükümet

gibi temel sosyal kurumlar olduğunu araştırmalar göstermektedir. Özellikle gençlerin gereksinimlerinin neler olduğunu inceleyen araştırmalar ise bunların;

- 1- Meslek eğitimi,
- 2- Yurttaşlık eğitimi,
- 3- Mesleki rehberlik,
- 4- kişilik geliştirme

konularında yoğunlaştığını ortaya koymaktadır.

Tüm bu hususlar insan yaşamında iş ve eğitimin diğer bir değişle mesleki ve teknik eğitimin önemli bir yer tutmakta olduğunu bir göstergesidir. İnsanlık tarihinin her döneminde ve her ülkede genel eğitim politika ve uygulamalarında meslek eğitime yer verilmiş olması bu gereksinimin doğal bir belirtisidir. Gerçekten meslek eğitimi bireyin yaşamında bireysel, sosyal, ekonomik, kültürel ve ulusal, gereksinimlerin karşılanmasında zorunlu olan bir eğitimidir.

Sosyal boyut açısından mesleki ve teknik eğitime olan gereksinimi bireyin sosyal etkinliklere katılma içgüdüğü ya da sosyal bir varlık olmasının doğal sonucu olarak düşünmek gerekir. Sosyal yaşamın bir gereği olarak, bir toplumda yaşayan bireyler toplumda ki sosyal etkinliklere en geniş ölçüde katılmalı ve toplumun işlerini birlikte paylaşmalıdır.

Ayrıca, beden, zihin ve ruh sağlığını korumak için bireylerin bir iş yaparak kazanç sağlamaları ve kendilerini ekonomik yönden bağımsızlığa kavuşturmaları gerekir. Bir ülkede yurttaşların yaşam ağaçlarının kökleri ve uygarlık dalları yaşamlarını kazandıkları meslekleridir. Meslekler topluma uygun, dostluk, bireysel ve kubaşık sosyal hizmet yönünden doğal ve gerçek bir eğitim ortamı sağlamaktadırlar. Bu nedenle bireyleri bir meslek sahibi yapmak hususu en ilkel toplumlardan beri üzerinde önemle durulmuş bir konu olagelmıştır.

İnsanoğlunun manevi varlığı bedenini beslemek için yaptığı çalışmalarla yakından ilgilidir. Bir uygarlık manevi varlığını ancak günlük yaşamını kazanarak devam ettirebilir. Bu nedenle, bir ulusun ve bireylerin manevi değerlerini koruyacak ve geliştirecek eğitim sistemi, her şeyden önce o toplumun ve bireylerin tüm potansiyelini yaşamlarını kazanma yolunda geliştirmelerine yardım etmelidir. Esasen

bu gerçeği gören çağdaş düşünürler, düşünce dünyasına hazırlık anlamında olan eski eğitim anlayışına daha pragmatik bir yaklaşımı tercih ederek mesleki ve teknik eğitimin önemini belirtmeye çalıştılar.

Örneğin, James'in geliştirdiği felsefe, bireyin iş yaşamını esas kabul etmekte ve iş dünyasına aktif katılma anlamını taşımaktadır. Dewey'in felsefesinde ise eğitim; sosyal açıdan toplumun demokratik yolda devamlı gelişmesini, psikolojik yönden bireyin özel yetenek ve ilgilerine göre iş yaşamına katılmasını öngörmektedir. Baltacıoğlu ve Tonguç ise iş eğitimi genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak görmektedirler. Çağdaş eğitimin felsefesi bireyin iş dünyasına aktif katılımını eğitim sürecinin ayrılmaz bir ögesi olarak kabul etmektedir.

Konuya sosyal, psikolojik boyut açısından bakıldığında birey ve grupların mesleki yeterliliklerini geliştirmede ve toplumsal işbirliğine katılımlarını sağlamada meslekler eğitim için önemli bir araçtır. Bu bağlamda mesleki ve teknik eğitim sosyal başarı ve mülkiyet duygusu kazandırmaktadır.

Bu nedenle, gençleri yararlı duruma getirmek için işlevsel bir mesleki ve teknik eğitimin yaygın hale getirilmesi gerekmektedir. Böyle bir eğitim bir yandan meslekleri bireyler için eğitici bir ortam olarak değerlendirirken öte yandan bireylerin potansiyellerini meslekleri öğrenmek için yönlendirmelidir. Mevcut uygulamalarda bu yönden boşluklar olduğu bir gerçektir. Bu nedenle gençleri eğitimleri süresince ekonomik yaşantılarla donatmak ve mesleki yönden geliştirmek gerekmektedir.

Tüm insanların yaparak öğrenebileceğinin biyolojik ve psikolojik yönden kanıtlandığı bir çağda milyonlarca gencin öğrenimlerini bir mesleğe yönelmeden tamamlamaları, ekonomik yönden ailelerine bağımlı yaşamaları okul ile iş yaşamı arasında bir köprü kurmanın ne kadar gerekli olduğunun somut bir göstergesini oluşturmaktadır.

Diğer yönden, işsiz gençlik kendisine hareket vadeden herhangi bir akıma bağlanmak eğilimindedir. Mesleki ve teknik eğitimden yoksun bir ortamda gençler kendilerine

toplumsal etkinliklere katılma umudu veren herhangi bir akıma kolaylıkla kapılma durumundadırlar.

Tüm bunlar, teknolojik bir ortamda gençlere ve yetişkinlere mesleki yetenekler kazandırmanın ve genel yeteneklerin geliştirilmesinin toplum için ne derece önemli olduğunu açıkça göstermektedir. Bu da sosyal yönden sistemli ve planlı bir mesleki ve teknik eğitim gereksiniminin ifadesidir.

I.1.1. Problem

Evrensel boyutlara bakıldığında mesleki ve teknik öğretim ülkelerin uluslararası rekabette ve ulusal kalkınmada büyük önem verdikleri bir öğretim olarak genel öğretimin önünde eğitimin bir lokomotifidir. Çünkü bir ülkenin en değerli kaynağı teknik iş be beyin gücüdür.

Ülkemizde mesleki teknik eğitime öğretmen yetiştirme Osmanlıdan (Ziyapaşa – Mithatpaşa) günümüze değişikliklerle bugüne değin gelmiştir. Bu anlamda Cumhuriyet döneminde her kalkınma planında önemle yer verilmiştir. Ancak özellikle son çeyrek yüzyıldır mesleki ve teknik öğretmen yetiştirme ile ilgili problemlerin çözüm ötesi bir boyut kazanması, çokta gerekli olmadığı halde onlarca teknik eğitim fakültesi açılması, mezunlarının öğretmen olamama ve benzeri sorunlarla karşılaşmaları ve bir çok fakültede bu programın yetersiz fiziki şartlarda, yetersiz teknoloji ve yetersiz öğretim elemanlarının gündeme getirdiği risk boyutu oluşturan sonuçlar mesleki ve teknik öğretmen yetiştirmenin yeniden gözden geçirilmesi gerçeğini ortaya çıkarmış gibi görülmektedir.

İşte bu araştırmada geçmişten yola çıkılarak mesleki teknik öğretmen yetiştirmede yeniden yapılanmasının boyutları araştırılarak bu konuda öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

I.1.2. Problem Cümlesi

Mesleki teknik öğretmen yetiştirmede teknik eğitim fakülteleri gereksinimi karşılayabilmekte midirler?

I.1.3. Alt problem

- 1- Teknik öğretmenler başarılı olabilmeleri açısından; mesleki değerleri, okul-aile ve okul-toplum ilişkilerini yeterince biliyor mu?
- 2- Teknik öğretmen; öğrenme,gelişimi izleme, değerlendirme konularında yeterli mi?
- 3- Mesleki yeterlilik açısından aldıkları haftalık atölye ders saatleri yeterli mi?
- 4- Ülkemizde Teknik öğretmen yetiştirmede Teknik Eğitim Fakülteleri ihtiyacı karşılayabiliyor mu?
- 5- Hukuki haklarını biliyorlar mı?
- 6- Öğretmenler, gençlerde planlama, tasarım, yaratma, problem çözme ve kendi kendine ilerleyebilme geliştirme inanç ve gayreti içinde mi?
- 7- Öğretmenler projeleri kontrol eden kişi olmaktan çok gençlerin özgür olarak gelişmesini kolaylaştıran rehberler midir?
- 8- Tüm eğitici personel ortak bir eğitim anlayışı içinde mi yetiştiriliyor?
- 9- Öğretmenlerin mesleki deneyimleri var mı?

I.1.4. Sayıtlar

- 1- Alanla ilgili yapılan literatür çalışmasında ulusal ve uluslar arası yeterince bilimsel veriye ulaşıldığı varsayılmıştır.
- 2- Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi, Kartal Endüstri Meslek Lisesi, Maltepe Kız Meslek Lisesi, Yakacık Endüstri Meslek Lisesi, Kadıköy Kız Meslek Lisesi, Samandıra Endüstri Meslek Lisesi, Kartal İMKB Çok Programlı Lisesi okul ve resmi kayıtlarından alınan veriler doğru kabul edilmiştir.
- 3- Görüşmelerde cevap veren bireyler gerçek görüş ve düşüncelerini yansıtmışlardır.
- 4- Araştırma kapsamına alınacak örneklem araştırmanın evrenini temsil edebilecek niteliktedir.

I.1.5. Sınırlılıklar

Araştırma ulusal ve uluslar arası ulaşılabilinen verilerle ve sistemde yer alan fakültelerle sınırlıdır.

Araştırma İstanbul il merkezinde rasgele olarak seçilen fakülte ve meslek liseleri ile sınırlıdır.

Araştırma bulguları meslek liselerinde ve fakülte de takımı oluşturan öğretmen ve yöneticilerle sınırlıdır.

Bu araştırmada genel liseler kapsam dışı tutulmuştur.

I.1.6. Amaç

Bu araştırmayla mesleki ve teknik öğretmen yetiştiren teknik eğitim fakülteleri ve öğretim programlarının ülkenin gereksinim duyduğu ve endüstride hizmet ve üretim sektörünün iş ve beyin gücü olarak cevap verip veremediğinin araştırılması olup aynı zamanda elde edilen verilerden yola çıkarak çağdaş anlamda ülke gereksinimlerine cevap verecek bir teknik öğretmen modeli sunulmasında hedefler arasında yer alması düşünülmüştür.

I.1.7. Önemi

Araştırma Türkiye'nin kalkınmasında lokomotif görevini yerine getiren ve olmaz ise olmazlar içinde yer alan mesleki ve teknik iş ve beyin gücünü yetiştiren teknik öğretmenlerin bu gününü inceleyip bilimsel veriler ve donelerle ortaya koyup yarını gerçekleyecek model ve önerilerin geliştirilmesi açısından önemlidir. Ayrıca bu alanda çalışmalar yürüten kurum kuruluş ve kişilerin yararlanabileceği verilerin sonuçların elde edileceği umulduğu içinde önemlidir.

I.1.8. Tanımlar

Araştırma raporunda geçen bazı kavramlar aşağıdaki tanımları ile kullanılmaktadır.

Teknik Eğitim Fakülteleri: Lisans düzeyinde eğitim veren ve teknik öğretmen yetiştiren kurumlar.

Mesleki Teknik Orta Öğretim Kurumu: İstanbul ili genelindeki ETÖGM, KTÖGM ve TTÖGM' lerine bağlı, ortaöğretim düzeyinde mesleki ve teknik eğitim verilen kurumlar.

Mesleki Eğitim Merkezi: Doğrudan iş piyasası beklenti ve ihtiyaçları doğrultunda çıraklık, kalfalık, ustalık ve usta öğreticilik eğitimleri verilen ÇYEGM'e bağlı kurumları.

Mesleki ve Teknik Eğitim: Bilim ve Teknolojide gelişmelere paralel bireylere belirli bir meslek alanında bilgi, beceri, tutum ve yeteneklerin kazandırıldığı eğitim sürecidir.

Sanayi: Çeşitli üretim girdilerini, ürün, üretim ve yönetim süreçlerini kullanarak bu girdilere yeni değerler katarak ürün haline getirip bu ürünleri tüketicilere sunulmasını sağlayan üretme yeridir.

Teknik Öğretmen: alanında yüksek öğrenim almış, öğretmenlik formasyonu sahibi olup; mesleki teknik eğitim okul ve kurumlarında atölye ve meslek derslerinde eğitimci olarak görev yapan öğretmenler.

BÖLÜM II

II.1. İlgili Literatür ve Araştırmalar

II.1.1. Mesleki Eğitim Kavramı

Eğitim, “bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak stendik değişme meydana getirme süreci olarak tanımlanmaktadır. (Ertürk, 1979, s. 12.) Ancak eğitim, toplumsal bir süreç olduğuna ve toplumsal yaşamın ekonomik boyutu da olduğuna göre, eğitim sürecinin ekonomik amaçlarının da bulunması kaçınılmaz bir olgudur. Eğitimin ekonomik amaçlara dönük en çok görülebilen yönü, işgücü verimliliği artışına olan etkisidir. Eğitim bu yöndeki bir etki ile üretim sistemine, toplusal anlamda da kalkınmaya katkıda bulunmaktadır.

Eğitimin üretime dönük boyutu daha çok mesleki eğitim e yetiştirme kavramları ile ifade edilmektedir. Ünal, Mincer’in “yetiştirme” yi, hem okuldaki eğitim sürecini hem de işteki öğrenme süreçlerini içerecek biçimde kullanıldığını ve “beceri kazandırmak veya işgücü verimliliğini geliştirmek için yapılan yatırımlar” olarak tanımladığını belirtmektedir(Ünal, 1996, s. 97). Öte yandan mesleki eğitimin “kısmen genel eğitim, kısmen de yetiştirmeden oluştuğu” genel eğitimin “insan toplumu ve kültürü anlama kapasitesini geliştiren bir süreç” olarak ele alındığı görülmektedir (Ünal, 1996, s.98)

Ferdin iş hayatındaki belirli bir meslek alanında üretici olarak herhangi bir statü ile yer alabilmesi için gerekli asgari yeterliliğe ve genel meslek kültürüne sahip olmasını mümkün kılan eğitime mesleki eğitim denir. Teknik eğitim ise: ileri seviyede fen ve matematik bilgisi ile tatbiki kabiliyetler kazanmış mühendislik, tarım, sağlık, ticaret, beslenme gibi her alanda yer alabilecek insanı yetiştiren eğitimidir(Ünsür, 1998, s.23)

Mesleki ve teknik eğitim; bilim ve teknolojiadaki gelişmelere paralel olarak, bireylere iş hayatındaki belirli bir meslekle ilgili bilgi, beceri, davranışlar kazandıran ve bireylerin yeteneklerini geliştiren eğitim sürecidir. Milli Eğitim Temel Kanununun 3. maddesine göre mesleki ve teknik eğitim; ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlılığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini utlu kılacak ve toplumun

mutluluğuna katkıda ulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamaktır(METARGEM, 1997d, s.1)

Alkan ve diğerlerine göre, mesleki ve teknik eğitim genel anlamda, bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu olan belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve pratik uygulama yeteneklerini kazandırarak bireyi zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönleriyle dengeli biçimde geliştirme sürecidir. Mesleki ve teknik eğitim; birey, meslek ve eğitim boyutlarının dengeli bir biçimde bir araya getirilmesinden oluşmuş bir eğitim sürecidir ve bireyin tüm yönleriyle gelişimini esas almaktadır. Mesleki ve teknik eğitim topluma dönük, istihdama dayalı ve tüm eğitim kademelerini kapsayan, kurum ile uygulama ve iş ile eğitimi bütünleştiren bir nitelik taşımaktadır (Alkan ve Diğerleri, 1996, s.3)

Doğan’a göre ise; Milli Eğitim sisteminin butunlugu içinde endüstri, tarım ve hizmet sektörleriyle her türlü mesleki ve teknik eğitim hizmetlerinin planlanması, araştırılması, geliştirilmesi, organizasyonu ve eşgudumu ile yönetim, denetim ve ogretim etkinliklerinin butunudur.(Doğan ve diğerleri, 1997, s.3)

Mesleki ve Teknik eğitim, bilgi, beceri ve tutum kazandırma yoluyla bireyi, bir ya da daha fazla kategoride ele alınabilecek mesleklere hazırlayan ve yönelten bir eğitim turu olarak gorulebilir. Mesleğe ilişkin olarak ayırım yapmayı sağlayan temel dayanak ise, bilgi, beceri ve tutumlarda uzmanlaşma ve farklılaşma yaratmaktır. Bu anlamda daha oncelki yıllarda uzamalaşma ve farklılık yaratan bilgiler daha sonraki dönemlerde her birey için önemli hale geldiğinde, mesleksel olmaktan çıkıp “genelleşmekte” ve mesleki eğitim değil genel eğitimin bir parçası olmaktadır. Mesleki ve teknik eğitim genel eğitimin bir parçası olarak düşünülebileceği gibi, mesleki eğitimde de genel eğitimden yararlanılması zorunludur. Bu şekilde ortaya çıkan mesleksel olanla arasındaki ayırışmanın zaman içinde değişmesi durumu, mesleki eğitime de yansıtmakta ve mesleki eğitimin içeriği, yapılanması, genel eğitimle ilişkisini de sürekli gözden geçirmeyi gerektirmektedir. Bu anlamda, tüm zamanlar için geçerli bir mesleki eğitim prototipi çıkarıp buna bağlanmak yerine, mesleksel olan ve genel olan ilişkisi içinde bireylerin farklılaşmasının sınırlarını, verimli toplumsal, ekonomik ve teknolojik ereve içinde dinamik olarak tanımlamak ve yeniden gözden geçirmeye açık olmak gereklidir(Aksoy, 1997).

II.1.2. Mesleki Eğitimin Amacı

Mesleki ve teknik eğitim, teknolojik gelişmelere uygun olarak bireylere iş hayatındaki belirli bir meslekle ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireylerin yeteneklerini çeşitli yönleri ile geliştiren eğitim sürecidir. Bu tanıma göre, mesleki ve teknik eğitim yoluyla kişilerin yeteneklerinin geliştirilerek belirli bir meslek edinmeleri amaçlanmaktadır (www.meb.gov.tr)

Mesleki ve teknik eğitimin başlıca amacı, ferde iş piyasasında geçerliliği olan bir işe girebilmesi ve bu işte ilerleyebilmesi için gerekli olan temel davranışları kazandırmaktır(Sezgin, 1994, s.1)

Genel olarak bir ülkenin gelişimini etkileyen ana öğeler doğal kaynaklar ve insan gücüdür. Bunların sonucu da üretim olarak ortaya çıkmaktadır. Bu iki öğeden gereği gibi yararlanarak yüksek düzeyde üretim sağlamak bir ülkenin gelişmesi için temeldir. Bu da ancak eğitimle olanaklıdır.

Gerçekten de, doğal kaynaklardan en iyi şekilde yararlanma, insan gücünün bu konuda yetiştirilmesine bağlıdır. Bu da iyi planlanmış bir eğitimi gerektirir. Eğitimi kalitesiz ve düşük düzeyde olan bir ülke, zengin doğal kaynaklara sahip olsa da asla gelişemez. Bu durum insan öğesinin ve onun eğitilme biçiminin ne kadar önemli olduğunu açıkça göstermektedir.

Temel mesleki eğitim iş hayatının talebi ile uyumlu olarak bir meslek alanında işe giriş için gerekli asgari mesleki davranışları kazandırmayı amaçlar temel mesleki eğitimde derinlik değil, mesleki genişlik esastır. Mesleki derinlik bireyin bir daha uzmanlaşmasını ifade etmektedir. Mesleki uzmanlık eğitimi, çağdaş mesleki eğitim sistemlerinde ileri meslek eğitiminin işlevi olarak kabul edilmektedir. Bireyin bir dalda eğitimi bilimin ve teknolojinin hızlı değişmesine dayalı olarak istihdamda ve bireyin değişime uyumunda güçlükler yaratmaktadır. Bireyin bir meslek alanında temel mesleki yeterlilikleri kazanması ona istihdamda esneklik ve değişikliklere uyum gücü kazandırmaktadır. TİSK, Mesleki Eğitim Sistemimiz ve İşletmelerdeki Beceri Eğitimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri” Raporu 2005.

Doğan'a göre mesleki teknik eğitimin esas amacı; endüstride kullanılan insan gücünü hazırlamaktır. Endüstride kullanılan üretim metotları, araç ve gereçler değiştikçe, yetiştirilen insan gücünün özellikleri de değişmektedir. Bu bakımdan mesleki ve teknik eğitim, teknoloji ve bilimsel çalışmalar arasında çok yakın bir ilişki bulunmaktadır(Doğan ve diğerleri, 1997, s.6).

Türkiye'de mevcut olan, ticaret ve turizm okulları dâhil orta öğrenim düzeyinde mesleki ve teknik okulların ana hedefleri aşağıdaki gibidir:

- a. Endüstri ve ticaretin ilgili sektörlerinde istihdam için vasıflı insan gücünün eğitim ve ğretimi.
- b. Öğrencilerin yüksek öğrenim kurumlarına giriş için hazırlanması.
- c. Öğrencilerin Türkiye'nin sorumlu yurttaşları haline gelmesi için hazırlanması(www.ua.gov.tr/leonardo/docs/tur/2005HareketlilikIsletimPlanı.doc)

II.1.3. Mesleki ve Teknik Eğitimin Konusu

Çalışma hayatının temelini oluşturan işgücünü yetiştirmede ana kaynak durumunda bulunan mesleki eğitimde "kalite ve standartlaşma" ile ekonomik pazarların çalışanlarda öngördüğü mesleki yeterliliklere sahip yüksek performanslı işgücü hedeflenmektedir. Yarının endüstrileri, temel eğitimin tamamlamış, uyum kabiliyeti yüksek ve mesleki açıdan yüksek seviyede yetiştirilmiş nitelikli işgücüne ihtiyaç duymaktadır.

Mesleki ve teknik eğitimi önemli kılan ve gittikçe de önemini artıran çeşitli etkenler vardır. Günümüzde teknolojiye meydana gelen değişimler büyük bir hıza ulaşmıştır. Teknolojideki bu değişim ve gelişime toplumların ekonomik ve kültürel yaşantılarını doğrudan etkilemekte ve farklılaşmasına neden olmaktadır. Toplumların bu değişime ayak uydurabilmeleri ise, özellikle mesleki eğitim ile yakından ilgilidir.

Dünyada olduğu gibi ülkemizin ekonomik kalkınması için, mesleki eğitimin önemi büyüktür. Mesleki eğitim, içerik, yöntem ve uygulama biçimleri bakımından diğer eğitim türlerinden farklılıklar göstermektedir. Ekonomik bakımdan daha pahalıdır.

Mesleki eğitimin yerine getirmesi beklenen fonksiyonlarından birisi de, istihdam ve ekonominin ihtiyaç duyduğu kesimlerde iş gücü yoğunluğunu artırmasıdır. Böylece iş gücü atıl durumdan kurtulabilecek ve gerekli olan sektörlerde toplanabilecektir. İşsizlik azalacak ve istihdam oranı artacaktır.

Türkiye bugün istihdama yönelik mesleklerde hızla giderilmesi gereken temel mesleki eğitim ihtiyacı ile karşı karşıyadır. Bu ihtiyacı giderememişken piyasaya yeni girecek ileri teknolojiler karşısında, Mesleki eğitim ihtiyacının artması kaçınılmazdır. Mesleki eğitimin bu ihtiyaçları karşılayabilmesi ancak, nitelik ve sayı yönünden geliştirilmesi ile mümkündür.

Teknolojik gelişmeler, mesleki eğitimin işverenlerle daha çok iş birliğini gerektirmektedir. Çünkü Mesleki eğitimin uygulama kısmı işletmelerde verilmektedir. Bu iş birliğinin gelişmesi, daha çok kişinin Mesleki Eğitimden faydalanabilmesini sağlayacaktır.

II.1.4 Meslek ve Teknik Eğitimin Amacı

Meslek ve Teknik eğitimde amaç, bireye beceri kazandırmak ya da becerisini geliştirmektedir.

Mesleki ve Teknik eğitim; kişilere iş için gerekli bilgi, beceri, mesleki tutum ve davranış kazandırmaktır. Bu eğitim sürecinde iş bir araç olarak (eğitim aracı) kullanılmakta ve birey yeteneklerinin çok yönlü geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Söz konusu sürecin her aşamasında birey kendi yeteneklerine uygun eğitim alarak, nitelikli iş gücü sınıfına dâhil olacaktır. Mesleki eğitimi bireylere yeteneklerine uygun yetiştirme olanağı yanında, yetiştirildiği alanda çalışma fırsatı sağlayan etkili bir eğitim dalı olarak da tanımlayabiliriz.

Mesleki ve teknik eğitim kendine özgü yapısı ve niteliği ile genel eğitimin özel bir dalını oluşturmaktadır. İçerik, yönetim, metot ve uygulama biçimleri yönünden mesleki eğitim ile diğer eğitim türleri arasında belirgin bir farklılık vardır.

Genel anlamda bireylerin işe hazırlanma süreci olan mesleki eğitim, ülkelerin ekonomik ve sosyal koşullarına göre farklı şekillerde gerçekleşmektedir.

Mesleki ve teknik eğitim, toplumsal ve bireysel hedeflere yönelik, belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve uygulama yeteneklerinin kazandırılarak, bireyi toplumun talepleri ve hedefleri doğrultusunda yetiştirmektir.

Görülüğü gibi çağdaş anlamda mesleki ve teknik eğitimin süreçlerinin sahip olması gereken temel nitelikler, uygulama, ekonomiklik, gelişmelere sürekli uyum, geniş bir meslekler dünyasını kapsama, topluma dönük olma, gerçek mesleki yaşantı ortamı sağlama, olumlu sonuca ulaşmaya kadar devamlılık, uygulama yönünden gereksinime, zamana ve ihtiyacın şekline bağlı olma, istem-sunu dengesini sağlama, kesin hedeflere yönelik olma ve hayata hazırlayıcılık gibi kendine özgü nitelikleri vardır.

II.1.5. Mesleki Eğitimin Önemi

Çağımızda, bilim ve teknolojiye meydana gelen hızlı değişme ve gelişmeler sonucu, Türk sanayisi çok boyutlu bir yapıya ulaşmıştır. Ülkemizin kalkınma hedefleri doğrultusunda istenilen hızda gelişebilmesi için, sanayi ve iş çevrelerince ihtiyaç duyulan sayıda ve nitelikte, orta düzeyde meslek elemanlarının yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında, meslek ve teknik eğitim ülkemiz için büyük önem arz etmektedir.

Şahinkesen; gelişmekte olan bir toplumda insan gücü ihtiyacı ancak mesleki teknik eğitimle karşılanabilir diyerek mesleki eğitimin önemini vurgulamıştır(Şahinkesen, 1993, s.65)

Dünyada teknoloji ve hizmetler altında çok hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Bu alanlarda ülkeler arası ve iç piyasalarda kıyasıya bir rekabet mevcuttur. Bu acımasız ortamda ayakta kalabilmek için daha seri ve daha kaliteli üretime ihtiyaç duyulmaktadır. Yeni teknolojiler üretmek için de, mevcut teknolojileri en üretken şekilde kullanabilmek için de emeğin vasfının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu ise mesleki eğitimle mümkündür. Ucuz, vasıfsız işgücü ile düşük maliyetle üretim yaparak ayakta kalabilmenin dönemi artık gerilerde kalmıştır. Bu nedenle mesleki eğitim ayrıca önem arz etmektedir(Ünsür, 1998, s.25)

Çağımızda bir ülke ekonomisinin uluslar arası piyasalarda sahip olduğu konum, sunduğu ürün ve hizmetlerin kalitesi ile doğrudan ilişkilidir. Ürün ve hizmetlerin kalitesi ise, üretimden pazarlamaya kadar görev alan personelin eğitim ve kalifiye eleman olmaları ile yakından bağlantılıdır. Bu da iş piyasaları ile mesleki eğitim arasındaki doğrudan ve zorunlu ilişkiyi ortaya çıkarmaktadır. Aynı zamanda işletmelerin rekabet gücü açısından vazgeçilmez bir faktör haline gelen mesleki eğitimin önemi 21.yüzyılın işletmelerinde daha belirgin bir görünüm kazanacaktır.(Karauçak, 1992, s.1)

Gelişen teknolojiye bağlı olarak meslek alanlarındaki çeşitliliğin artması ve mevcut mesleklerdeki nitelik ve nicelin değişimine ayak uydurabilme meslek öncesi eğitimin önemini artırmıştır. Mesleki ve teknik eğitim, bireylere bu değişime ayak uydurmalarını sağlayacak önemli kurumlar olarak ortaya çıkmaktadır. Teknolojiyle birlikte bilginin sürekli artması, çok bilgi edinmek yerine, bilgi üretimini ve işlevsel bilgiyi öğrenmenin önemini artırmıştır. Bilgi patlamasıyla birlikte bazı meslekler ömrünü tamamlamış ve yeni meslekler ortaya çıkmıştır. Burada önemli olan, bireylerin artan bilgiyle birlikte mesleki yaşamlarındaki yeniliklere uyumlarını kolaylaştıracak gerekli bilgi, beceri ve tutum kazandıracak bir eğitim almaları sağlanmasıdır. Ulusal ve evrensel düzeyde meydana gelen değişiklikler mesleki ve teknik eğitimi de etkilemektedir. Değişimin meydana getirdiği sonuçlar bir bakıma gereksinimlerin ortaya çıkışının bir göstergesi durumundadır. Özellikle geri kalmış ve gelişmekte olan birçok ülkede işsizlik sorunu bunlar arasında yer almaktadır. Hızlı nüfus artışı buna karşın sanayileşmede geri kalınması toplumdaki işsizliği artırmaktadır. Bu işsizlerin büyük bir kısmının da vasıfsız olması üretken iş gücü oranının azlığına neden olmakta sonuçta ise birçok sosyal problemi beraberinde getirmektedir. Bu noktada eğitim kurumlarına büyük görev düşmektedir. Eğitim kurumları işsizlik problemlerine gerekli hassasiyeti göstererek niteliksiz ve üretime katkıda bulunmayan nüfus oluşumuna engel olabilmelidir. Burada mesleki ve teknik eğitim nitelikli insan gücü yetiştirerek hem istihdam sorununa hem de sektörler arasındaki dengenin sağlanmasına katkıda bulunabilecektir. (<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/155-156/kazu.htm>)

II.2. Mesleki ve Teknik Eğitimin Teknolojik Gelişmelere Uyum

Günümüzde en yaygın olarak kullanılan üretim teknolojisi, bilgiye dayalı olanıdır. Bu teknolojilerin temelinde, talepteki değişmelere uyum sağlamak esastır. Böylece talep, değişmelerine uyum sağlamak ve maliyet seviyesini kontrol altına almak için bu teknoloji kullanılır. Bilgiye dayalı üretim teknolojisi araştırma ve geliştirme çabalarıyla sürekli yenilenir ve değişir. İşletmelerde gelişen ve değişen teknolojiye uyum sağlamak zorundadırlar. Diğer taraftan bu gelişmeler, istihdam konusunda nitelikli ve yarı nitelikli işçiler ile orta sınıf yöneticileri etkilemiş, bunların çoğunu işsiz bırakarak ekonomik kayıplara uğratmıştır. İşini kaybeden milyonlarca insanın, yeni işleri için okullarda veya eğitim merkezlerinde yeniden eğitilmesi, hükümetlerin önde gelen görevi olmuştur.

Yeni teknolojilerin giderek daha yoğun ve karmaşık biçime dönüşmesi, teknoloji kullanımının yaşam ömrünün kısalarak, yerine yenilerinin geçmesine neden olmuştur.

Bu gelişmeler, belirli alanlarda uzmanlaşmayı zorunlu kılmaktadır. Bu etkenlerin işgücü politikalarına yansması ise kaçınılmaz olmaktadır.

Uluslar arası rekabetin gelişmesi, bir yandan giderek artan şekilde daha nitelikli insan gücü yetiştirilmesine, diğer taraftan ise, insan kaynakları yönetimi sisteminin daha etkili hale gelmesini gerektirmektedir. Öte yandan küreselleşme sürecinin hızlanması ve uluslar arası rekabetin artması karşısında, hükümetler ve işletmelerin, Mesleki ve Teknik eğitim yetersizliğini sıkça dile getirdikleri gözlenmektedir.

Günümüzde rekabet üstünlüğü, teknolojik yeniliklere paralel olarak çalışanların bilgi ve beceri düzeylerini yükseltmekle sağlanabilir. Yeni bilgi ve teknolojilerin artan bir hızla geliştiği dünyamızda, bu hızlı gelişmeye uyum sağlayabilecek eğitim düzeyi ve niteliğine sahip iş gücünün yetiştirilmesi önem taşımaktadır. Bu bakımdan, işgücünün zaman içinde değişen ve gelişen teknolojilere ve yeni istihdam olanaklarına uyum sağlayacak şekilde yeniden eğitilmesi de zorunluluk haline gelmiştir.

Türk sanayi ve hizmetler sektöründe nitelikli işgücü ihtiyacı, önemli bir sorun oluşturmaktadır. Dışa açık ekonomi politikası, üretimde kalite ve maliyet faktörleri ile işgücünün nitelik ve verim düzeyinin yükseltilmesi gibi hususlar ön plana çıkarmaktadır. Bu nedenle eğitim sistemimizin ekonomik kalkınmayı destekleme ve hızlandırma görevini yerine getirecek ve sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücü yetiştirecek yapılanma içine girmesi bir zorunluluktur.

Kalkınmış ülkelerde işgücü yoğunluğu hizmet sektöründe olmasına karşın, kalkınmakta olan ülkelerde ise, sanayi sektöründe yoğunlaşmaktadır. Mal ve hizmet üretimiyle teknoloji kullanımındaki standartların hızla yükselmesi, bu alalardaki eğitilmiş ve yetişmiş insan gücü ihtiyacını da aynı oranda artırmaktadır.

Toplumumuzun gelişen teknolojiyi takip etme, yorumlama, mal ve hizmet üretimine yansıtma, teknoloji üretme ve satma suretiyle gelişimi daha da hızlanmaktadır. Bu da milli eğitim sistemimizin mevcut bilgi birikimi ve becerilerle desteklenerek, zaman geçirilmeden Mesleki ve Teknik eğitim ağırlıklı bir yapıya kavuşturulmasını gerekli kılmaktadır.

Ülkemiz ekonomik kalkınmasını sanayiye dayandırmayı hedeflemiştir. Bu hedefi gerçekleştirmek için öncelikle bilim ve teknolojideki çağdaş gelişme ve değişimler, çağın gerekleri ve toplumun ihtiyaçları doğrultusunda yani mesleki ve teknik eğitim alanında değerlendirilmelidir. Ayrıca bu gelişme ve değişimleri, mal ve hizmet üretimine yansıtabilecek kaliteli insan gücünün yetiştirilmesi zorunluluğu bulunmaktadır.

2000'li yıllarda dünyada beklenen başka bir gelişme ise, ileri düzeyde ürün farklılaşmasıdır. Bu bakımdan özel siparişlere göre üretim yapılabilmesi için, teknolojilerin yenilenmesi, belli ürünlerde uzmanlaşma sağlanmalıdır ve kalitenin önem kazanmasını sağlanmalıdır. Bunları gerçekleştirebilmek ise Mesleki ve Teknik Eğitim faaliyetlerinin ön plana çıkmasını gerektirmektedir.

Günümüzde, hızla gelişmekte olan teknolojiye paralel olarak insanların ihtiyaçları artmakta ve değişmektedir. Bu değişiklikleri ve gelişmeleri insanlara mal ve hizmet

olarak sunan işletmeler bu duruma cevap verebilecek teknik elemanlara ihtiyaç duymaktadırlar.

Dünyada meydana gelen gelişmeler ve değişim, işletmelerin nitelikli işgücü ihtiyaçlarını artırmıştır. Eğitim kurumları, ihtiyaç duyulan işgücünü karşılamada yetersiz kalmaktadırlar. Ülkemiz içinde bu durum geçerlidir.

II.3. Meslek ve Teknik Eğitimin Diğer Eğitim Alanların İçindeki Yer

Türkiye’de geleneksel işgücü yetiştirme sistemi, örgün eğitim kurumlarında sürdürülen meslek eğitimi dışında, meslek eğitim merkezleri ve çıraklık sözleşmeleri yoluyla da sürdürülmektedir. İşyerlerinin meslek eğitiminden beklentilerini gösteren nitelik tanımlamaları, kamu sistemi yoluyla sürdürülmesi gereken çok boyutlu eğitim içeriğinden “tek boyutlu” iş eğitimine doğru gelişmiştir. Örgün ortaöğretim düzeyinde gerçekleşen meslek eğitimi, ağırlığını işyerlerinde gerçekleştirilen uygulamaların öğrenilmesine kaydırmıştır. Yine mesleki ve teknik eğitim kurumlarında, geniş tabanlı bir mesleki teknik eğitim yerine dar kapsamlı “iş eğitimi”yle işgücü yetiştiren, ancak istihdamı konusunda en küçük bir garanti ya da destek sunamayan bir süreç gerçekleştirilmiştir. Bu da, örgün meslek eğitiminden beklenen gerek toplumsal – ekonomik rolün (ekonominin becerili insan gücü gerek sinmesini karşılama ve kaynakları insanların ihtiyaçları kadar kullanma) gerekse bireysel – ekonomik rolün (yüksek istihdam olasılığı, insanca yaşayacak ücret) yerine getirilemediğini göstermektedir.

Ekonomik sisteme yönelik olarak örgün eğitim kurumlarında gerçekleştirilecek meslek eğitiminin sınırlılıkları ve sorunları dışında, demokratik toplumlarda eğitime yüklenen anlam ve beklentilerin mesleki eğitimi de içerecek şekilde genişlemesi söz konusudur. Bu çerçeve, mesleki teknik eğitim ve genel eğitimi birlikte ele almayı gerektiren önemli bir gelişme sunmaktadır. Mesleki eğitimin toplum ve birey üzerindeki etkileri, bireyin kişisel gelişimi, toplumun demokratik gelişimi ve üretim geleneklerinin geliştirilmesi boyutlarının bir etkileşimi olara ele alınarak. Bu çerçevede, mesleki eğitim kendi başına, teknik uzmanlık ile tasarlanabilen ve gözlenebilen bir eğitim türü olmaktan çok, birey, toplum ve ekonomik yapı ilişkileri

içinde ele alınacak ve değerlendirilebilecek bütünlüklü bir eğitim olarak kabul edilmelidir.

Mesleki ve teknik eğitim sadece bilgi ve beceri kazandırma süreci değildir. Günümüz insanın çok yönlü kuşatılmışlığı içinde, birbirleriyle, iş alanlarıyla ve devletle ilişkilerinde kendilerini koruyup geliştirebilecekleri yetkinlikte yetiştirilmesi çok önemlidir. İnsanlar sadece makine kullanan, hizmet eden mekanik canlılar değildir. eğitim anlayışı ve ortamı, bireyin kendi ilgileri doğrultusunda yaşamasına destek olacak bir özellik taşımalıdır.

II.3.1. Mesleki Eğitimin Bireyin Bütünlüğü İçindeki Yeri

Bireyin bütünlüğünü oluşturan nitelikler, eğitim etkinliğinin temel amaçlarından biridir. Bu boyutlar genel olarak, kişisel gelişim (bireyin özgün ve değerli bir varlık olarak geliştiren, kendine güvenini, yaşamdan zevk almasını sağlayan, sanatsal, kültürel, düşünsel ve daha ileri eğitim almaya hazır olma yönünde geçiş sağlayan ve beceriler kazandıran vb.), üretim yeteneğini geliştirme (o dönemde ve o toplumda geçerli üretici olan yeterliklerini geliştiren ve geçim faaliyetlerini dikkate alan) ve demokratik bir toplumda yaşayabilme ve destekleme (yurttaşlık, demokrasi değerleri, insan haklarına saygı, siyasal ve toplumsal katılma, siyasal ve sendikal bilinçlenme vb.) şeklinde belirtilebilir.

Bireyin bütünlüklü gelişimi, belirli bir dönem içinde aldığı eğitimin tüm bu boyutları karşılamaya çalışmasına bağlı olacaktır. Mesleki özellikler gösteren bir eğitsel içerik tüm bireyler için gerekli iken, diğer demokratik ve kişisel gelişimi desteklenen türde bir içerik de meslek eğitimi alan bireyler dâhil tüm toplumsal kesimler için savunulması zorunlu bir durumu ortaya koymaktadır.

Ancak günümüzde meslek liselerinde ortaya çıkan durum, ağırlıklı olarak sunulan tek boyutlu eğitim sonuçları dışında, toplumsal olarak yaratılan ve önemli ölçüde üniversite sınavından çok daha önce gerçekleşen ayrımcılığı ve buna bağlı ortaya çıkan sorunları içermektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretimde gözlenen ayrımcılık, uluslararası bazı belgeleri gözden geçirdiğimizde daha çok açık olarak ortaya çıkmaktadır.

II.4. Türk Eğitim Sisteminin Genel Yapısı

Eğitim sistemleri “açık sistem” özelliğini taşırlar. Bu sebeple ulusal ve uluslar arası düzeydeki ekonomik, sosyal, kültürel ve politik değişmelerden ve gelişmelerden etkilenirler. Ancak bu çok yönlü gelişme ve değişmelere uyum sağlarken, bir sistem olarak istikrarlarını ve etkinliklerini de sürdürmek zorundadırlar. Türk eğitim sisteminin zayıf yönlerinden biri, değişmelere ve gelişmelere uyum sağlamaya çalışılırken, istikrarı ve etkinliği sürdürecek önlemlerin alınmasında yeterli gelişmenin sağlanamamasıdır.

Özellikle 1980’li yıllardan itibaren Türk eğitim sisteminde uygulamaya konulan, ancak henüz olumlu/olumsuz sonuçları alınmadan uygulamadan kaldırılan çok sayıda değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliklerin sorunlara çözüm arama ve değişime uyma çabalarının bir ürünü olduğundan şüphe duyulmamaktadır. Ancak, bir sistem bütünlüğü içerisinde ele alınmayan ve gerekli alt yapı oluşturulmadan uygulamaya konulan değişikliklerin getirdiği çözümlerden çok sorun ürettikleri de göz ardı edilmemelidir.

Bugünkü Türk eğitim sistemi 1973’te yürürlüğe giren 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununa göre şekillenmiştir. Sistemin uygulanmasına ilişkin hususlar 22 yıllık (1973–1995) perspektif içerisinde hazırlanan nc Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda yer almıştır. Sözü edilen Kanun ve Planda eğitim sistemi 8 yıllık temel eğitim esası üzerine yapılandırılmıştır.

1739 Sayılı Kanununun 28. maddesinde ortaöğretimin amaç ve görevleri sayılırken  okul türüne işaret edilmektedir. Bunlar, ğrencilerini;

Yüksek ğretime hazırlayan okullar,

Hem mesleğe, hem yüksek öğretime hazırlayan okullar,

Hayata ve iş alanlarına hazırlayan okullardır.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, öğrencilerini;
Yükseköğretime hazırlayan ve öğretim süresi 3 yıl olan genel liseler,
Hem mesleğe, hem yüksek öğretime hazırlayan ve öğretim süresi 4 yıl olan teknik
liseler,
Hayata ve iş alanlarına hazırlayan pratik sanat okulları önerilmiştir.

Yeni yapılanmada, mevcut olan meslek liselerinden donanımı iyi olanların teknik
liselere, diğerlerinin de pratik sanat okullarına dönüştürülmesinin Üçüncü Beş Yıllık
Kalkınma Planı dönemi sonuna (1977) kadar tamamlanması öngörülmüştür.

Ancak, uygulamada planlananın tam tersi sonuçlar ortaya çıkmıştır. Teknik liselerde
beklenen gelişme sağlanamamış, pratik sanat okulları beklenen ilgiyi görmemiştir.
Meslek liselerinin pratik sanat okullarına dönüştürülmesi planlanmışken, pratik sanat
okulu olarak yapılan binalar meslek liselerine dönüştürülmüştür. Kısaca, Planda
kaldırılması öngörülen meslek liseleri sistemin omurgası haline gelmiştir.

Sorun, teknik liseler yerine meslek liselerinin ikame edilmesinin ötesinde bir anlam
taşımaktadır. Üçüncü BYKP Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda öngörülen model kendi
içerisinde tutarlıdır. Öğrencilerini yüksek öğretime hazırlayacak genel liselerin
öğretim süresi 3 yıldır. Öğrencilerini hem mesleğe hem yükseköğretime hazırlama
görevini yerine getirecek olan teknik liselerin öğretim süresi ise 4 yıldır. Haftalık
ders saati sayısının teknik liselerde genel liselerden yaklaşık üçte bir oranında daha
fazla olduğu dikkate alındığında, teknik liselerin kendilerine verilen iki görevi de
yerine getirebileceği görülmektedir. Ancak, meslek liselerinin öğretim süresi üç
yıldır ve zaman içerisinde bu okullar aynı süre içerisinde öğrencilerini hem mesleğe
hem yüksek öğretime hazırlama işlevlerini üstlenmişlerdir.

Eğer, meslek liselerinde öğrenciler, 3 yıllık öğretimle hem mesleğe hem yüksek
öğretime hazırlanabiliyorsa, öğrencilerini aynı sürede sadece yüksek öğretime
hazırlayan genel liselerin öğrenin süresinin uzun olduğu söylenebilir. Bu varsayım
doğruysa, genel lise öğrencilerinin bir meslek öğrenecek kadar zamanları boşa
gidiyor demektir. Ancak, meslek lisesi mezunlarının istihdama ve yüksek öğretime
geçiş oranlarının düşüklüğü dikkate alındığında, meslek liselerinin öğrencilerini ne

mesleğe ne yüksek öğretime hazırlayan okullara dönüştüğü söylenebilir. Meslekî eğitimdeki sürekli arayışların temelinde bu sorunun bulunduğu düşünülmektedir.

Sözü edilen sorunun gizlenmesinde meslek lisesi mezunlarına sınavla yüksek öğretime geçiş hakkının genişletilmesinin önemli rolü olmuştur. Meslek lisesi mezuniyeti öğrencilere yüksek öğretime giriş sınavlarına katılma hakkı vermekte, ancak aldıkları eğitim bu sınavları başarmaları için yeterli olmamaktadır. Bu durumun sistemin giderek sınav odaklı bir yapıya bürünmesinde etkili olduğu düşünülmektedir.

2005 – 2006 öğretim yılından itibaren genel ve meslekî-teknik liselerin öğretim süresi 4 yıla çıkarılmış, böylece meslek liseleriyle teknik liselerin öğretim süreleri eşitlenmiştir. Bu durum sözü edilen okul türlerinin amaçlarının yeniden tanımlanmasını ihtiyaç haline getirmiştir.

Birbirini tamamlaması gereken eğitim türlerinin, Türk eğitim sisteminde, özellikle meslekî eğitimde, birbirlerinin adeta alternatifi haline dönüşmesi, yıllardır yaşanan bir sorundur. Aynı konuda ve aynı mahiyetteki eğitimi, aynı yaş grubundaki gençler hem örgün eğitimle, hem yaygın eğitimle hem çıraklık eğitimiyle alabilmektedirler. Bu durum hizmetin çeşitlenmesini engellerken, kaynakların israfına ve yönetsel sorunlara da yol açmaktadır. 3308 Sayılı Kanunda yapılan değişiklikle kurulan meslekî ve teknik eğitim merkezlerinin bu sorunun çözümüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Türkiye’de yaygın eğitim hizmetleri çok sayıda özel ve resmi kurum ve kuruluş tarafından yürütülmektedir. Özellikle meslek kuruluşların bu konudaki faaliyetlerinin önemli boyutlara ulaştığına dikkat çekmek gerekmektedir. Ancak, bu faaliyetlere ilişkin istatistiklerin tam olarak toplanamaması, ülkemizde yürütülen yaygın eğitim hizmetlerinin olduğunun çok altında görünmesine sebep olmaktadır.

Son 35 yıldaki uygulamalardan Türk eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması konusunda çıkartılacak dersler, aşağıdaki başlık altında toplanabilir:

- Eğitim sisteminin çağdaş eğitim değerleri esas alınarak, kendi içerisinde tutarlı ve ihtiyaçlara cevap verecek şekilde yapılandırılması önemli, fakat yeterli

değildir. Uygulanabilir bir model için mutlaka toplumun beklentilerinin ve eğilimlerinin dikkate alınması gerekmektedir.

- Mevcut sistemin değerlerini ve kurumlarını göz ardı ederek yeni kurumlar oluşturma çabalarından sonuç alınması çok zordur.
- Sistem ile onu işleten yönetim arasındaki uyum önemlidir.

II.5. Türk Mesleki ve Teknik Eğitimin Gelişimi

Türkiye’de mesleki eğitimin tarihi gelişimini iki bölümde incelemek gerekir. İmparatorluk ve Cumhuriyet dönemleri olarak bilinen bu ki dönem birbirini tamamlayıcı nitelikte olup birlikte çağdaş Türk Mesleki ve Teknik Öğretim sisteminin temel oluşumunu teşkil etmektedir.

II.5.1. İmparatorluk Döneminde Mesleki ve Teknik Eğitim

Diğer toplumlarda olduğu gibi Türk toplumunda da 19. uncu yüzyıla kadar meslek eğitimi çıraklık sistemiyle yürütülmüştür. Loncaların sorumluluğunda bulunan bu eğitim şeklinde bir sanatla meşgul olmak veya ticaret yapmak gedik usulü ile organize edilmektedir. Loncalar İntisap Ağaları (Belediye Başkanları) kanalıyla hükümetle olan ilişkilerini yürütürlerdi. Sistemde ustalık kademesine yükselen kalfalara törenle peştamal kuşatılmaktaydı. Bu esnaf örgütlerinin mesleki ve sosyal işleri esnaf şeyhi Kethüda ve ustabaşılar tarafından yürütülürdü. Bu yöneticiler seçimle iş başına getirilir ve hükümet onayıyla işe başlarlardı.

Sivil halkın bu mesleki eğitimin yanında ordu ihtiyacını karşılamak ve gerekli silah ve araçları üretmek için ordu içinde de bir sanatkâr yetiştirme sistemi mevcuttu. Yüzyıllarca toplumun ve ordunun ihtiyacını karşılayan bu meslek adamı yetiştirme şekli sonraları etkinliğini yitirmiştir.

Onsekizinci yüzyılda Avrupa’da başlayan sanayi devri ve bununla birlikte başlayan kalifiye eleman yetiştirme hamlesi, Türk toplumunda da gelişimde bulunarak matbaalar çini atölyeleri kumaş fabrikaları ve Yalova kâğıt fabrikası gibi tesisler kurulmuş olmakla birlikte kapitülasyonlar iç ayarlanmalar sebebiyle bu çalışmalardan olumlu bir gelişme görememeyiz.

On sekizinci yüzyılda Avrupa gelişmekte olan endüstrinin etkisi ile Osmanlı toplumunda ekonomik ve askeri baskı artmaktaydı. Bu nedenle devlet yetkilileri askeri alanda yenilikler yapmak üzere harekete geçtiler. İlk olarak 1773 de III. selim tarafından mühendishaneyi bahri hümayun ve 1795 de mühendishaneyi hümayun adıyla askeri teknik okullar açıldı. Ayrıca gerekli teknik eğitim için Fransa'ya 150 öğrenci gönderildi. III. selimin ıslahat gelişimlerinden sonra 19. yy da II. Mahmur ordu ve askeri teknik okullar için uzmanlar getirdi. Bu arada askeri malzeme üretimi için Zeytinburnu ve tophane fabrikaları kuruldu.

Tanzimat döneminde toplumsal yapıda meydana gelen değişme ve gelişmelerin sonucu olarak ikinci kez endüstrileşme zorunluluğu doğdu. Bu arada Bursa Lübnan midilli İstanbul Beyrut adana ve İzmir de çeşitli dokuma ve gıda maddeleri üren fabrikalar kuruldu. Yabancı firmaların rekabeti karşısında bu girişimde olumlu sonuç vermedi

19.yy da askeri fabrikalarda çalışan askeri uzmanların yerine almak üzere kalifiye işçi ve teknik eleman yetiştirme işi ele alındı. Bu amaçla önceleri sanat bilen Kur'a askerleri tophane ve Zeytinburnu fabrikalarında görevlendirildiler. Sonraları orduda harp endüstrisi sınıfı teşkil edildi. Daha sonra fabrikalar içinde idadi endüstri sınıfları kuruldu. 1884 yılında Ali Sahip Paşanın Tophane müşavirliği zamanında Tophane ve Zeytinburnu'ndaki idadi endüstri alaylarına birer idadi endüstri okulu ilave edildi.

1807 de endüstri alayları örgütü kaldırılarak 1908 de Zeytinburnu'nda imalatı harbiye nazarı mektebi adıyla bir sanat okulu kuruldu. Bu örgüt 1921 yılına kadar devam etti ve okulun adı askeri fabrikalar müdüriyeti umumiyeti umumumiyesi usta mektebi olarak değiştirildi. Bu okul cumhuriyet dönemine kadar askeri fabrikalara usta ve kalifiye işçi yetiştirmeye devam etti.

Diğer taraftan tazminatı izleyen yıllarda esnaf örgütünü geliştirmek ve dış pazarlarla rekabet etmek Çin yerli endüstriyi geliştirmek amacıyla bazı tedbirler alındı. Bu amaçla meslek sahiplerini okullarda yetiştirme yerli ürünleri halka tanıtma sergi açma ve şirket kurma girişimlerinde bulundu. Yerli endüstriyi ıslah için bir ıslahı kurulu kuruldu. 1862 de Sultanahmet'te büyük bir sergi açıldı.

Tanzimat'tan sonra hükümet ve idare adamlarını yetiştirmek için yeni öğretim kurumları ile ekonomik kalkınmayı geliştirecek elemanları yetiştirecek mesleki ve teknik okulların açılmasını öneren devlet adamları olmuştur. Bunlar arasında elçilik ve nazırlık görevlerinde bulunmuş Sadık Rıfat Paşa, bu hususta ilgili makamlara rapor ve tasarımlar vermiş ve ilk defa olarak genel eğitimle mesleki eğitimi bir arada düşünmüştür. Sadık Rıfat paşa idareyi hükümetin kavidi esasiyesi adlı eserinde ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesi için el sanatları ve endüstride çalışacak elemanları yetiştirmek üzere okul açılmasını önermiştir.

1857 yılında kurulan maarif nezareti nizamnamesinde mesleki okul ve programlara yer verilmekle beraber uygulamalarda bu konuda kayda değer bir gelişme olmamıştır. 1869 maarifi umumiye nizamnamesiyle de mesleki ve teknik öğretimin sadece yüksek kısmı bu bakanlık sorumluluğuna verilmiştir.

Sonuç olarak denilebilir ki, 1839 – 1864 yılları arasındaki 25 yıllık dönemde meslek adamı yetiştirme ve endüstriyi kalkındırma hususunda devamlı çalışmalar yapılmış olmakla beraber bunlardan olumlu sonuç alınamamıştır.

Diğer taraftan ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısı ile 20.yy başlarında erkek teknik öğretim k teknik öğretim ve ticaret öğretim alanlarında bazı okulların açıldığı görülmektedir. Bu okulların öncülüğünü muhtemelen sadık Rıfat Paşa'nın fikirlerinden yararlanarak Mithat paşa yapmıştır.

Mithat Paşa ilk defa ıslahhane adıyla 1861 Niş t bir okul açmış daha sonra 1864 de Rusçuk ve Sofya'da 1868 de de İstanbul'da ilk teknik erkek öğretim okullarının temelini atmıştır. Mithat Paşa'yı izleyen ilgili valiler tarafından Halep Trablusgarp Diyarbakır Kastamonu İzmir ve Konya da benzer okulların açıldığı görülmektedir. Kız teknik öğretim alanında yine Mithat Paşa ilk ıslahhaneye 1865 de Rusçuk ta onu takip eden Ahmet Vefik paşa İstanbul da Üsküdar 1868, Yedikule 1869, Aksaray 1879 ve Cağaloğlu'nda 1879 da açmıştır.

Zamanın ticaret nazarı Suphi paşa da 1883 de Hamidiye ticaret mektebi âlisi adıyla ilk ticaret okulunu açmıştır.

Islahhaneler başlangıçta ıslahalar komisyonlarıyla yönetilmekteydiler bugünkü mesleki ve teknik öğretim okullarının başlangıcını teşkil eden bu kurumlarda bugünkü anlamda planlı bir öğretim programı yoktu. Kurumun çalışması ıslahane komisyonlarının sorumluluğundaydı. Sonraları 1913 yılında 120 numaralı idareyi umumiye vilayet kanunu ile sanat okullarının masrafları il özel idareleri bütçelerine girdi. Böylece bu okullar il okulları haline getirildi.

1916 yılında maarif nezaretince hazırlanan yeni idadi(ortaokul) programına göre il merkezi dışında ulunan okullarda kısmen meslek öğretimi verilmeye başladı. Yeni programa göre 3 sınıflı olan taşra idadilerinin birinci sınıfları hazırlayıcı ve diğer iki sınıfları da ticaret tarım sanat ve genel bilgiler şubeleri haline getirildi. Fakat bu uygulamalarda öğretim üye ders araç ve gereç yokluğu nedeniyle olumlu sonuç alınmadı.

Böylece 1923 – 1924 öğretim yılında faaliyette bulunan Edirne İstanbul adana Ankara bursa Sivas Kastamonu Konya bolu sanat okulları ile kapanmak üzere bulunan diğer birkaçı cumhuriyet devrine intikal etti

II.5.2. Cumhuriyet Döneminde Meslek Eğitimi

İmparatorluk dönemindeki mesleki eğitimin geliştirilmesi ve endüstrinin ıslahı çalışmalarına cumhuriyet dönemi zamanında da devam edilmiştir. Bilhassa birinci dünya savaşı ve onu izleyen kurtuluş savaşında karşılaşılan güçlükler bu alandaki ihtiyacı açıkça ortaya koymuştur.

Atatürk 1922 tarihinde büyük millet meclisinde yaptığı konuşmada bu gerçeği şu şekilde ortaya koymaktadır.

Memleket evladını hayati içtimaiye ve iktisadiye de fiilen müessir kılabilmek için elzem olan iptidai malumatı ameli bir tarzda vermek usulü maarifimizin esasını teşkil etmelidir.

Ayrıca, 1923 yılında eğitim sorunlarını görüşmek üzere toplanan bilim komisyonunun programında mesleki ve teknik öğretime değinilmektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitim en önemli konulardan biri olarak ele alınmakla beraber, savaşlar ve çeşitli ekonomik sorunlar nedeniyle mesleki ve teknik öğretim sadece ekonomik kalkınma planlarına paralel olarak hazırlayıcı nitelikte inceleme ve geliştirme konusu olarak ele alınmıştır.

Bu yıllarda eğitim politika ve ilkelerini bir sisteme bağlamak üzere yabancı uzmanlar yurda davet edilmiştir. Bunlar arasında John Dewey (1924), Kühne (1925), Ömer Buyse (1926), Junk ve bir amerikan heyeti (1930) yer almaktadır.

Uzmanlar çeşitli incelemeler yapmış ve eğitim sisteminin çeşitli yönlerini kapayan raporlar hazırlamışlardır. Bu çalışmalarda üzerinde durulan başlıca konular şunlardır:

- 1) Bütçe ve gerekli ödenekler
- 2) Merkezi örgüt kurulması
- 3) Çeşitli kademelerde teknik eleman yetiştirme programları
- 4) Eski, okulların ıslahı ve yeni açılacak okulların nitelikleri

Bu inceleme ve tavsiyeler Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu'nca incelendikten sonra uygulamaya geçildi. John Dewey in tavsiyesine uyularak ilk defa mesleki ve teknik öğretim işleriyle meşgul olmak üzere iki öğretim dairesi görevlendirildi. Bir yıl sonra da meslek okullarıyla ilgili işlerin yüksek öğretim dairesi tarafından yürütülmesi uygun görülerek dairenin adı “yüksek ve mesleki öğretim genel müdürlüğü” olarak değiştirildi.

1927 yılında kadar iller ve belediyelerin sorumluluğunda bulunan meslek okulu açma ve yürütme işi bu okulların ıslah edilmesi ve ekonomik hayatın gerektirdiği bir meslek öğretimin geliştirilmesi için 1502 sayılı kanunla 1927 yılında masraflar yine illerce karşılanmak kaydı ile program, araç gereç, öğretmen yetiştirme ve istihdamı sorumluluğu milli eğitim bakanlığına verildi.

Meslek okulları Milli Eğitim Bakanlığının sorumluluğuna girince programlar ve okul sürelerinde beraberlik sağlanmak üzere çalışmalara başlandı. Bu amaçla toplanan uzmanlar o zamana kadar ilkokul üzerine 3-4 yıllık öğrenim yapan meslek

okullarının ikisi hazırlık ve üçü de mesleki olmak üzere beş yıllık öğrenim yapmaları kararlaştırıldı.

Daha sonra 1935 yılında kız enstitülerinde ortaokul mezunlarının devam edebileceği özel bölümler açıldı. Ticaret okulları dört yıla çıkarıldı ve ayrıca akşam ticaret okulları açıldı.

Meslek okullarının öğretmen sorununu çözmek için bir kısım gençlerin öğrenim için yabancı ülkelere gönderilmesi kararlaştırıldı. Bu amaçla 1927 yılından 1939 yılına kadar çeşitli meslekler üzerinde öğrenim yapmak üzere Çekoslovakya, İsviçre ve İtalya'ya 133 erkek ve kadın gönderildi. Buna ilaveten bazı meslek şubelerindeki boşluğu doldurmak için Avrupa'dan uzman öğretmen getirildi. Bu uzmanlar meslek okullarında çeşitli kademelerde görevlendirildiler.

Meslek okulların gelişmesi ve çoğalması karşısında 1933 yılında 2287 sayılı kanunla mesleki ve teknik öğretim genel müdürlüğü kuruldu.

Okullarda yönetim bakımından bazı gelişmeler sağlanmakla beraber masrafların il bütçesinden karşılanması bazı sorunlara yol açıyordu. Bu nedenle 1929 yılında 941 sayılı kanunla okulların iâşe ödeneği ile öğretmen masrafları karşılamak için genel bütçeden yardım sağlandı.

1931 yılında ise 1867 sayılı kanunla iller 9 bölgeye ayrılarak her bölgeye mali yönetimi bölgeye dâhil illerce karşılanmak üzere bir sanat okul verildi. Böylece sanat okulları bölge sanat okulu haline getirildi

1935 yılından itibaren de 2765 sayılı kanunla okulların masrafları devlet tarafından karşılanmaya başlandı. Böylece meslek okullarının gelişmesini önleyen bir mali sorun çözümlenmiş oldu.

Gelişen örgütsel yapının artan ihtiyaçlarını karşılamada genel müdürlük merkez ve taşra kadroları yetersiz kalınca mesleki ve teknik öğretim alanındaki işlerin daha sistemli ve etkili bir şekilde başarılabilmesi için milli eğitim bakanlığı merkez teşkilatı kanunu değiştirilerek genel müdürlük 1941 yılında 4113 sayılı kanunla mesleki ve teknik öğretim müsteşarlığı haline getirildi. Bu kanunla meslek

okullarının talim ve terbiye ile teftiş ileri hariç diğer bütün hizmetler müsteşarlık sorumluluğuna verildi. Müsteşarlık erkek teknik, kız teknik ve ticaret eğitim müdürlükleri ile teknik büro, yapı işleri müdürlükleri ve muameleat şefliği gibi dairelerden oluşmuştur. Müsteşarlığın programında şu okulların açılmasını veya geliştirilmesini kapsamaktaydı.

- 1) yüksek seviyeli teknik okullar
- 2) teknik okullar
- 3) sanat enstitüleri programları ve örgütlerinin geliştirilmesi, yeni meslek şubelerinin programlara eklenmesi
- 4) sanat enstitüsü mezunlarının staj ihtiyacını karşılamak üzere fabrikalar kurulması
- 5) akşam sanat okulları
- 6) yapı enstitüleri
- 7) kız enstitüleri
- 8) gezici köy kursları
- 9) yeni ticaret okulları ve akşam ticaret okulları

Bu gibi işlerin gerçekleştirilmesi için 1942 yılında 4304 sayılı kanunla her yıl 8 milyon TL yi geçmemek üzere milli eğitim bakanlığı emrine 10 yıl için 81 milyon TL ödenek verildi. Bu ödeneğin %80'i bina, tesis ve öğretim araçlarına harcanarak yurdun çeşitli bölgelerinde yeni meslek okulları açıldı.

Bu yıllarda devam etmekte olan ikinci dünya savaşı ekonomik güçlükler ve hayat pahalılığı nedenleriyle birinci on yıllık planda öngörülen işlerin tamamını başarmak mümkün olmadı. Bu nedenle gerek ikinci dünya savaşının ortaya çıkardığı ihtiyaçları karşılamak, gerekse birinci planda önerilen işlerin tamamlanması amacıyla yeniden bir bakanlıklar arası kurul toplanarak eşitli alanlarda ihtiyaç duyulan teknik elemanların yetiştirilmesi için çalışmalara başlandı.

Yapılan çalışmalar sonunda hazırlanan programın gerçekleştirilebilmesi için 1950 yılında 5642 sayılı kanunla 1960 yılına kadar sarf edilmek üzere 1 yıllık devre için

bakanlık emrine 75 milyon TL ödenek verildi. Bu nedenle 1951 yılından itibaren yarım kalmış işler tamamlandı ve atölye laboratuvar tesisleri donatıldı.

Böylece mesleki ve teknik öğretim kurumları büyük bir gelişme devresine girmiş oldu. Bu dönemde yapılan çalışmalar ana çizgileriyle şöyledir:

- 1) İstanbul yüksek mühendis okulunun 1944 yılında teknik üniversite haline getirilmesi
- 2) 1934–35 öğretim yılında kız teknik, 1937-38’de erkek teknik ve 1955 yılında ticaret yüksek öğretmen okullarının açılması
- 3) İktisat ve ticaret okullarının iktisadi ve ticari ilimler akademisi haline getirilmesi.
- 4) Çok sayıda erkek sanat, kız sanat ve yapı enstitüleri ile ticaret okullarının açılması ve programlarının yeniden düzenlenmesi

Böylece incelendiğinde görülmektedir ki; tarihi gelişimi itibariyle Türk mesleki ve teknik öğretimi dört temel döneme ayrılabilir.

- 1) cumhuriyet öncesi dönem
- 2) istibdat sonrası ile ikinci dünya savaşı arasındaki dönem
- 3) ikinci dünya savaşı ile 1960 arası dönem
- 4) 1960–2000 arası dönem
- 5) 2000 sonrası

Cumhuriyet öncesi dönemin birinci evresinde esas itibariyle lonca örgütlerinin hâkim olduğu dönemdir. Bu dönemde mesleki ve teknik öğretim istenildiği gibi kurumlaştırılmamış ve istenilen başarı gösterilememiştir.

1923 ile 1940 arasındaki ikinci dönem ise ulusal bir meslek ve teknik eğitimin kuruluşunun başlangıcıdır.

İkinci dünya savaşı ile 1960 arasındaki ikinci dönem ise hızlı bir yayılma ve sistemli bir gelişme dönemidir.

1960 yılından 2000 yılına kadar ki dönemde ise gelişen bu sisteme ulusal bir nitelik kazandırılmış, mesleki ve teknik eğitime ve öğretmen yetiştirilmesine önem verilmiştir. Ülkenin gelişen ekonomik ve sanayileşme hamlesine paralel olarak mesleki ve teknik eğitim çeşitlenmiş ve yeni okulların açılmasıyla yaygınlaştırılmıştır.

2000 yılından sonra ise 1990 ların başındaki körfez krizi ve dünyada yaşanan ekonomik krizler sebebiyle ülkemizde istihdam problemi ortaya çıkmıştır. Buna bağlı olarak da mesleki ve teknik öğretim sektöre uğramıştır. Her ne kadar modern laboratuvarlar ve atölyeler yapılırsa da programları zenginleştirilse de mesleki ve teknik öğretmeni yetiştirme bir ivme kazanmış olsa da mezunların istihdam sorunu çözülememiştir. Bu okulların öğrencilerinin bir üst öğrenim kurumlarına (yüksek okul ve fakülteler) yönelmeleri ve YÖK'ün katsayı uygulaması günümüzün başlıca problemleridir. Ayrıca mesleki ve teknik liselere öğretmen yetiştiren teknik öğretmen okullarının mezunları M.E. B. tarafınca istihdam edilememektedirler.

II.6. Mesleki Teknik Öğretimde Öğretmenler, Eğiticiler ve Yöneticiler

Genel eğitimde olduğu gibi, meslek ve teknik öğretimde de kalite, büyük ölçüde bu hizmetleri yürüten eğitim personelinin nitelik ve niceliğine bağlıdır. Mesleki ve teknik öğretmenlerin her geçen gün daha da karmaşıklaşan görevleri ve karşılamak zorunda oldukları beklentilerdeki değişim, bu personelin yetiştirilmesinin, istihdamını ve çalışma ortamlarının düzeltilmesini daha da önemli hale getirmiştir.

II.6.1. Öğretmenlerin Hizmet Öncesi Eğitimi

Türkiye'de mesleki ve teknik öğretim için öğretmen yetiştirme 1930lu yıllarda sistematik biçimde ele alınmış ve bu amaçla okullar kurulmuştur. 1982 yılına kadar yüksek öğretim dışında kalan her türlü kademedeki okullara öğretmen yetiştirme görevini Milli Eğitim Bakanlığı üstlenmiştir. Bu çerçevede, mesleki ve teknik öğretim kurumlarında hizmet verecek öğretmenler de Milli Eğitim Bakanlığına bağlı yüksek öğretim kurumlarında yetiştirilmiştir. Öğretmenlerin hemen hemen tamamı

Milli Eğitim Bakanlığınca istihdam edildiğinden, bu uygulamada öğretmen arz ve talebinin dengelenmesi hususunda ciddi sayılabilecek sorunlar yaşanmamıştır.

1982 yılında yapılan yasal düzenleme ile yüksek öğretime ilişkin tüm görev ve sorumluluklar, oluşturulan Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) çatısı altında toplanmış, daha önce Mili Eğitim Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları da eğitim fakültelerine dönüştürülerek üniversitelere bağlanmıştır. Böylece mesleki ve teknik öğretim kurumlarına öğretmen yetiştirme YÖK çatısı altındaki üniversitelere bırakılmıştır.

Öğretmen yetiştirmedeki yeni düzenleme, arz ve talebin dengelenmesi için öğretmeni yetiştiren üniversiteler ile bunların hemen hemen tamamını istihdam eden Milli Eğitim Bakanlığı arasında koordinasyon ve iş birliği sağlanmasını önemli hale getirmiştir.

Türkiye’de örgün ve yaygın mesleki ve teknik öğretim 3308 Sayılı Kanun ile düzenlenmiştir. Örgün mesleki ve teknik öğretim okullarında teorik ve pratik dersler mesleki ve teknik öğretmenlerce verilmektedir. Bu okullarda okuyan öğrencilerin işletmelerdeki beceri eğitimleri ise, iş yerlerinde çalışan “usta öğreticiler”in gözetiminde gerçekleştirilmektedir. Çıraklık eğitiminde teorik dersler, mesleki ve teknik öğretmenler tarafından verilirken; pratik eğitim işletmelerde usta öğreticilerin gözetiminde yapılmaktadır. Yaygın eğitim kapsamında düzenlenen kurslarda görev yapan öğretmenlerin büyük bölümde yine mesleki ve teknik öğretmenlerdir. Gerek örgün gerekse yaygın eğitimde öğretmeni olmaya alanlarda staj öğreticilerden yararlanılmaktadır. Usta öğreticilere ait detaylı bilgi ileride verilecektir.

II.6.2. Dünya’da ve Türkiye’de Mesleki ve Teknik Öğretmen Yetiştirilmesi

Gelişmiş ülkelerde mühendislik eğitimi genel olarak teori ağırlıklı ve tarsiye yöneliktir. Mühendisler bazı ülkelerde uygulamaya az katılırken bazı ülkelerde ise doğrudan uygulamanın içerisinde yer almaktadırlar. Bazı gelişmiş ülkeler ise, teknoloji Fakültelerinde lisans düzeyinde uygulama yapabilecek teorik bilgi ile

donatılmış teknik elemanlar yetiştirerek, sanayinin uygulama becerisi olan nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamaktadırlar.

II.6.2.1. Amerika Birleşik Devletleri'nde Mesleki ve Teknik Öğretmen Eğitimi

Amerika birleşik devletleri'nde Mühendislik Fakülteleri, teorik bilgilerle donatılmış tasarım kabiliyetleri ön plana çıkan elemanlar yetiştirmekte, Teknoloji Fakülteleri ise teorik bilginin yanı sıra uygulama becerisi ön planda olan teknik elemanlar yetiştirerek sanayinin nitelikli eleman ihtiyacını karşılamaktadırlar. Ayrıca ABD'de Teknoloji Fakültesi mezunlarından bir kısmı ihtiyaçlar doğrultusunda, pedagojik formasyon eğitimi alarak orta dereceli Mesleki Teknik Eğitim kurumlarında Teknik Öğretmen olarak görevlendirilmektedir. Teknik Öğretmen olarak görevlendirilen Teknoloji Fakültesi mezunlarında belerli sürede endüstri tecrübesi olma şartı da aranmakta olup, endüstride çalışma süreleri meslek alanları ve eyaletlere göre farklılıklar gösterebilmektedir.

Avrupa Birliği ülkelerinde mühendislik eğitimi, üniversitelerin hem Mühendislik Fakülteleri hem de Teknoloji Fakültelerinde verilmekle birlikte ayrıca Uygulamalı Bilimler Üniversiteleri de bulunmaktadır. Birçok Avrupa ülkesinde ayrıca Teknoloji Üniversiteleri de yaygın olarak görülmektedir. Bu üniversitelerde sanayi kurumları ile yaygın olarak işbirliği yapılmakta, çok ciddi teorik eğitimin yanında uygulamaya da büyük önem verilmekte, laboratuvarlarının donanım bakımından çok ileri düzeyde olduğu görülmektedir. Burada yetişen mühendis ve diğer teknik elemanlar uygulama bakımından da becerileri ön planda görülmektedir. Çoğunlukla Avrupa ülkelerinde, mühendislerden sanayi tecrübene sahip olanlara pedagojik formasyon verilerek Teknik Öğretmen yetiştirilmektedir. Bu ülkelerde Teknik Öğretmen olacak mühendislerin alanlarında ne kadar sürelik bir tecrübeye sahip olmaları gerektiği ülkeden ülkeye, alandan alana değişmektedir.

Teknik Eğitim Fakülteleri eğitim bakımından ABD'deki Teknolojik Fakülteleri ve Avrupa'nın birçok ülkesinde bulunan Uygulamalı Bilimler Fakülteleri ile önemli benzerlik göstermektedirler. Türkiye'deki Teknik Eğitim Fakültelerinde lisans eğitimi esnasında ilave olarak pedagojik formasyon eğitimi de verilmektedir. Yüklendiği görev bakımından, ABD'deki Teknoloji Fakülteleri ile gösterdiği en

önemli benzerlik ise her iki ülkede de Teknik Öğretmen olarak istihdam edilenler bu kurumlardan mezun olanlardan seçilmektedir. Farklılık ise Teknoloji Fakültesi mezunlarının ABD’de önemli ölçüde endüstri kurumlarında istihdam edilmeleridir. Avrupa’da benzer eğitimi veren Uygulamalı Bilimler Fakültesi mezunları mühendis unvanı alarak çoğunlukla endüstride istihdam edilmektedirler. Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi ABD’de ve Avrupa’da benzer eğitimi veren Teknoloji Fakülteleri ve Uygulamalı Bilimler Fakülteleri kendi ülkelerinde hem eğitim, hem de endüstrinin lokomotif kurumları olarak çalışmalarına rağmen, Türkiye’de benzer eğitimi veren Teknik Eğitim Fakülteleri mevcut haliyle günümüzde aynı işlevi yerine getiremedikleri gibi pahalı bir eğitim yapmalarından dolayı önemli ölçüde de kaynak israfına sebep olmaktadır. Bu çalışmada, gelişmiş ülkelerdeki teknoloji eğitimi ve teknik öğretmen yetiştirme programları incelenerek, ülkemizdeki mevcut yapı ile karşılaştırılmakta ve ülkemizde aksayan teknoloji ve teknik öğretmen eğitimine çözüm önerileri sunulmaktadır.

II.6.2.2. Avrupa Birliği Ülkelerindeki Mesleki ve Teknik Öğretmen Eğitimi

Çoğu Avrupa ülkesinde, mesleki eğitimle ilgili olarak meslek derslerinin (teori) öğretmenleriyle uygulamalı derslerin eğitimcileri birbirinden ayrılır. Meslek dersi öğretmeni veya eğitimcisi olarak çalışmanın temel gereklilikleri, ülkelere göre değişiklik gösterir. Meslek dersi öğretmenleri için genel gereklilik, ilgili alanda üniversite mezuniyetiyle birlikte tamamlayıcı pedagojik kursu almış olmaktır. Çek Cumhuriyeti’nde, Polonya’da, Romanya’da ve Slovakya’da üniversite mezuniyetinden sonra 6 – 10 aylık okul tabanlı bir stajyerlik dönemi geçirmek gereklidir. Bulgaristan’da ise tamamlayıcı pedagojik eğitim olmaksızın yalnızca üniversite mezuniyeti yeterlidir. Yalnızca Türkiye’de, meslek öğretmenlerinin dört yıllık bir üniversitenin teknik ve mesleki eğitim fakültesinin meslek öğretmenliği bölümünden mezun olma şartı vardır. Öte yandan Litvanya’da, öğretmenlerin öğretim yapacakları öğrencilerden yalnızca bir derece daha yüksek eğitim almış ve pedagojik kursunu tamamlamış olmaları yeterlidir.

Polonya, Romanya, Slovakya ve Slovenya gibi pek çok ülkede, uygulamalı (endüstriyel) derslerin eğitimcilerinin meslek yüksek okulundan mezun olmaları ve pedagojik kursunu tamamlamış olmaları gereklidir. Bulgaristan’da ise herhangi bir

pedagojik hazırlık aranmaz. Estonya, teorik ve uygulamalı derslerin öğretmenleri arasındaki ayrımı kaldırmaya karar vermiş ve Eylül 2003'ten sonra tüm öğretmenlere yüksek eğitimi almış olma, pedagojik geçmişe sahip olma ve sektörde en az iki yıllık iş deneyimine sahip olma zorunluluğunu getirmiştir. Konuyla ilgili yükseköğretimin mümkün olmadığı alanlarda, bu gereklilik üniversite düzeylerindeki pedagoji kursları yoluyla karşılanmaktadır.

Son on yıl içinde, öğrenci /öğretmen oranı düşmeye başlamıştır. Bu oranı Litvanya'da 10, Bulgaristan'da 11, Slovenya'da 12 ve Romanya'da 17'dir ve tüm ülkelerde gittikçe daha da azalmaktadır. Estonya'da bu oran 12'dir; ancak mesleki eğitime alımının artırılmasına bağlı olarak 2004 yılı içinde 16'ya çıkması beklenmektedir. Teknik eğitim alanında Çek Cumhuriyeti ve Slovakya'da bu oran sırasıyla 11 ve 8, mesleki eğitimde ise 18 ve 16'dır.

Gelecekte meslek öğretmenlerine ve eğitimcilerine duyulan talebin çoğu ilkede mesleki eğitime ve öğretime olan ilginin azalmasına ve gittikçe daha küçük yaştaki öğrencilerin meslek okullarına girmeye başlamasına bağlı olarak düşmesi beklenmektedir. Sonuç olarak, seyrek olarak rastlanan bazı durumlar ile bilgi ve iletişim teknolojisi ve yabancı diller gibi genel konular haricinde, meslek öğretmenleri ve eğitimcileri açısından genel bir eksiklik bulunmaktadır. Romanya ve Türkiye'de ise bunun tersi bir eğilim vardır. Romanya'da sınıf boyutunu ve öğretim yükünü azaltma politikası nedeniyle öğretmenlerin sayısında bir artış olması beklenmektedir. Türkiye'de meslek eğitime alım artacağı için, daha fazla öğretmene gereksinim duyulması beklenmektedir.

Neredeyse tüm ülke raporlarında, özellikle düşük maaş düzeyi nedeniyle meslek öğretmenliğinin çekiciliğinin ve prestijinin azaldığı belirtilmiştir. Bu, öğretmenlik yapmanın ilk tercihten çok işsizliğin alternatifi olduğu bir durum yaratmış ve bu mesleği genç insanlar için çekici kılmak zorlaşmıştır. Bu durum, pek çok ülkede mesleki eğitime öğrenci alımının düşmesine bağlı olarak ortaya çıkan boş açık kadrolar nedeniyle daha da kötüleşmiştir. Türkiye bu kurala istisna oluşturmaktadır; ancak bunun esas nedeni, buradaki üniversite programlarına girişin fazlasıyla rekabetçi olması ve meslek öğretmenliğinin üniversite mezuniyeti yoluyla elde edilmesidir.

Çoğu durumda maaş düzeyleri ekonominin genel maaş düzeyinden daha düşüktür. Bulgaristan'da, Estonya'da, Romanya'da ve Slovakya'nın durumu bu şekildedir. 2000 yılı itibariyle Slovakya'nın oranı %79 (1991 yılında %94'tür), Bulgaristan'ın oranı ise %94'tür. Polonya'da maaş düzeyinin % 85'idir ve Litvanya'da bu oran %91'dir. Slovenya'da bu düzey, bu düzey, ekonominin genel maaş düzeyinden daha yüksektir; ancak kamu maaşlarının düzeyinden daha düşüktür.

Ayrıca bu meleğin prestijindeki düşüş de öğretmen nüfusunun yaşlanmasına yol açmıştır. Litvanya'daki öğretmenlerin %73'ünün iş deneyimi 10 yılın üzerindedir ve Slovenya'nın yaş ortalaması 50'dir. Estonya'daki meslek öğretmenlerinin %20'si emeklilik yaşına ulaşmış durumdadır. Burada öğretmenlik mesleğinde ağırlık olarak kadınlar yer alır. Bulgaristan'da tüm meslek öğretmenlerinin ve eğitimcilerinin %70'i kadındır; bu oran Slovakya'da %68, Çek Cumhuriyeti ve Estonya'da ise %60'tır. Uygulamalı derslere giren eğitimcilerin oranı genellikle daha düşüktür. Bu ülkeler, yeni öğretmenler istihdam edebilmek için farklı yollar tercih etmişlerdir. Estonya, Litvanya ve Slovakya'da işe alma tamamen okul düzeyinde yerleştirilmiştir. Slovenya'da yeni bir öğretmen işe alınmadan önce okul müdürü işten çıkarılmış öğretmenlerin kayıtlarına başvurmalıdır. Bunun aksine, Romanya ve Türkiye'de işe alma görevi merkezi olarak eğitim bakanlıkları tarafından gerçekleştirilir. Ülke raporlarına göre, okulların personel gelişim planları hemen hemen hiç yoktur ve olanlarda da yıllık genel okul gelişim planının çok küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Genel olarak Polonya dışındaki hiçbir ülkede, endüstride çalışan insanların öğretmenlik mesleğine geçiş yapmaları için herhangi bir sistem yoktur. Polonya'da işverenlerin haftada 6 saat veya ayda 24 saat için çalışanlarını yarı zamanlı öğretmenliğe göndermeleri zorunludur.

II.6.2.2.1. Öğretim ve Öğrenmenin Niteliği

Çeşitli ülkelerde (özellikle uluslar arası yardım alan reform programları çerçevesinde); ekip çalışmasına, iletişim becerilerine, eleştirel düşünmeye ve yeri iş piyasası ihtiyaçlarına paralel reform müfredatlarına ağırlık veren daha öğrenciye yönelik öğretim ve öğrenme yaklaşımları benimsenmeye başlanmıştır. Bununla birlikte, genellikle sürekli öğretmen eğitimi sistemi, öğretmenleri yeni öğretim ve öğrenme yaklaşımları için ilgili konuda genel sisteme hazırlamayı başaramamıştır.

Ülkelerin çoğunda, yeni çekirdek becerilere daha fazla önem verme eğilimi vardır. Litvanya ve Romanya, girişimcilik ve bilgi teknolojileriyle ilgili zorunlu dersler başlatılmıştır. Ayrıca Romanya, zorunlu rehberlik ve danışmanlık hizmeti başlatılmıştır. Slovenya’da bilgi teknolojileri teknik eğitimde zorunlu, mesleki eğitimde seçmeli ders olarak okutulmaktadır. Estonya’da, 2004 yılı itibariyle müfredatın yeni çekirdek becerilere yoğunlaşması gerektiği kararı alınmıştır. Yukarıda bahsedildiği gibi diğer çekirdek becerilere odaklanma derecesi, büyük ölçüde öğretmenin ve eğitimcinin bireysel kapasitesine ve inisiyatifine dayanır. Öğretim ve öğrenme süreçlerinin iş piyasasının gereksinimlerine göre ayarlanması, gerçek hayattaki sınırlı uygulama deneyimi ve modası geçmiş öğretim ve öğrenme materyalleri ve okul çalışmaları nedeniyle daha da güçleşmektedir. Uygulamalı eğitimin bir kısmının endüstride gerçekleştirilebileceği öngörülse de, okulların çoğuna işverenlerle öğrencilere gerçek yaşam deneyimi sağlamak konusunda anlaşmalar yapmak güç gelmektedir.

II.6.2.2.2.Bilgi ve İletişim Teknolojileri

Bilgi toplumunun gelişimi için oluşturulan ulusal stratejilerin ve programların bir parçası olarak, pek çok ülkenin bilgi teknolojisiyle eğitimi birleştirme stratejisi bulunmaktadır. Başlangıçta bu stratejiler bilgisayar alınması ve okulların Internet’e bağlanmaları üzerinde yoğunlaşmıştır. Sonuç olarak, mesleki eğitimde bilgisayar okuryazarlığının sağlanması için ders konusu olarak bilgilik teknolojisine nem verilmiştir; belli bir oranda örneğin bilgisayar destekli tasarım gibi bilgi teknolojisine önem verilmiştir; belli bir oranda örneğin bilgisayar destekli tasarım gibi bilgi teknolojisinin araç olarak kullanılması ve seyrek de olsa bilgi teknolojisinin öğretim ve öğrenmeyi bütünleştirilmesi vurgulanmıştır. Bilgi teknolojisini öğretebilecek ve bilgisayar bilgisine sahip öğretmenlerin sayısı yeterli değildir. Bilgi teknolojisi uzmanlarına ise öğretmenlik yapmak çekici gelmemektedir ve bilgi teknolojisi konusunda sürekli öğretmen eğitimi de bu açığı kapatmak için yeterli olmamıştır. Artık dikkatler daha bütünleşmiş bir yaklaşıma doğru yönelmektedir. Slovenya’da, bilgisayar okuryazarlığı eğitim programının ikinci aşaması ş üç ana bölüm üzerinde yoğunlaşır:

- (i) Öğretmenlerin ve öğrencilerin bilgi teknolojisi alanında eğitilmeleri

(ii) Bilgi teknolojisinin tüm öğretim ve öğrenme süreciyle bütünleştirilmesi ve donanımı ve yazılım sağlanması

(iii) Eğitimde bilgi teknolojisi üzerine araştırma ve geliştirme çalışmaları yapılması.

Avrupa Bilgisayar Kullanım Lisansını temel alan Litvanya, öğretmenlerin ve öğrencilerin bilgisayar kullanımı için bir standart geliştirmiştir. 2001 yılında öğretmenlerin yaklaşık %10'u bu standardın gereklerini yerine getirmek üzere bir kursa katılmışlardır; diğer bir %10'luk kesim ise geliştirme kurslarına katılmıştır. bilgisayar ve İnternet bağlantısı, ülkelere göre değişiklik göstermektedir. 2001 – 2002 yıllarında Çek Cumhuriyeti'nde teknik eğitimde bilgisayar başına düşen öğrenci sayısı 6,5; meslek eğitimde bilgisayar başına düşen öğrenci sayısı 13'tü. Bunlardan İnternet'e bağlı olanların oranı sırasıyla %39 ve %68'di. Estonya'da bilgisayar başına düşen öğrenci sayısı 15, Litvanya'da 18'di ve tüm meslek okullarında İnternet bağlantısı bulunuyordu. Bazı ülkelerde meslek eğitimi için ayrı veriler bulunmaz. Slovenya'da yükseköğretimde bilgisayar başına düşen öğrenci sayısı 27, Romanya'da 40'tı.

II.6.2.2.3.Mesleki ve Teknik Eğitim ve Öğretim Alanında Çalışan Öğretmenler ve Eğitimciler İçin Eğitim Politikası ve Stratejisi

Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti ve Romanya gibi pek çok ülke, statüyü geliştirme ihtiyacı, ödeme sistemlerinin iyileştirilmesi ve sadeleştirilmesi ve öğretmenlerle eğitimcilerin niteliklerinin iyileştirilmesiyle ilgili genel politika beyanlarında bulunmuşlardır. Çek Cumhuriyeti, aynı zamanda Eğitimin Geliştirilmesi için Ulusal Program çerçevesinde öğretim uygulaması için okullarla işbirliğini geliştirmenin ve okullarda insan kaynakları yönetimini geliştirmenin önemini vurgulamıştır. Ayrıca, formatörler için üniversite düzeyinde uygulamalı eğitim pedagoji programlarının oluşturulması öngörülmektedir. Çek Cumhuriyeti, Slovakya ve Macaristan gibi bazı ülkeler, uygulama eğitimcilerinin yeterliliği konusu üzerine eğitilmişlerdir. Bunun aksine Polonya'da, yerine başka bir seçenek getirilmeksizin, uygulama eğitimcilerine eğitim veren kurumlar kapatılmıştır.

Litvanya’da meslek öğretmenlerinin eğitimi ve öğretimi için yeni bir kavram oluşturulmuştur. Bu kavrama göre, temel eğitim gereksinimi (yükseköğretim, ileri düzeyinde eğitim veya ortaöğretim düzeyinde mesleki eğitim) ilgili alanda üç yıllık çalışma deneyimiyle tamamlanmalı ve pedagojik eğitim öğretmenlik mesleğinin ilk iki yılında alınmalıdır. Litvanya, Romanya ve Türkiye meslek öğretmenliği için ulusal standart gereksinimini vurgulamaktadır; bununla birlikte, yalnızca Litvanya’da bir taslak standart geliştirilmiştir. Buna karşın, Polonya ve Slovakya gibi ülkelerin eğitim sektörüyle ilgili politikalarında ve stratejilerinde, mesleki eğitim ve öğretim alanında çalışan öğretmenler ve eğitimciler için bir politika ve strateji geliştirilmesi konusundan neredeyse hiç bahsedilmemektedir.

Bazı ülkelerde (Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Polonya, Slovakya ve Türkiye) öğretmenler ve eğitimcilerin, sürekli öğretmen eğitimine ve eğitimci eğitimine katılmaları zorunlu değildir. Bununla birlikte, bazı durumlarda daha yüksek bir yeterlilik kategorisine geçebilmek için genellikle geliştirme kursları almak gereklidir. Litvanya’da 15 günlük sürekli eğitime katılmak zorunludur ve Slovenya’da her yıl 5 günlük veya her üç yılda toplam 15 günlük sürekli eğitime katılma zorunluluğu vardır. Estonya, diğer ülkelerin çoğuna göre farklı bir yol izlemiştir. 1999 yılında, öğretmenlerin kendi sektörlerindeki en son gelişmeleri takip edebilmeleri için, tüm meslek öğretmenlerinin en azından her üç yılda bir iki aylık bir süre boyunca endüstride stajyerlik yapmaları zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca meslek öğretmenlerinin, her beş yılda bir 160 saatlik eğitim katılmaları gerekmektedir.

II.6.2.2.4.Kaynakları (mali kaynaklar ve insan kaynakları)

Ülke raporlarında, meslek öğretmenlerinin eğitimiyle ilgili mali kaynaklar ve insan kaynakları konusunda yalnızca çok genel bilgiler yer alır. Üniversitelerde verilen başlangıç öğretmen eğitimi genellikle öğrenciler için ücretsizdir ve devletin üniversitelere tahsis ettiği devlet bütçesiyle finanse edilir. Çek Cumhuriyeti, Polonya ve Slovakya gibi bazı ülkelerde, pedagoji kursu esas üniversite mezuniyetinden sonra alınıyorsa öğrencilerin ücret ödemeleri gerekli. Türkiye’de meslek öğretmenliği için eğitim programlarına alım arttırıldığı için bu eğitim ücret karşılığında sağlanır. Eğitim bakanlıkları, sürekli öğretmen eğitimi için oldukça kısıtlı bir fon ayırırlar. Sürekli eğitime katılım ücreti genellikle okullar tarafından ticari faaliyetlerden elde

edilen fonlar yoluyla veya doğrudan öğretmenlerin kendileri tarafından elde edilen fonlarla karşılanır.

Pek çok ülkede üniversiteler meslek öğretmenliği eğitiminde uzmanlaşmaz. Genel eğitim için pedagojik kurslar sağlayan üniversiteler genellikle aynı zamanda meslek öğretmenliğini de kapsar ve meslekle ilgili konuların öğretilmesinin özel yanları için ilgi sınırlıdır. Ayrıca üniversiteler genelde meslek okulları ve endüstri ile yakın ilişkiler kurmazlar. Türkiye, üniversitelerde bulunan 14 teknik ve mesleki eğitim fakültesi ile bu kurala istisna oluşturmaktadır. Bununla birlikte, üniversiteler iş dünyasıyla da yakın ilişkiler içinde değillerdir. Litvanya’da sürekli eğitimle bağlantı eksikliğini gidermek üzere uygulama uzmanlarından oluşan bir grup kurulmuştur. Bu grup, ülkedeki mesleki eğitim sisteminde yeni öğretim ve öğrenme yöntemlerinin yayılması konusunda önemli bir rol oynamıştır.

II.6.2.2.5.Başlangıç Öğretmen Eğitimi

Başlangıç meslek öğretmenliği eğitimi, üniversitelerde pedagoji kursları biçiminde meslek dersleri öğretmenlerine sağlanmaktadır. Bu kurslar esas üniversite dersleriyle bir arada veya mezuniyet sonrasında öğretmen olarak çalışırken alınabilir. Pedagojik kursları, ülkeler arasında farklılık gösterir ancak genellikle bu kurslar iki ile dört semestr arasında süresi olan yarı zamanlı kurslardır. Çek Cumhuriyeti’nde bu kursların süresi 300 – 400 saattir ve bunun 20 – 80 saati öğretmenlik uygulamasına ayrılmıştır. Polonya’da bu kursun süresi 330 saat artı 150 saat öğretmenlik uygulamasıdır. Estonya’ da üniversite mezunları için tamamlayıcı pedagojik kurs 40 hafta sürer; bunun 10 haftası öğretim uygulamasına ayrılmıştır. Estonya, Slovakya ve Slovenya gibi çeşitli ülkelerde, öğretmenliklerinin ilk dönemlerinde yeni öğretmenlere danışman öğretmenler eşlik (bu uygulama Litvanya ve Romanya’da da önerilmiştir.) Türkiye’deki üniversitelerde mesleki eğitim ve öğretim için 40 farklı dört yıllık öğretmen eğitimi programı vardır. Bunlar genel eğitim (15 kredi), özel teori ve uygulama (100 -170 kredi) ve pedagoji (36 kredi) bölümlerinden oluşur. Başlangıç öğretmen eğitimi, genellikle çok fazla teoriye dayalı olduğu, meslek okullarındaki öğretmenlik uygulamasıyla pek ilgisi olmadığı yönünde eleştirilmektedir. Ayrıca, üniversiteler genellikle okullar ve işverenlerle yakın ilişkiler içinde değildir.

II.6.2.2.6. Sürekli Öğretmen Eğitimi

Sürekli öğretmen eğitiminin verilme şekli ülkelere göre farklılık gösterir. Bulgaristan'da sürekli meslek öğretmeni eğitimi yalnızca Sofya'da verilmektedir. Polonya'da ise merkezi olarak yönetilen 4 tane sürekli öğretmen eğitimi merkezi ve 63 tane bölgesel eğitim kurumu vardır. Sürekli eğitim genellikle pedagojik alanlarda verilmektedir. Buna karşılık olarak, mesleki konularla ilgili teori ve uygulama alanındaki yeni gelişimleri takip edebilmek için sağlanan sürekli eğitim Litvanya'da öğretmenin kendisine bırakılmıştır. Türkiye'de uygulama becerileriyle ilgili sürekli eğitim, yeni ekipman alımı için açılan ihalelerin şartnamelerinde öngörülmektedir. Estonya'da meslek öğretmenleri için endüstride stajyerlik uygulamasının gerçekleştirilmesi zor olmuştur. Beceri analizinden hâkim olan model, merkezleştirilmiş bir sistemdir. Bu sistemde, ihtiyaçlar konu uzmanları tarafından merkezi düzeyde belirlenir ve genelde kataloglar yoluyla okullara ve öğretmenlere ulaştırılır.

Öğretmenlerin sürekli eğitimi, okullarda somut beceri açığı analizlerini temel almaz. Sürekli eğitim, öğretmen ekipleri kurulması üzerinde değil, tek tek öğretmenler üzerinde yoğunlaşır. Çoğunlukla öğretmenler, bir yeterlilik kategorisinden bir diğerine geçiş yapabilmek için gereken temel gereklilikleri karşılamak üzere sürekli öğretmen eğitimine katılırlar. Sürekli öğretmen eğitimi, öğretmenleri yeni öğretim materyallerini uyarlamaya ve bilgi teknolojisini kullanabilmelerini sağlamaya yetecek ölçüde hazırlamadığı ve iş piyasasındaki gelişmelere ilgisi olmadığı yönünde eleştirilmektedir. Slovakya'da yapılan bir araştırmaya göre, meslek öğretmenlerinin %86'sı sürekli eğitime katılma konusunda istekli değildir. Bu ülkelerin hemen hiçbirinde, sürekli eğitim ve okul tabanlı personel gelişimi iş arkadaşları yoluyla gerçekleştirilmez.

Bazıları hizmetiçi eğitim, bazıları ise mesleki gelişim olarak adlandırır. Diğerleri ise, benim gibi buna sürekli mesleki eğitim ve öğretimde öğretmenlerin eğitimi adını vermektedir. Avrupa Birliği'nde sürekli öğretmen eğitimi eğilimleri, Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi'nin Öğretmenler ve Eğitimciler ağı olan TTnet ağı kapsamında gerçekleştirilen PROFF projesinden ortaya çıkmıştır. PROFF, mesleki

eğitim ve ğretim ğretmenlerinin gelecek için profesyonelleştirilmesi anlamına gelir.

PROFF projesi, Danimarka ve Finlandiya'nın TTnet ağları tarafından koordine edildi. Ayrıca şu ülkelerin modellerini de aldık: Fransa, İtalya, Hollanda, Norveç ve Portekiz.

PROFF projesinin hedefi, "meslek eğitim ve ğretim alanında çalışan öğretmenlerin profesyonelleştirilmesiyle ilgili ye ülkelerdeki gibi uygulama vakalarının belirlenmesi ile bu vakaların TTnet ağı yoluyla Avrupa düzeyinde yayılması ve tartışılmasıydı". Öğretmenlerin sürekli eğitime gereksinimi var mıdır? Öğretmenlerin meslekleri boyunca karşılaştıkları zorluklar, Helsinki'de 2001 yılında gerçekleştirilen TTnet alıştayında aşağıdaki şekilde belirlenmiştir. Bunlara bakıldığında bu soru yanıtlanmış olacaktır:

Yeni Hedef Gruplar: Günümüzde ğretmenler, daha heterojen hedef gruplarla ilgilenmek zorundadırlar. Değişen gençlik kültürünün / kültürlerinin yanı sıra, mesleki eğitim ve öğretime yeni hedef gruplar da girmiştir: yaşam boyu öğrenmenin etkinliklerinden biri de gittikçe daha fazla sayıda yetişkinin mesleki eğitim ve ğretim programlarına katılmasıdır. Yetişkinlere öğretmek, farklı bir pedagojik yaklaşım gerektirir. Bunun için, yetişkinlerin deneyimlerini, farklı beceri düzeylerini ve belli yetişkin gruplarını öğrenmeye karşı gösterdikleri direnci göz önünde bulundurmak gerekir.

Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar ve Eğitim Teorileri Alanında Değişen Modeller: Yeni pedagojik ilkeler geliştirilmektedir. Bunlar, ğretimden öğrenmeye genel bir hareketi yansıtır. Örneğin, ğretmen ve onun bilgiyi öğreticiye aktarması değil ğrenci ve öğrenme süreçleri odak noktasıdır.

Bilgi Teknolojisindeki Gelişme: Bir başka zorluk ise bilgi ve iletişim teknolojisinin ortaya koyduğu yeni öğrenme bağlamı. Günümüzde, ğretmenlerin bilgi ve iletişim teknolojisine ilgili genel bilgi sahibi olmaları gerekiyor. Bunlar, ğretimin yanı sıra öğretmenlerin daha idari görevleri için de gerekli temel beceriler haline aldı. Ancak ğretmenlerin öğrencilerine ve onlardan gelen taleplere yetişebilmek için bilgi ve

iletişim teknolojisini öğretimle birleştirebilmeleri ve bunu yaparken de yenilikçi olmaları gerekiyor.

İş Piyasasındaki Gelişme: Sırada iş piyasası ve yeni becerilere olan talep geliyor. Okulların hizmet ettiği iş topluluğu, gençlerin okuldan hemen yararlanabilecekleri becerilerle mezun olmalarını talep ediyor. Ancak öğretmenlerin mesleki becerileri sürekli olarak güncelleştirilmez ve ticaret sektörlerindeki teknolojik gelişmeye uygun bir düzeyde tutulmazsa, okullarda iş piyasasının gerekliliklerini karşılayabilen adaylar yetiştirilemez.

Örgütsel Değişiklikler: Sınıfın dışında, okul gelişimi için örgütlenme ve talep bulunmaktadır. Bu, eğitim programlarıyla ilgili rekabetçi piyasadan ve mesleki eğitim ve öğretim programlarının yeni örgütlenme ve yapılanma biçimlerinden kaynaklanmaktadır. Günümüzde, meslek okullarının öğrenme örgütleri geliştirmeleri gerekmektedir ve okulların en önemli kaynakları öğretmenlerle onların sahip oldukları bilgilerdir. Bu noktada, yeterlik geliştirme ve bilgi paylaşımı, okul yöntemi ile örgütsel ve pedagojik stratejileri oluşturulmasında temel meseleler haline almıştır.

Ulusal Mevzuat: Hükümetler, meslek eğitim ve öğretim alanında çalışan öğretmenler için bir takım zorlukların kaynağıdır: meslek eğitimi ve öğretimle ilgili yeni ulusal mevzuat, temel reformlar ve değişen politik öncelikler. Mesleki eğitim ve öğretim alanında çalışan öğretmenler, politik bir sistemin parçalarıdır ve değişen politik önceliklerle başa çıkabilmeleri gereklidir. Mesleki eğitim ve öğretim sistemi artık yıllarca aynı şekilde yürüyen sabit bir sistem değildir. Reformlar birbirini izlemektedir ve öğretmenler bununla başa çıkmaya hazır olmalıdırlar.

Uluslararası Hale Sokma: Avrupa Birliği içinde, bilgi paylaşımına ve deneyim alışverişine büyük önem verilmektedir; bu nedenle, Avrupa'nın çeşitli kısımları arasındaki farklılıklar dengelenmekte ve eğitim kalitesi yükselmektedir. Öğretmenlerin çalışması, uluslar arası bir boyut kazanmıştır. Bu, dil becerilerine, diğer ülkelerde ticaret bilgisine sahip olmayı gerektirir.

II.6.2.3. Türkiye’de Mesleki ve Teknik Öğretmen Yetiştirme

1935 yılından itibaren Sanat Okullarının yurt geneline yayılmaya başlaması ve sayılarının artması, bu okullara atölye ve meslek dersleri öğretmeni yetiştirilmesi ihtiyacını doğurmuştur ve bu sebeple 1937 – 1938 ders yılında Milli Eğitim Bakanlığınca Ankara I. Erkek Sanat Okulu binasında “Tesviye, Demir ve Marangoz” bölümlerini ihtiva eden üç yıl süreli “Erkek Meslek Öğretmen Okulu” açılarak bugün bilinen tanımıyla “Teknik Öğretmen” yetiştirilmeye başlanmıştır. 1941 – 1942 yılında bu bölümlere “Elektrik” bölümü ilave edilmiş, 1942 – 1943 yılında bugünkü binalarına taşınmıştır. 1945 – 1946 yılında mevcut bölümlere “Motor”(şimdiki adıyla Otomotiv), “Model”, “Döküm”, “Dülger, Duvarcı, Taşçı” (şimdiki adıyla Yapı) bölümleri, 1946 – 1947 yılında “Kalorifer ve Sıhhi Tesisat”(şimdiki adıyla Elektronik), bölümleri ilave edilmiştir. 1948 – 1949 yılında adı “Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu” adını alırken, 1971 – 1972 yılında “Makine Ressamlığı” (şimdiki adıyla Tasarım ve Konstrüksiyon Eğitimi Anabilim Dalı) bölümü ilave edilmiş ve nihayet 1976 – 1977 yılında “Yüksek Teknik Öğretmen Okulu” adını almıştır. Kurulduğu günden beri çeşitli adlarla uzun yıllar Sanat Okullarına, daha sonra Endüstri Meslek Liselerine, Çıraklık Eğitim Merkezlerine ve Çok Programlı Liselere çeşitli meslek alanlarında Teknik Öğretmen yetiştirmiştir. Teknik Öğretmen Okulu 4 yıllık lisans düzeyinde eğitim yapmış, içerisinde Ağaç İşleri, Elektrik, Elektronik, Makine Resmi ve Konstrüksiyon, Metal İşleri, Motor, Tesisat, Tesviye alanlarda Teknik Öğretmen yetiştirmiştir. Türkiye’de ikinci Teknik Öğretmen Okulu 1970’li yıllarda İstanbul’da açılmıştır. 1982 yılında YÖK’ün kurulmasıyla üniversitelere bağlanmış ve Teknik Eğitim Fakültesi adını almış, Fırat Üniversitesinde üçüncüsü kurularak yeni dönemde de Bilgisayar, Kalıpcılık, Matbaa, Tekstil gibi meslek alanlarını da bünyesine katarak Teknik Öğretmen yetiştirmeye devam etmişlerdir. YÖK ile birlikte özellikle son yıllarda Teknik Eğitim Fakültelerinin sayılarında önemli artış görülmüş, günümüzde bu sayı 20’yi aşmıştır.

Türkiye’de mühendislik eğitimi fakültelerinde verilmekte ve bu eğitim büyük ölçüde teori ağırlıklı eğitim olarak gözlenmektedir. Kapsamlı teorik bilgi veriverilen mühendislik alanlarında teorik bilginin uygulamaya aktarılmasında önemli eksiklikler görülmekte ve sanayi ile üniversiteler arasında kopukluk gözlenmektedir.

Teorik bilginin uygulamaya aktarılması anlamına gelen teknoloji eğitiminde bu alanda önemli bir eksiklik ortaya çıkmaktadır. Teknik Eğitim Fakülteleri teorik bilginin yanı sıra önemli ölçüde uygulamalı eğitim vermelerine rağmen yetiştirdiği elemanların Teknik Öğretmen unvanı almaları ve bu unvanın yetki ve sorumluluklarının belirlenmemiş olmasından dolayı sanayi kuruluşları bu teknik elemanları değerlendirememekte, hangi yetki e sorumlulukla çalıştıracaklarını bilememektedirler. Sayılarında önemli artış görülen Teknik Eğitim Fakültelerinin mezunlarının, son yıllarda mesleki ve teknik eğitimde yapılan statü değişiklikleri nedeni ile mesleki eğitim okullarına ilginin önemli ölçüde azalma göstermiş olmasından ve öğrencilerin genel liseleri tercih etmelerinden dolayı Teknik Öğretmen olarak istihdam edilmeleri de mümkün olamamaktadır. Son teknik öğretmen atamasının yapıldığı 2006 yılında ise Teknik Öğretmenlerden sadece Bilgisayar branşından ciddiye alınabilecek sayıda atama yapılmış, diğer branşlara ise sembolik sayıda atamalar yapılmıştır. Tablo1 de alanlara ait kontenjan ayrıntısıyla gösterilmiştir. Bu sebeple Teknik Eğitim Fakülteleri işlevsiz duruma gelmiştir.

Tablo 2.1. 2006 – 2 Atama döneminde atama yapılan alanlarla ilgili kontenjan dağılımı

Sıra No	Alan Adı	İlk Atama Kontenjanı	Sözleşmeli Öğrt. Kont.	Açıktan Atama	Toplam
1	Bilgisayar	796	200	4	1000
2	Elektrik	4			4
3	Elektronik/Telekomünikasyon	28			28
4	Giyim/Hazır Giyim/Moda Tasarımı	32			32
5	Güverte	2			2
6	İHL Meslek Dersleri/Arapça	44			44
7	Kuaförlük/Cilt Bakımı	3	10		13
8	Matbaa	1			1
9	Mobilya ve Dekorasyon	11			11
10	Muhasebe Grubu	30	20		50
11	Nakış	50		1	51
12	Radyo-Televizyon	3			3
13	Seramik	2			2
14	Tesisat Teknolojisi	4			4
15	Trikotaj	16			16
TOPLAM		1026	230	5	1261

Kaynak: 2006 – 2 Atama Kılavuzu, <http://personel.meb.gov.tr>

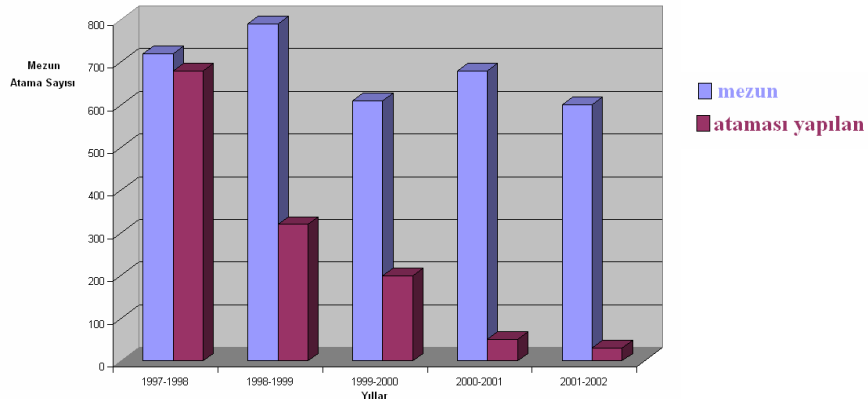
Teknik Eğitim Fakültelerinden mezun olan öğrencilerin Teknik Öğretmen unvanı olarak Milli Eğitim Bakanlığına bağlı endüstri meslek liseleri, Çıraklık Eğitim Merkezleri ve Çok Programlı Liselerde Teknik Öğretmen olarak istihdam edilmeleri planlanmıştır.

Diğer taraftan sekiz yıllık kesintisiz eğitim ve Endüstri Meslek Liselerinden mezun olan öğrencilere sadece Teknik Eğitim Fakültelerine üniversite eğitimi imkânı verilmesi, ÖSS puanı hesaplamasında katsayı değişikliği, mesleki teknik öğrenim okullarına giden öğrencilerin sayısında önemli ölçüde azalmalara, dolayısıyla ilköğretim okullarından mezun olan öğrencilerinin tamamına yakınının genel liselere yönelmesine sebep olmuştur. Birçok meslek lisesinin öğrenci gelmediği için kapanma safhasına geldiği, kapanmayan meslek liselerinde ise en az birkaç bölümün öğrenci olmadığı için kapatıldığı da diğer önemli bir noktadır.

Bunun yanı sıra norm kadro uygulamasına geçilmiş, yukarıda belirtilen sebeplerden dolayı norm kadro uygulamasıyla Endüstri Meslek Liseleri, Çıraklık Eğitim Merkezleri ve Çok Programlı Liselerde görev yapan birçok teknik Öğretmen norm kadro fazlası olmuş ve şu anda görev yapamamaktadırlar.

Mevcut durumda Teknik Öğretmen fazlası olan Milli Eğitim Bakanlığı son birkaç yılda sadece Bilgisayar Öğretmenleri istihdam etmiş, diğer branşlardaki Teknik Öğretmenleri istihdam edememiştir. Bir örnek olması bakımından, Teknik Öğretmen yetiştirmek amacıyla ilk kurulan yüksek öğretim kurumu olan Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi öğretmenlik programlarından 1997 – 2002 yılları arasında mezun olan öğrencilerin yıllara göre dağılımı ve istihdam durumları Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo2.2 Teknik Öğretmenlerin 1997–2002 yılları arasındaki dağılımı

Matbaa, Döküm, Model Öğretmenliği programlarından mezun olan öğretmen adaylarının hiç birisinin uzun yıllar ataması yapılmamış bu yıl Tablo1’de de görüleceği gibi Matbaa öğretmenliğine 1, Model, Giyim Tasarımı Öğretmenliğine 32 kişi atanmıştır. Döküm öğretmenliğinden bu yıl atama yapılmamıştır. Yüzlerce mezun öğretmen adayı diğer atamaları beklemektedir.

Talaşlı Üretim, Otomotiv, Kalıp, Tesisat, Makine Resim ve Konstrüksiyon ve Yapı Öğretmenliği programlarından sadece 1997 – 1998 eğitim öğretim döneminde mezun olanlar yetiştirilme amaçları dışında sınıf öğretmenliği olarak istihdam edilmiş ve bu dönemden sonra mezun olanlar istihdam edilmemişlerdir.

Teknik öğretmenlerin görev yetki ve sorumluluklarını belirleyecek yasaların bu güne kadar çıkarılmamış olması ve görev yetki ve sorumluluk alanının belirsiz olmasından dolayı endüstri de çok kısıtlı iş imkânlarına neden olmak ve mezunlarımızın çoğu hâlihazırda işsiz durumdadır. Bütün yukarıdaki hususları göz önünde bulundurduğumuzda Teknik Eğitim Fakültelerinin mevcut haliyle ne eğitimde ne de endüstride herhangi bir işlevi yerine getirmede görülmekte ve işlevini tamamladığı anlaşılmaktadır. Çünkü son beş yılda verilen mezunlarda sadece %32 gibi küçük bir kısmı kendi alanında teknik Öğretmen olarak istihdam edilmiş, bunun dışında %8 gibi bir kısmı da yetiştirilme alanları dışında Sınıf Öğretmeni olarak istihdam edilmiş, 2001 – 2002 yılında istihdam edilenlerin oranı %5’e kadar gerilemiştir. İstihdam edilemeyenler ise çok düşük ücretli işlerde çalışmakta veya işsiz durumdadır. Diğer Teknik Eğitim Fakültelerinden mezunları da aynı durumdadır.

Ülkemizde eğitim veren teknik eğitim fakülteleri şu şekilde sıralanabilir:

Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi:

İlk kurulan teknik eğitim veren öğretmen okullarından olan Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesinde günümüzde halen Eğitim Bilimleri Bölümü, Elektrik Bölümü, Elektronik – Bilgisayar bölümü, Makine Bölümü, Matbaa Bölümü, Metal Bölümü, Mobilya dekorasyon Bölümü ve Yapı Bölümleri ile eğitimi sürdürmektedir.

Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi:

Elektrik Eğitimi Bölümü, Elektronik ve Bilgisayar Eğitimi Bölümü, Makine Eğitimi Bölümü, Matbaa Eğitimi Bölümü, Mekatronik Eğitimi Bölümü, Metal Eğitimi Bölümü, Tekstil Eğitimi Bölümü, Eğitim Bölümü ile eğitim sürdürülmektedir.

Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesinin bölümlerinde eğitim ve öğretim süresi 4 yıl (8 yarıyıl)'dır. Dört yıllık eğitim programını başarı ile tamamlayan öğrencilere lisans diploması ve 3795 sayılı kanuna göre Teknik Öğretmen unvanı verilir. Fakültede öğretim dili Türkçe' dir.

Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesinin Öğretmenlik programına başka öğretim kurumlarında yatay geçiş, yürürlükteki "Yüksek Öğretim Kurumları arasında Önlisans ve Lisans Düzeyinde Yatay Geçiş Esaslarına ilişkin yönetmelik" ve Yükseköğretim ilkelerine uygun olarak düzenlenir. Fakülteye bağlı 13 öğretmenlik programına da yatay geçiş ile öğrenci kabul edilmekte, kontenjanlar Fakülte Kurulu tarafından belirlenmektedir. Teknik Eğitim Fakültesine dikey geçiş yolu ile öğrenci alınmamaktadır.

Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi:

Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesinde Eğitim Bilimleri Bölümü, Elektrik Eğitimi Bölümü, Elektronik – Bilgisayar Eğitimi Bölümü, Makine Eğitimi Bölümü, Metal Eğitimi Bölümü, Yapı Eğitimi Bölümü ile eğitim vermektedir.

Sakarya Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi

Selçuk Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi

Selçuk Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesinde Elektronik - Bilgisayar Eğitim Bölümü, Makine Eğitimi Bölümü ve Eğitim Bölümleri ile eğitim vermektedir.

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi:

Kocaeli Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi:

Kocaeli Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi ÖSS sınavı ile öğrenci almaktadır. Bilgisayar Öğretmenliği, Elektrik Öğretmenliği, Elektronik Öğretmenliği, Otomotiv Öğretmenliği dallarında eğitim verilmektedir.

Karaelmas Üniversitesi Karabük Teknik Eğitim Fakültesi:

Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Karabük Teknik Eğitim Fakültesi' nde Döküm Öğretmenliği bölümü, Metal Öğretmenliği Bölümü, Otomotiv Öğretmenliği Bölümü, Tasarım ve Konstrüksiyon Öğretmenliği Bölümü, Tesisat Öğretmenliği Bölümü, Enerji Öğretmenliği, Bilgisayar Öğretmenliği, Talaşlı İmalat Öğretmenliği, Mobilya ve Dekorasyon Öğretmenliği bölümlerinde eğitimi sürdürmektedir.

Dicle Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi

Trakya Üniversitesi Kırklareli Teknik Eğitim Fakültesi:

Trakya Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesinde Yapı Öğretmenliği Bölümü ile Yapı Ressamlığı Öğretmenliği Bölümü eğitim vermektedir.

Muğla Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi:

Muğla Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesinde Mobilya ve Dekorasyon bölümü ile Elektronik-Bilgisayar bölümleri mevcuttur.

Pamukkale Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi:

Pamukkale Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi 03.07.1992 tarihinde kurulmuştur. Fakülte teknik branşlarda öğretmen yetiştirmektedir. Teknik Eğitim Fakültesinde her bölümün 8 dönem (4 yıl) eğitim süresine sahiptir. Fakültede lisans programı 4 yıllık temel eğitime dayalı olarak verilmektedir. 4 yıllık eğitim sonunda başarılı olan öğrencilere lisans diploması verilmektedir. Teknik Eğitim Fakültesi'nde eğitim dili Türkçe'dir.

Pamukkale Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi'nde Elektrik Eğitimi Bölümü, Elektronik ve Bilgisayar Eğitimi Bölümü ve Makine Eğitimi Bölümü olmak üzere üç

bulum bulunmaktadır. Halen Elektronik ve Bilgisayar Eğitimi Bölümü Elektronik Eğitimi, Bilgisayar Sistemleri Eğitimi Anabilim dalları ile, Makine Eğitimi Bölümü Otomotiv Eğitimi Anabilim dalında lisans eğitimi verilmektedir. Bölümlerde teorik ve uygulamalı eğitim verilmekte, akademik araştırma ve geliştirme çalışmaları yapılmaktadır.

Üniversitelerimizde verilen Uygulamalı ve teorik derslerin yanı sıra öğretmenlik uygulamaları derslerinin de yetersiz oluşu nedeniyle buralardan mezun olan gençlerimiz öğretmenlik mesleğinde yetersiz kalabilmektedir. Teknik eğitim fakültelerinin büyük çoğunluğunda uygulanan programlarda uygulama derslerinin 1., 2. ve 3. sınıflarda haftada 8 saatlik bir süreyi kapsadığı görülmektedir.

Öğretmenlik uygulamaları dersinin ise sadece 4. sınıfta haftada 4 saatle sınırlı kalmaktadır. Bunun sonucu olarak ta yetişen öğretmen adaylarının eğitimlerinin yetersiz kalması sonucu okullarda eğitime başladıklarında gerekli bilgileri vermekte zorlandıkları görülmektedir.

II.7. Türkiye’de Mesleki ve Teknik Öğretmen Yeterlilikleri

Türk Milli Eğitim Sisteminde öğretmen yeterliliklerinin genel çerçevesi 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanun belirlenmiştir. Ancak dünyadaki sosyo-ekonomik değişimler ve teknolojik gelişmeler yüzünden öğretmen, eğitici ve eğitmen tarifelerinin yeniden ele alınması gereği aşikârdır.

Türkiye’de meslek standartları ve kapsamlı girişim, Dünya Bankasından alınan kredi ile desteklenen “İstihdam ve Eğitim Projesi” kapsamında, Devlet, işçi ve işveren kesimini temsil eden kuruluşların oluşturduğu Meslek Standartları Komisyonu (MSK) tarafından yürütülmektedir. Bu komisyonda: Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TİSK), Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK – İŞ) ile gözlemci üye olarak Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı (MEKA) temsilcileri bulunmaktadır. Teknik çalışmalar MSK’nun kararları doğrultusunda, uygulama birimi olan Araştırma ve Teknik Hizmetler Birimi (ATHB) tarafından, Almanya’da

faaliyet gösteren Federal Mesleki Eğitim Kurumu (BİBB)'nin teknik yardımları ile yürütülmektedir.

Halen öğretmenlik ve eğitimcilikle ilgili MEB'inde bazı meslek standardı çalışmaları mevcuttur. ÇSGB'na bağlı İŞKUR öncülüğünde Meslek Standartları Komisyonu (MSK) tarafından oluşturulan 250 meslek standardı içerisinde henüz bu öğretmenlikle ilgili standartlar mevcut değildir.

Bu arada Türk Standartları Enstitüsü (TSE) de her türlü standardı kendi görev alanında kabul ederek aktivite göstermektedir. TSE Kuruluş Kanunu'na göre:

“Madde 1 – (Değişik: 16.5.1985 – 3205/1 md.) Her türlü madde ve mamulleri ile usul ve hizmet standartlarını yapmak gayesiyle “Türk Standartları Enstitüsü” kurulmuştur. Enstitü, tüzelkişiliği haiz, özel hukuk hükümlerine göre yönetilen bir Kamu Kurumu olup kısa adı ve markası “TSE” dir. Bu marka çeşitli şekillerde gösterilir. TSE'nin müsaadesi olmadan bu marka hiçbir şekil ve şart altında kullanılmaz. Yalnız TSE tarafından kabul edilen standartlar “Türk Standardı” adını alır. Bu standartlar ihtiyari olup; standardın ilgili olduğu Bakanlığın onayı ile mecburi kılınabilir. Bir standardın mecburi kılınabilmesi için “Türk Standardı” olması şarttır. Mecburi kılınan standartlar Resmi Gazetede yayımlanır. Enstitünün ilgili olduğu Bakanlık Başbakanlıktır”

TSE, genelde sanayi sektörünün imalat, mamul, yan mamul, yöntem ve işletme standartlarını hazırlamakla yükümlüdür ve bu yüzden de Sanayi Bakanlığı ile yakın işbirliği içerisinde. TSE, on yıldan beri de işgücü standartlarına da yönelmiştir. Ancak ÇSGB insan kaynakları, işgücü ve istihdam açısından onbeş yıldan beri istihdam, müteşebbisli, meslek standartları ve bulara ilişkin rehberlik konularında hükümetlerce görevli kabul edilmiştir. Dünya Bankasından alınan proje kapsamında söz konusu alanlarda çalışmalar yapılmış, İş ve İşi Bulma Kurumu (İİBK) yeniden yapılandırılmış, yeni adıyla İş-Kur ve meslek standartları için MSK kurulmuştur. Dolayısıyla standart çıkarma sorumluluğunu bir kuruma verilmiş bir hak veya mevzuat

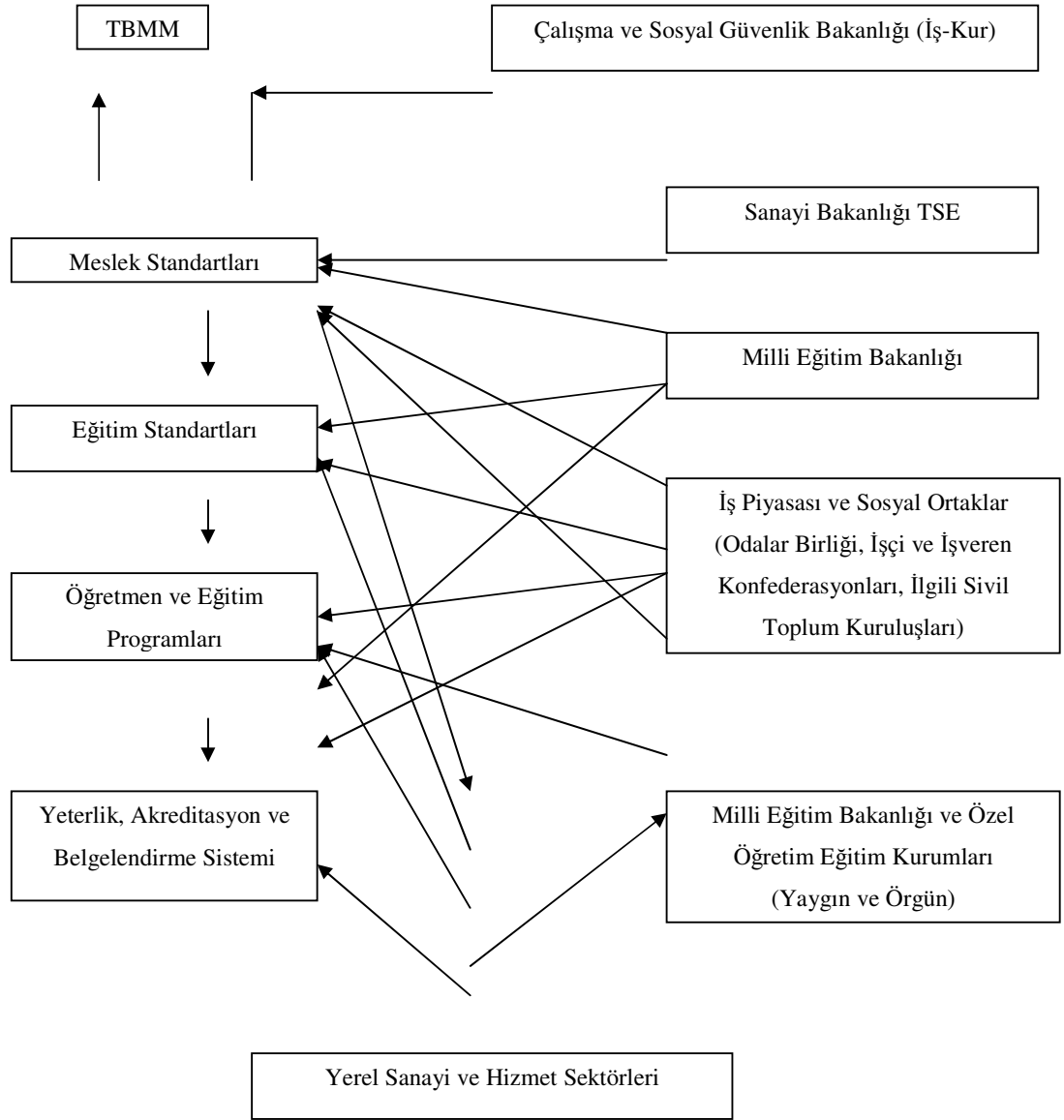
sorunu şeklinde basite indirgememek gerekir. Diğer ülkelerde işgücü ve meslek standartları, Türkiye'deki eşdeğeri ÇSGB veya İŞKUR olan Bakanlık veya kuruluşlar tarafından ele alınmaktadır.

Sonuç olarak, MSK gibi kuruluşlar çevrelerindeki ilgili sektörlerin uzmanlarını kullanarak yönetim fonksiyonunu yerine getirmektedirler. Bu ikili veya üçlü temaslar sayesinde kurumsal uzmanlıklar oluşmaktadır. Bugün öğretim ve eğitim konusundaki faaliyetler nasıl Milli Eğitim Bakanlığı'nda veya onun denetimindeki kuruluşlarda yoğunlaşmış ise, benzer şekilde iş piyasası, işgücü ve istihdam ile ilgili uzmanlıklar da Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve ilgili kuruluşlarda toplanmıştır. Dolayısıyla mevcut mevzuattaki yetersizlik veya yanlışlık uluslar arası gelişmelerden çok farklı bir tarif, tanım ve yapılanmaya yol açmamalıdır. Gerek yetki ve sorumlulukların uzman kurumlara etkin ve verimli dağılımı, gerekse uluslar arası çalışmalardaki diğer ülkelere ait eşdeğer kurumlarla bir araya getirilme ve çalışmaların ilgili uzmanlarca yürütülmesi açısından konu fevkalade önemlidir. Şu anda Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bekleyen meslek standartlarıyla ilgili olarak üç bakanlık öne çıkmaktadır: ÇSGB, MEB ve SB.

Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde meslek dalları, meslek standartları, eğitim programları iş dünyasının ihtiyaçlarına göre yeniden ele alınmış, bu çalışmalar yasal dayanağa kavuşturulmuş, işgücü ihtiyacı ve planlaması ışığında mesleki-teknik öğretim ve eğitim programları yeniden belirlenmiş, öğretmen yetiştirme konusu bu çerçevede ele alınmıştır.

Türkiye'de öğretmenlikle ilgili olarak çıkarılacak meslek standartlarının tariflendiği işgücü profiline uygun eğitim standartları ve bunlara uygun öğretim ve eğitim (müfredat) programları henüz hazırlanmamıştır. Bunun devamı olarak da bilgi, yeterlilik ve beceriyi test etmek için ulusal seviyede yeterlilik, akreditasyon ve belgelendirme sisteminin oluşturulmasına ihtiyaç vardır.

Şekil 2.1. Mesleki standartlar, eğitim standartları, öğretim ve eğitim programları, yeterlilik, akreditasyon e belgelendirme sisteminin kuruluşuna ait kurumsal iletişim ve etkileşimler

Teknolojik gelişmelerin fazlaşmasından dolayı eğitim süreleri de arttırılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde mühendislik fakülteleri yanında bulunan Teknoloji Fakülteleri, Türkiye'deki Teknik Eğitim Fakültelerine karşılıktır. Bu fakültelerde öğretim ve eğitim dört yıllık (sekiz yıllık) dır. Bu fakülteler mühendislik fakültelerinden çok farklıdır. Mühendislik fakülteleri, geniş alan bilgisi ve tasarım ağırlıklıdır.

Teknoloji mühendisliği ise daha dar bir alanda derinlemesine bilgi ve beceri esaslıdır teknoloji mühendisleri kendi alanlarındaki yazılım ve donanımları kolayca kullanma becerilerine sahiptirler. Bu yüzden sanayi ve hizmet sektöründe aranan vasıflı işgücünü temsil etmektedirler. Türkiye'de bilgi ve beceri sahibi teknoloji mühendislerine büyük bir ihtiyaç vardır. Hatta bazı sektörler bu amaçla mühendislik fakültesi mezunlarına uzun süreli beceri kazandırma kursları düzenlemek zorunda kalaktadırlar. Bu konuda Türkiye'de Teknik Eğitim Fakülteleri mevcuttur; sadece bu çerçevede yeniden yapılandırılmaları gerekmektedir.

Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültelerinin sayısı şu anda 24 tür. Bu fakültelerden mezun olanların yaklaşık %10'u MEB tarafından istihdam ediliyor. Öğretmen arzı ile talep arasında çok büyük bir dengesizlik görülmektedir. Bu fakültelerden mezun olan herkese tek tip "teknik öğretmen" unvanı kolayca verilmektedir. Bu fakültelerde teknoloji bilgi ve becerisi ile eğitim ve pedagoji bilgisi dört yıla sığdırılmaya çalışıldığı için yetişen eleman teknik alanlarda yetersiz kalmakta, teknolojik gelişmeleri izleyebilecek bir temel kültüre sahip olamamaktadır.

Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültelerinin programları öğretmen yetiştirmenin yanında iş dünyasının ihtiyaç duyduğu elemanları da yetiştirecek şekilde yeniden düzenlenmelidir. Mevcut mezunlarının %90'ı sanayi e hizmet sektöründe mühendislik teknolojisi alanlarında çalışmaktadır. Ancak pedagojik formasyon ve eğitim dersleri yüzünden teknoloji bilgi ve becerisi verilen ders ve uygulamalar kısıtlamıştır. İl Mesleki Eğitim Kuralları'nda bölgedeki teknik eğitim fakültesi ve/veya mesleki eğitim fakültesi temsilcisi bulunmalı ve hazırlanacak programların teknoloji mühendisliği alan bilgileri ve uygulamaları İl Meslek Eğitim Kurulları'nın onayından geçirilmelidir.

Öncelikle Teknik Eğitim Fakültelerinde dört yıl teknoloji öğretim ve eğitimi yapılmalıdır. Bugün belirli bir alandaki teknoloji mühendisliği için, yani o alandaki bilgi ve beceriyi uzman olarak uygulayabilecek, teknolojik gelişmeleri takip ederek kendisini yenileyebilecek insan gücünü yetiştiren fakülteler en az dört yıllık bir öğretim ve eğitim programı uygulamaktadırlar. Bu çerçevede Teknik Eğitim Fakültelerinin öğretim ve eğitim programları yeniden hazırlanmalı ve isimleri de Teknoloji Fakültelerine dönüştürülmüştür.

Teknoloji Fakültelerinde öğretim ve eğitim programları ABET kriterlerine göre hazırlanmalı, kredi sistemi uygulanmalı ve programlardaki zorunlu ders kredisi toplam kredinin %40'ını geçmemeli, geri kalan dersler seçime bağlı olarak istenen bir bölüm veya fakülteden de alınabilmelidir. Diğer bir ifade ile öğrenci dar bir program yerine gerçek kampus havası içinde öğretim sürdürebilmelidir.

Programlardaki konuların dağılımı

%20 – 25 “temel bilimler, matematik, bilgisayar ve iletişim”

%25 – 30 “teknoloji mühendisliğinin ilgili alana ait genel konuları”

%25 – 30 “sosyal ve beşeri bilimler”

şeklinde olmalıdır .

Teknoloji mühendisliği alanlarında belirlenecek bir başarıya sahip olan mezunlar arasında öğretmenlik ve/veya eğitmenlik ön şartlarını sağlayanlara aynı fakültelerde veya eğitim fakültelerinde “öğretmenlik ve eğitmenlik programları”na devam hakkı verilmelidir. Böylece öğretmenlik ve eğiticilik meslekleri teknoloji mühendisliğinin üzerinde bir konuma ulaştırılabilir. Bu sayede AB ülkelerinde rastlanmayan tek tip ve istihdam sorunlu teknik öğretmenlik dönemi Türkiye’de sona erdirilebilir.

En büyük sorun sayı 3 iken 18’ e çıkardılar. Teknik Eğitim Fakültelerinde yetersiz bina, materyal, öğretmen sıkıntısı ve buna bağlı olarak atölye bilgi derslerinin hafta da 8 saate indirilmesi artan sayı ile öğrencilerin öğretmen olarak atanamama psikolojik baskısı bilgi kalitesini tamamen düşürmüştür.

Bu bölümde mesleki teknik eğitim alanında karşılaşılan başlıca sorunlar ve yönelimler tartışılmaktadır. Bölümün amacı konu ile ilgili temel bilgiler vermek, alandaki son durumu ve gelişme eğilimlerini analiz etme ve değerlendirme ortamı yaratmaktadır. Bölümle ilgili öğrenme- öğretim etkinlikleri sonunda aşağıdaki aşağıda ki hedef davranışların kazanılması beklenmektedir:

1. Mesleki teknik eğitimde sorun alanların adlarını listeleyebilme,
2. Her bir sorun alanını neden-sonuç ilişkisi açısından analiz edebilme,
3. Mesleki teknik eğitim sorunlarını genel olarak değerlendirip, çözüm önerileri oluşturabilme,
4. Mesleki teknik eğitim alanındaki başlıca gelişim eğilimlerini sırlayabilme,
5. Alandaki her bir yönelimi analiz edebilme,
6. Alandaki yönelim ve gelişim çizgisinin genel değerlendirmesini yapabilme.

Mesleki ve teknik eğitimle ilgili olarak çeşitli kuruluşların kullandıkları terimler büyük karışıklıklara sebep olmaktadır. Herhangi bir alanda önemli hususlardan biri alanla ilgili terimlerin ilgililerin hepsi tarafından aynı zamanda anlaşılacak biçimde saptanmış olmasıdır. Bu sorun mesleki ve teknik eğitim için çözülmüş değildir. Aynı şeyleri ifade etmek için farklı kurumlarca değişik terimler kullanıldığı görülmektedir. Orta kademeli personelin (teknisyen) altında kalan işçi, usta, ustabaşı gibi elemanlar için çeşitli kurumlar tarafından kullanılan bazı terimler arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bu durum kuruluşlar arası iletişimi etkilemektedir. Ayrıca belirli bir kuruluşta belli bir unvana sahip kimse, diğer kuruluşa geçtiği zaman hangi kademeye oturacağı bilinmemektedir. İletişimi engelleyen bu sorunun çözümü büyük önem taşımaktadır.

Bugün her ülkede eğitime yön veren sosyal, psikolojik ve felsefi görüşler ve inanışlar vardır. Ülkenin eğitim sistemi bu inançların çizdiği çerçeve doğrultusunda gelişir. Bugün bir çok ülkede eğitimin temelini temsil eden görüşler, genel eğitim etrafında geliştirilmiştir. Mesleki ve teknik eğitimin dayandığı sosyal psikolojik, felsefi ve ekonomik temeller hemen hemen bütün ülkelerde tam anlaşılmaş değildir; bugün meslek eğitiminin kurumsal yönlerini daha iyi geliştirilmiş ülkelerin mesleki eğitim sistemleri daha başarılı sonuçlar vermektedir.

Ülkemizde mesleki ve teknik eğitimin kurumsal temelleri yeteri kadar açıklığa kavuşmuş değildir. Geleneksel genel eğitim anlayışı esas alınmış, meslek eğitimi genel eğitimin yanında bir yama olarak kalmıştır. Bugün mesleki ve teknik eğitimde çalışan elemanlar dahi, mesleki ve teknik öğretimin kurumsal yönünü tam olarak açıklığa kavuşturmuş değildir. Bir çok defa eğitimciler tarafından yapılan eğitim programlarında, bireyin çalışacağı alanla ilgili dersler, genel eğitimde okutulan dersle kadar değerli görülmediğinden azaltılmıştır. Ülkemizde hem genel hem de mesleki eğitimciler genel eğitim için geliştirilen değerleri esas almışlardır. Bunun sonucu olarak ülkemizde mesleki eğitim için büyük yatırımlar yapılmasına karşın mesleki eğitim iş hayatında birey için gerekli olan yeterliklerin geliştirilmesine öncelik verileceği yerde, genel değerlerin geliştirilmesi yönünde bir eğilim göstermektedir.

Sosyal disiplinlerde bilgi elde etme yöntemlerinde meydana gelen gelişmeler, geçmişe oranla çok daha kısa zamanda büyük miktarda yeni bilgiler ortaya çıkarmaktadır. Bunun sonucu olarak bir disiplin içinde bulunan bütün bilgileri kavramaya bir insanın kapasitesi yeterli olmadığından, disiplinler içinde çalışan bir kimse, o kısımdaki kuram ve uygulamayı ortak olarak yürütmek mecburiyetindedir. Bu uzlaşma hem genel hem de teknolojik eğitimi kapsamı içine alacak şekilde gelişmiştir.

Diğer taraftan geçmiş yüzyıllardaki bir anlayışın sonucu olarak eğitimde, kuram ve uygulama aynı ayarda tutulmamıştır. Bir şeyi yapma, bir şeyi bilmeye oranla daha değersiz kabul edilmiştir. Geçmişte kuram ve uygulama, birbirinin zıddı iki eleman olarak düşünülmüştür. Uzun müddet, pratik yapma kişilere ceza verme şeklinde ele alınmıştır. Teknolojik başarılar ve bilimsel ilerlemeler kuram ve uygulamanın birbirinden ayrı olduğu görüşünü değersiz hale getirmiştir. Geçmişte felsefe ve

kuramlar bilgin ve filozoflar tarafından, yalnız başına toplumdan uzak olarak geliştirilirdi. Zamanımızdaki teoriler bilginin aktif bir şekilde insanların denemeleri sonucu olarak çıkarıldığını kabul etmektedir. Bugün kurama dayalı olarak uygulama yapıldığı gibi uygulama sonuçlarına göre kuram geliştirmek de mümkün olmaktadır. Bunun sonucunda kuram ve uygulama, bir bütünün ayrılmaz parçası olarak düşünülmektedir. Bilgi elde etmenin kuramı, bilme ve yapmayı birbirinden ayırmamaktadır. Aktif olarak pratik yapma ve çalışma; bilgi elde etme yöntemleri arasındadır. Kuram ve uygulamaya verilen değerlerin aynı olmaması, beceri eğitiminin gelişmesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin felsefesini, ilkelerini, gelişmesini, uygulama esaslarını anlayan, mesleki ve teknik eğitime liderlik yapabilecek, yön gösterecek elemanların üniversitelerden yetiştirilmemesi ciddi kaygılar yaratmaktadır.

Teknolojide meydana gelen hızlı değişiklikler ve bunların birey ve toplum üzerindeki etkileri, eğitimin temellerini oluşturan felsefe, sosyoloji, psikoloji, tarih v.b. disiplinlere yeteri kadar yansımamış olması ciddi sorunlar yaratmaktadır.

Seçkinler eğitiminden kitle eğitimine geçiş, eğitim değerlerinin yeniden gözden geçirilmesini zorunlu hale getirmiştir. İnsanlardaki doğuştan mevcut kabiliyeti eğitim yoluyla geliştirmek suretiyle, onların umutsuzluklarını umuda çevirmek ve ülkenin ihtiyacı olan insan gücü açıklarını kapatacak şekilde onları yetiştirmek eğitimcilerin elindedir. İyi bir vatandaş olabilmek için, herkesin bazı tecrübelere sahip olması gerekir. Önemli olan nokta; eğitim sistemini yalnız temel hakları kazandıracak şekilde kurmuş olan bir toplumun zamanımızda uzun bir müddet yaşamayacağıdır. Her ülkede, belli ihtisas sahalarında kişilerin derinleşmesine ve uzmanlık dalı ile ilgili olarak yeni bilgi ve becerileri kazandıracak bir sistemi kurulmasına ihtiyaç vardır. Bu uzmanlaşma, bireyin kabiliyet ve ilgisine uygun olarak insan gücü ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde onu iş hayatına hazırlamalıdır.

Memleketimizde yetişkin işçiye, teknisyene bilim adamına ve onu destekleyen yardımcı personele ihtiyaç çoktur. Yalnız kabiliyetli olanları yüksek öğretime hazırlayacak şekilde kurulmuş, küçük bir gruba hizmet eden bir eğitim sisteminin teknolojik gelişmelerin gerektirdiği insan gücünü hazırlamaktan uzak olduğu, birçok

ülkede yapılan çalışmalardan anlaşılmaktadır. Bu da eğitimcilerin görüşlerini genişletmelerine ve bu görüşleri halka mal etmelerine bağlıdır.

Tarih boyunca eğitimden sadece seçkin grup yararlanmışır. Bütün halkın eğitilmesi çok yeni bir kavramdır. Seçkin bir grup için ayarlanan eğitim, geleneksel kültür kavramı etrafında toplanıştır. Aynı eğitim muhtevası normal veya normalin altındaki bir kişi için uygun değildir. Bir ülkedeki eğitim potansiyelinden tam olarak yararlanabilmek için, mevcut eğitim programlarının çeşitli düzeylerdeki bireylere hitap edecek şekilde ayarlanması gerekir. Bu ise, eğitim sisteminin geçişlere imkan vermesiyle sağlanabilir.

Eğitimin bugün hem genel, hem de mesleki olması gereklidir. Önemli olan nokta, uygun dengeyi temin etmektir. Eğitimin temel amacı öğrencilerde düşünme kabiliyetini geliştirmektir. Düşünme kabiliyetini geliştirmek hiçbir dersin tekelinde değildir. Bu, bütün derslerin görevidir. Bütün derslerin, bu amacı gerçekleştirecek şekilde değerlendirilmesi zorunludur. Öğrencilerin kabiliyetini, yalnız üniversiteye giden akademik yolda aramak yeterli değildir. Yüksek yaşama standartlarına erişmek isteyen toplum, çok yönlü bir eğitim sistemini geliştirmeye ve her türlü kabiliyeti teşvik etmeye mecburdur.

II.8. Mesleki ve Teknik Öğretmenlerin Yeterlilikleri

II.8.1. Kavramlar ve Tanımları

Yeterlik: Bir meslek alanına özgü görevlerin yapılabilmesi için gerekli olan mesleki bilgi, beceri ve tutumlara sahip olma durumudur.

Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri: Öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli biçimde yerine getirebilmek için sahip olunması gereken genel bilgi, beceri ve tutumlardır.

Alt Yeterlilikler: Bir genel yeterliliği yerine getirebilmek için gerekli bilgi, beceri ve tutumlardır.

Performans göstergesi: Yeterliliklerin gerçekleşip gerçekleşmediğinin delili olabilecek ölçülebilir davranışlardır.

Öğretmenlik mesleğinin niteliğinin yükseltilmesi, öncelikle öğretmenlerin sahip olması gereken genel ve özel alan yeterliklerin bilinmesi, daha sonra, bu yeterliklerin, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarıyla, öğretmen adaylarına ve öğretmenlere kazandırılması ile mümkündür.

Eğitim ve öğretimin bütün boyutlarıyla dinamik bir yapıya sahip olması, bu süreçte önemli bir rol üstlenen öğretmenin görevinin ve bu görevin gerektirdiği niteliklerin sürekli sorgulanmasını ve geliştirilmesini gerekli kılar. Bunun içindir ki, Millî Eğitim Bakanlığı'nın Üniversitelerle iş birliği yaparak, öğretmen yeterlikleri üzerine yürüttüğü çalışmalar süreklilik göstermektedir.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 45' inci maddesi hükümleri kapsamında, öğretmen yeterliklerinin belirlenmesine yönelik bir dizi çalışma yapılmış olup, bu kapsamda oldukça önemli birikimler sağlanmıştır. Öğretmen yeterlikleri konusu, Temel Eğitime Destek Projesi kapsamında da projelendirilmiş olup, çalışmalar sürdürülmektedir.

Temel Eğitime Destek Projesi, Avrupa Birliği Komisyonu ile Hükümetimiz arasında 8 Şubat 2000 tarihinde imzalanan Finansman Anlaşmasıyla yürürlüğe girmiştir. Projenin genel amacını; "Yoksulluğu azaltma perspektifinde, eğitim seviyesini artırarak, eğitim kalitesini ve eğitime erişimi iyileştirmek, en dezavantajlı kırsal, şehrsel bölgeler ve gecekondularda nüfusun hayat şartlarını geliştirmek, eğitim dışında kalan çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin temel eğitim kapsamına alınması ve öğretmen arzının iyileştirilmesini desteklemek" oluşturmaktadır.

Proje faaliyetlerine 2002 yılı Eylül ayında başlanılmıştır. Temel Eğitime Destek Projesi (TEDP); Öğretmen Eğitimi, Eğitimin Kalitesi, Yönetim ve Organizasyon, Yaygın Eğitim ve İletişim olmak üzere 5 bileşenden oluşmaktadır.

Öğretmen Eğitimi bileşeni ile ilgili proje çalışmalarının sorumluluğunu Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü üstlenmiştir.

Projenin "Öğretmen Eğitimi" bileşeni kapsamında, öğretmenlik mesleğinin genel yeterlikleri ve özel alan yeterliklerinin belirlenmesi ile öğretmen yeterliklerinin iyileştirilmesine yönelik okul temelli meslekî gelişim kılavuzu hazırlığına ilişkin çalışmalar yürütülmüştür.

Öğretmen yeterliklerine ait taslağın oluşturulması için yabancı uzman eş güdümünde; yürütme kurulu, proje sekretaryası ve kısa dönem ulusal teknik danışmanlar ile diğer katılımcılara "yeterlik" belirlemeye ilişkin kavramsal çerçeve ile yöntem ve tekniklerin oluşturulmasına yönelik Ankara 'da seminer düzenlenmiştir.

Öğretmen yeterlikleri konusunda yapılan bu çalışmada bütüncül ve sistematik bir yaklaşımla, Öğretmen Yeterlikleri ile ilgili ülkemizde Millî Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında YÖK-MEB, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü ve EARGED tarafından daha önce hazırlanan çalışmaların tümü ile Proje sekretaryası tarafından hazırlanan 5 ülkeye (İngiltere, ABD, Seyrel Adaları, Avustralya ve İrlanda) ait yeterlik dokümanları incelenerek konuya ilişkin kavram ve terimler üzerinde ortak bir anlayış oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca, bu çalışmada 21. yy. da öğretimin niteliği nasıl olmalıdır? Hangi nitelikte öğrenci ve öğretmen istiyoruz? gibi sorulara yanıt aranmıştır.

Bu seminer çalışması sonunda öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinin, ana yeterlik, ana yeterliklere ait alt yeterlikler ve bu alt yeterliklere ait performans göstergeleri şeklinde belirlenmesinin en uygun yöntem olacağı kararlaştırılmış, öğretmen yeterliklerinin sadece bilgiyi değil beceriyi de kapsamı kabul edilmiştir.

II.8.2. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri;

- A. Kişisel ve Meslekî Değerler - Meslekî Gelişim,
- B. Öğrenciyi Tanıma,
- C. Öğrenme ve Öğretme Süreci,
- D. Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme,
- E. Okul-Aile ve Toplum İlişkileri,
- F. Program ve İçerik Bilgisi, olmak üzere 6 ana yeterlik alanı, bu yeterliklere ilişkin alt yeterlik ve performans göstergesi şeklinde belirlenmiştir.

A. Kişisel ve Mesleki Değerler - Mesleki Gelişim

Öğretmen, öğrencileri birey olarak görür, değer verir. Öğrencilerin sosyal ve kültürel farklılıklarını, yaptıklarını ve ilgilerini dikkate alarak en yüksek düzeyde öğrenmeleri ve gelişmeleri için çaba harcar. Öğrencilerinde geliştirmek istediği kişilik özelliklerini kendi davranışlarında gösterir. Diğer öğretmen, yönetici ve uzmanların başarılı deneyimlerinden yararlanır.

Öz değerlendirme yaparak değişim ve sürekli gelişim için çaba harcar. Yeni bilgi ve fikirlere açıktır, kendisini ve kurumu geliştirmede etkin rol oynar. Mesleği ile ilgili mevzuatı (yasa, yönetmelik, genelge v.b.) izleyerek bunlara uygun davranır.

B. Öğrenciyi Tanıma

Öğretmen, öğrencinin tüm özelliklerini, ilgi, istek ve ihtiyaçlarını bilir, geldiği ailenin ve çevrenin sosyo - kültürel ve ekonomik özelliklerini tanır.

C. Öğretme ve Öğrenme Süreci

Öğretmen, öğretme ve öğrenme süreçlerini plânlar, uygular ve yönetir. Öğrencilerin öğrenme sürecine etkin katılımını sağlar.

D. Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme

Öğretmen, öğrencilerin gelişim ve öğrenmelerini değerlendirir. Öğrencilerin kendilerini ve diğer öğrencileri değerlendirmelerini sağlar. Ölçme sonuçlarını daha iyi bir öğretim için kullanır; sonuçları öğrenci, veli, yöneticiler ve öğretmenlerle paylaşır.

E. Okul, Aile ve Toplum İlişkileri

Öğretmen, okulun bulunduğu çevrenin doğal, sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerini tanır. Aileleri ve toplumu eğitim sürecine ve okulun gelişimi ile ilgili çalışmalara katılmaları yönünde teşvik eder.

F. Program ve İçerik Bilgisi

Öğretmen, Türk Millî Eğitim Sisteminin dayandığı temel değer ve ilkeler ile özel alan öğretim programının yaklaşım, amaç, hedef, ilke ve tekniklerini bilir ve uygular.

Öğretmen Yeterlikleri;

- Millî eğitim hedeflerinin desteklenmesine katkı sağlamak,
- Ulusal iş birliği ve bilgi paylaşımını daha etkin olarak gerçekleştirmek,
- Öğretmenlerin niteliği ve kalitesi için kıyaslama, karşılaştırma yapılabilecek bir yapı / sistem oluşturmak,
- Öğretmenlik mesleğinin statüsü ve kalitesi açısından toplumsal beklentilerde tutarlılık oluşturmak,
- Öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde esas alınacak açık, anlaşılır ve güvenilir bir kaynak oluşturmak,
- Ulusal düzeyde profesyonel öğretmenlik seviyesinin tartışılmasında kullanılacak ortak terim ve tanımlamaları içeren bir dil birliği sağlamak,
- Öğretmenlerin bilgi, beceri, tutum ve değerlerini tanımlayarak, toplum tarafından fark edilmesini ve toplumun gözündeki statülerinin yükseltilmesini sağlamak,
- Öğrencilerin “öğrenmeyi öğrenmesi” için fırsatlar sağlamak,
- Öğretmenlerin görevlerini şeffaflaştırarak veliler ve toplum için kalite güvencesini oluşturmak gibi pek çok amacın gerçekleştirilmesi için hazırlanmaktadır.

Yukarıda belirtilen amaç, yöntem ve süreçte hazırlanan “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri’ nin;

- Öğretmen yetiştirme politikalarının belirlenmesinde,
- Öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarında,
- Öğretmenlerin hizmet içi eğitiminde,
- Öğretmenlerin seçiminde,
- Öğretmenlerin iş başarımlarının, performanslarının değerlendirilmesinde,
- Öğretmenlerin kendilerini tanıma ve kariyer gelişimlerinde kullanılması düşünülmektedir.

Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri, eğitim sürecinde yer alan tüm paydaşların eleştirel görüş ve önerilerine açık olup sürekli olarak geliştirilmek ve güncelleştirilmek üzere hazırlanmıştır.

II.8. 3. Öğretmen Yeterliliklerinin Alt Yeterlilikleri

II.8. 3. 1. Kişisel ve Meslekî Değerler - Meslekî Gelişim

Öğretmen, öğrencileri birey olarak görür, değer verir. Öğrencilerin sosyal ve kültürel farklılıklarını, yaptıklarını ve ilgilerini dikkate alarak en yüksek düzeyde öğrenmeleri ve gelişmeleri için çaba harcar. Öğrencilerinde geliştirmek istediği kişilik özelliklerini kendi davranışlarında gösterir. Diğer öğretmen, yönetici ve uzmanların başarılı deneyimlerinden yararlanır.

Öz değerlendirme yaparak değişim ve sürekli gelişim için çaba harcar. Yeni bilgi ve fikirlere açıktır, kendisini ve kurumu geliştirmede etkin rol oynar. Mesleği ile ilgili mevzuatı (yasa, yönetmelik, genelge v.b.) izleyerek bunlara uygun davranır.

II.8. 3. 2. Öğrenciyi Tanıma

Öğretmen, öğrencinin tüm özelliklerini, ilgi, istek ve ihtiyaçlarını bilir, geldiği ailenin ve çevrenin sosyo - kültürel ve ekonomik özelliklerini tanır.

II.8. 3. 3. Öğretmen ve Öğrenme Süreci

Öğretmen, öğretme ve öğrenme süreçlerini plânlar, uygular ve yönetir. Öğrencilerin öğrenme sürecine etkin katılımını sağlar.

II.8. 3. 4. Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme Ve Değerlendirme

Öğretmen, öğrencilerin gelişim ve öğrenmelerini değerlendirir. Öğrencilerin kendilerini ve diğer öğrencileri değerlendirmelerini sağlar. Ölçme sonuçlarını daha iyi bir öğretim için kullanır; sonuçları öğrenci, veli, yöneticiler ve öğretmenlerle paylaşır.

II.8. 3. 5. Okul, Aile ve Toplum İlişkileri

Öğretmen, okulun bulunduğu çevrenin doğal, sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerini tanır. Aileleri ve toplumu eğitim sürecine ve okulun gelişimi ile ilgili çalışmalara katılmaları yönünde teşvik eder.

II.8. 3. 6. Program ve İçerik Bilgisi

Öğretmen, Türk Millî Eğitim Sisteminin dayandığı temel değer ve ilkeler ile özel alan öğretim programının yaklaşım, amaç, hedef, ilke ve tekniklerini bilir ve uygular.

II.9. Kişisel ve Meslekî Değerler - Meslekî Gelişim

Öğretmen, öğrencileri birey olarak görür, değer verir. Öğrencilerin sosyal ve kültürel farklılıklarını, yaptıklarını ve ilgilerini dikkate alarak en yüksek düzeyde öğrenmeleri ve gelişmeleri için çaba harcar. Öğrencilerinde geliştirmek istediği kişilik özelliklerini kendi davranışlarında gösterir. Diğer öğretmen, yönetici ve uzmanların başarılı deneyimlerinden yararlanır.

Öz değerlendirme yaparak değişim ve sürekli gelişim için çaba harcar. Yeni bilgi ve fikirlere açıktır, kendisini ve kurumu geliştirmede etkin rol oynar. Mesleği ile ilgili mevzuatı (yasa, yönetmelik, genelge v.b.) izleyerek bunlara uygun davranır.

II.9. 1. Öğrencilere Değer Verme, Anlama ve Saygı Gösterme

Öğretmen, öğrencilerin her birinin önemli ve değerli olduğunu kendilerine fark ettirebilmeli ve özelliklerine uygun davranabilmelidir. Onların bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal, kültürel farklılıklarına ve gereksinimlerine ilişkin anlayışını, farkındalığını öğrencilerinin öğrenmesini desteklemek ve daha ileriye götürmek için kullanabilmelidir.

Performans göstergeleri

- Plânında ve uygulamalarında öğrencilerin gereksinimlerine yanıt verecek farklı etkinlikler sunar.
- Oturma düzenini öğrenci özelliklerine ve onların öğrenmelerini kolaylaştırabilecek biçimde düzenler.
- Öğrenmeyi kolaylaştırmak için uygun materyal, kaynak ve etkinlik seçme ve bunları geliştirmede öğrencilerin özelliklerini dikkate alır.
- Öğrencilerin farklı etkinlikler önermesine ve bunlara katılmasına olanak sağlar.
- Öğrencilerini etkin biçimde dinler.
- Öğrencilerin fikirlerine ve ürettiklerine değer verir.
- Öğrenciler sorulara farklı yanıtlar verdiğinde olumlu tepki gösterir.
- Sözel tepkilerinde ve davranışlarında saygı öğelerine yer verir.

- Sınıf içi ve dışı etkinliklerde öğrencilerin sosyal ve kültürel özelliklerine uygun olarak çeşitliliğe yer verir.
- Öğrencilerin sevgi ve saygıya dayalı ilişkiler geliştirmelerine ortam oluşturur.
- Öğrencilere ödev verirken ve sınıf dışı çalışmalar yaptırırken hem onların hem de çevrenin gereksinim ve olanaklarını dikkate alır.
- Farklı özel eğitim gereksinimi olan öğrenciler için öğrenme amaçları belirleyerek uygun ortamlar hazırlar.
- Öğrencinin geçmişine ve sosyo - ekonomik durumuna göre ön yargısız davranır.

II.9. 2. Öğrencilerin, Öğrenebileceğine ve Başaracağına İnanma

Öğretmen, öğrencilerinin yaşantıları ve düzeyleri ne olursa olsun, onların eğitim kazanımlarını sürekli arttırmayı amaç edinmeli, onlara öğrenme ve başarıma konusunda özgüven kazandırabilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Öğrencilerde öğrenmeye ilişkin olumlu tutum geliştirmeyi amaçlar.
- Öğrencilerin farklı öğrenme özelliklerine sahip olduklarının farkındadır.
- Çalışmalarını planlar ve uygularken, öğrencilerin her birini var olan kazanım düzeylerinden daha ileriye götürmeyi amaçlar.
- Öğrenmeyi engelleyen etmenleri analiz ederek öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik düzenlemeler yapar.
- Öğrenme ve başarmanın çeşitli yolları olduğu konusunda öğrencileri bilgilendirir.

- Öğrencilerin düzeylerine uygun ve ulaşılabilecek amaçlar belirler.
- Farklı düzeydeki öğrencilerin öğrenme çabalarını cesaretlendirir.
- Öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmeleri için onlara sınıf içi ve dışında çeşitli etkinlikler ve olanaklar sunar.
- Öğrencilerin başarılarını öne çıkarır ve destekler.
- Her öğrencinin başarılı olacağına inanır.
- Beklentilerini oluştururken bireysel farklılıkları dikkate alır.

II.9. 3. Ulusal ve Evrensel Değerlere Önem Verme

Öğretmen, çocuk hakları, insan hakları, anayasa ve demokrasi ilkelerini benimseyerek her toplumun kendine özgü kültürel yapısı, değerleri olduğu anlayışıyla öğrenme yaşantıları düzenleyebilmelidir. Ulusal ve evrensel değerleri benimsemeli, uluslararasıdaki anlayışı, iş birliğini, dostluğu, barışı destekleyerek, öğrencilerinin de bu değerleri kazanması için çaba gösterebilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Sınıf içi ve dışında çocuk haklarının korunması ve uygulanmasında etkin rol alır.
- İnsan haklarına uygun biçimde davranır.
- Uluslara, bireylere ve inançlara karşı ayrımcılık yapmaz.
- Sınıf içi ve dışı etkinliklerde demokratik davranır.
- Öğrencilerde ulusal ve evrensel değerlerin gelişmesini destekler ve model olur.

- Öğrencilerine bireysel ve kültürel farklılıkları olabileceğine ilişkin anlayış kazandırmaya yönelik çalışmalara yer verir.
- Sınıf içi ve dışı çalışmalarında, toplumsal ve meslekî etik değerleri benimser ve bunlara uygun davranır.
- Bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili yasal ve ahlâki sorumlulukları bilir ve bunları öğrencilere kazandırır.

II.9. 4. Öz Değerlendirme Yapma

Öğretmen, sınıf içi ve dışı çalışmalarını eleştirel bir yaklaşımla analiz edebilmeli, öz değerlendirme yapabilmeli, yeni bilgi ve fikirlere açık olarak kendini sürekli geliştirebilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Sınıf içi ve dışı çalışmalarını eleştirel bir yaklaşımla analiz ederek öz değerlendirme yapar.
- Öz değerlendirmeden elde ettiği verileri kendini ve öğretme-öğrenme sürecini geliştirmek için kullanır.
- Kendi performansını değerlendirirken öğrenci, veli, öğretmen ve yönetici görüşlerinden yararlanır.
- Farklı görüşlere ve eleştirilere açıktır.
- Öğretme-öğrenme sürecinde öğrencilerde ortaya çıkan davranış ve öğrenme sorunlarının nedenlerini önce kendisinde arar.

II.9. 5. Kişisel Gelişimi Sağlama

Öğretmen, kendini geliştirme sorumluluğunun bilincinde, istekli, sebatlı, canlı, enerjik ve yaratıcı olabilmelidir. Eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim becerileri ve estetik anlayışını geliştirebilmeli ve etkili kullanabilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Bireysel gücünün ve yetkinliğinin farkındadır.
- Kişisel bakımına ve sağlığına özen gösterir.
- Davranışlarında tutarlı ve dürüştür.
- Zorluklarla mücadele eder.
- Stresle başa çıkma yollarını bilir ve kullanır.
- Özgüvene sahiptir.
- Üst düzey düşünme becerilerine sahiptir ve bunları kullanır.
- Zaman yönetimiyle ilgili stratejileri bilir ve kullanır.
- Yeni fikirlere ve değişime uyum sağlar.
- Türkçeyi kurallarına uygun ve anlaşılabilir bir biçimde kullanır.
- Mesleğini severek ve isteyerek yapar.
- Teknoloji okur-yazardır (teknoloji ile ilgili kavram ve uygulamaların bilgi ve becerisine sahiptir).
- Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeleri izler.
- Kişisel ve mesleki duyarlılıklarını artırmak için kültür ve sanat etkinliklerine katılır.
- Bilimsel araştırma yapmaya isteklidir.

II.9. 6. Meslekî Gelişmeleri İzleme ve Katkı Sağlama

Öğretmen, meslekî gereksinimlerinin farkında olarak kendini ve öğretme- öğrenme sürecini geliştirmek için hizmet içi eğitim, toplantı, seminerlere katılabilmeli, alanı

ile ilgili yayınları izleyebilmelidir. Bu tür etkinliklere katkı getirme çabası içinde olabilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Meslekî gereksinimlerinin farkındadır.
- Meslekî gelişimini desteklemek ve verimliliğini artırmak için bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanır.
- Meslekî bilgi, beceri ve yeterliklerini geliştirmek amacıyla, hizmet içi eğitim, toplantı ve seminerlere katılır.
- Meslekî gelişimine yönelik yayınları izler.
- Öğrenme-öğretme sürecini iyileştirmek için eylem araştırmaları yapar.
- Öğretmen örgütleriyle iş birliği yaparak karar verme sürecine katılır.
- Meslekî gelişim plânı hazırlar ve kendini bu doğrultuda geliştirmek için sürekli çaba harcar.
- Kendi gelişim plânı ile ilgili olarak meslekî kurallar kapsamında gerektiğinde üyesi olduğu meslek örgütüyle iş birliği yapar.
- Bilgi ve iletişim teknolojilerinden (on-line dergi, paket yazılımlar, e-posta, v.b) bilgiyi paylaşma amacıyla yararlanır

II.9. 7. Okulun İyileştirilmesine ve Geliştirilmesine Katkı Sağlama

Öğretmen, öğrencilerin öğrenmelerini desteklemek ve geliştirmek için okulu çalışanları ile bir bütün olarak düşünmeli ve okulun bir toplum merkezi haline gelebilmesi için onlarla iş birliği yapabilmeli, okul gelişim çalışmalarında öğrencileri

ile birlikte etkin rol alabilmeli ve kişisel gelişiminin, okul gelişimine katkı sağlayacağını bilincinde olabilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Okulun iyileştirilmesi ve geliştirilmesinin önemli olduğunun bilincindedir.
- Okulun gelişimine katkı sağlamak ve okulda yaşanan sorunları çözmek için eylem araştırmaları planlar ve yürütür.
- Okulu geliştirme çalışmalarında öğrencileriyle birlikte etkin rol alır.
- Diğer eğitimciler, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler ve meslek örgütleriyle iş birliği yapar.
- Okuldaki sosyal, kültürel ve meslekî çalışmalara etkin biçimde katılır ve gerektiğinde liderlik yapar.
- Öğrenen okul çalışmalarını destekler ve bu çalışmalara katılır.
- Okulun iyileştirilmesinde ve geliştirilmesinde çevre olanaklarını kullanır.
- Okulun geliştirilmesine ve iyileştirilmesine katkı sağlamak için hedeflenen amaçlara ulaşip ulaşılmadığını analiz eder ve gerekli önlemlerin alınmasında katkıda bulunur.

II.9. 8. Meslekî Yasaları İzleme, Görev ve Sorumlulukları Yerine Getirme

Öğretmen görev, hak ve sorumlulukları ile ilgili mevzuatı bilmeli, izlemeli ve bunlara uygun davranabilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Öğretmen görev hak ve sorumlulukları ile ilgili mevzuatı bilir ve buna uygun davranır.
- Görev hak ve sorumlulukları ile ilgili mevzuattaki değişiklikleri ve yenilikleri takip eder ve öneri getirir.
- Engellilerin eğitim ve öğretimden yararlanmasına hizmet eden yasa ve yönetmelikleri bilir ve uygun davranır.
- Engelli öğrenciler için var olan yasa ve yönetmeliklerdeki önlemlerin alınması için çaba harcar.

II.10. Öğrenciyi Tanıma

Öğretmen, öğrencinin tüm özelliklerini, ilgi, istek ve ihtiyaçlarını bilir, geldiği ailenin ve çevrenin sosyo - kültürel ve ekonomik özelliklerini tanır.

II.10. 1. Gelişim Özelliklerini Tanıma

Öğretmen öğrencinin fiziksel, sosyal, bilişsel, dil, duygusal, kültürel gelişimine ait düzeyini, öğrenme biçimlerini, güçlü ve zayıf yönlerini, ilgi ve gereksinimlerini bilmelidir.

Performans göstergeleri

- Gelişim ilkeleri ile gelişim alanlarının özelliklerini bilir ve uygulamalarına yansıtır.
- Öğrencinin gelişim düzeylerini ve bireysel farklılıklarını gözlem, görüşme, bireysel ve grup projeleri, ölçekler vb teknikler kullanarak belirler.
- Öğrencinin gelişim düzeyi, öğrenme biçimi, ilgi ve gereksinimlerine uygun ödev ve sorumluluklar verir.

- Öğrenciye ait bilgileri sınıf içi ve dışı çalışmalarını çeşitlendirmekte kullanır.
- Öğrenciye ait bilgileri öğrenme ve öğretme sürecini planlama, uygulama ve değerlendirmede kullanır.
- Öğrenciye ait kişisel gelişim dosyalarını inceler.
- Öğrencinin kişisel gelişim dosyasına gerekli bilgileri ekler.

II.10. 2. İlgı ve İhtiyaçları Dikkate Alma

Öğretmen, öğrenmeyi planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde öğrencinin ilgi ve ihtiyaçları ile farklı öğrenme biçimlerini göz önünde bulundurabilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Öğretme-öğrenme sürecini bireysel farklılıklara göre planlar.
- Öğretme-öğrenme sürecinde öğrencinin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda değişiklikler yapar.
- Bilgi ve iletişim teknolojilerini de kullanarak, farklı deneyimlere, özelliklere ve yeteneklere sahip öğrencilere uygun öğrenme ortamları hazırlar.
- Öğrencinin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda değerlendirme yöntemlerini çeşitlendirir.

II.10. 3. Öğrenciye Değer Verme

Öğretmen, öğrenciyi birey olarak kabul etmeli ve geçmiş yaşantılarına, gelişim özelliklerine, ilgi ve ihtiyaçlarına, öğrenme biçimlerine saygı gösterebilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Öğrenciye ismiyle hitap eder.
- Öğrencilerle ilgili kayıtlarda gizlilik ilkesine uyar.
- Öğrencilere uygun tartışma ortamı yaratır.
- Öğrencinin kendini ifade edebileceği fırsatlar sunar.
- Öğrencinin fikirlerine ve ürettiklerine değer verir.
- Öğrencilere, diğerlerinin fikirlerine ve ürettiklerine değer vermeleri için model olur.
- Öğrencilerin sahip olduğu değerlere saygı gösterir.
- Öğrencilerin sahip olduğu kültürel değerleri dikkate alır.

II.10. 4. Öğrenciye Rehberlik Etmek

Öğretmen, öğrencinin kendini ve diğerlerini tanımasına ve kabul etmesine, kendisi ile ilgili farkındalığını günlük hayatta kullanmasına ve olumlu davranışlar geliştirmesine, kendi kendini güdülemesine rehberlik edebilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Öğrencinin gelişim özellikleri ile ilgili elde ettiği bulguları onlarla paylaşır.
- Öğrencinin güçlü ve zayıf yanlarını fark etmesini ve geliştirmesini sağlayacak ortamlar oluşturur.
- Öğrencinin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda ilgili uzmanlarla işbirliği yapar.
- Öğrenciyi ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda ilgili uzmanlara yönlendirir.
- Öğrencinin kişisel gelişimini ailesi ile paylaşır.

II.11. Öğretme Ve Öğrenme Süreci

Öğretmen, öğretme ve öğrenme süreçlerini plânlar, uygular ve yönetir. Öğrencilerin öğrenme sürecine etkin katılımını sağlar.

II.11. 1. Dersi Plânlama

Öğretmen, öğrenci merkezli bir yaklaşımla kullanacağı yöntemleri, etkinlikleri, ders araç-gereç ve materyallerini, ölçme-değerlendirme tekniklerini özel alan öğretim programındaki amaç ve kazanımlarla tutarlı olarak öğrencilerle birlikte planlayabilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Ders plânını öğrenciyi merkeze alarak hazırlar.
- Ders plânında bireysel farklılıkları dikkate alır.
- Ders plânında amaç ve kazanımların neler olacağını belirtir.
- Dersi planlarken diğer dersler ve ara disiplinlerle ilişkilendirir, bu konuda diğer öğretmenlerle işbirliği yapar.
- Ders plânında amaca uygun etkinlikleri belirtir.
- Ders plânında amaca uygun yöntem ve teknikleri belirtir.
- Ders plânında kullanacağı kaynak ve materyalleri belirtir.
- Ders plânında ne tür ödev vereceğini belirtir.
- Ders plânında bilgi ve iletişim teknolojilerinin nasıl kullanılacağına yer verir.
- Ders plânında izleme ve değerlendirme etkinliklerini belirtir.

II.11. 2. Materyal Hazırlama

Öğretmen sahip olduğu olanakları verimli kullanarak ve öğrencilerinin ihtiyaçlarını dikkate alarak öğretim materyallerini hazırlayabilmelidir. Materyalleri hazırlarken teknolojik ve çevresel olanaklardan yararlanabilmeli ve içeriğin sunumunu kolaylaştırıcı olmasına dikkat etmelidir.

Performans Göstergeleri

- Çalışma yaprakları hazırlar.
- Materyalleri hazırlarken ve seçerken bireysel farklılıkları dikkate alır.
- Materyal hazırlamada bilgisayar ve diğer teknolojik araçlardan yararlanır.
- Öğretme-öğrenme sürecinde materyaller hazırlarken öğrenci görüşlerini de dikkate alır.
- Materyal hazırlarken kullanışlı ve ekonomik olmasına dikkat eder.
- Hazırlanan materyalin öğrenilecek içeriğe uygun olmasına dikkat eder.
- Materyal hazırlarken çevre olanaklarından yararlanır.
- Hazırlanan materyalin içeriğin sunumunu kolaylaştırıcı olmasına dikkat eder.
- Teknolojik ortamlardaki (veri tabanları, çevrimiçi kaynaklar vb.) öğretim – öğrenme ile ilgili kaynaklara ulaşır, bunları doğruluk ve uygunlukları açısından değerlendirir.
- Öğrencilerin materyal hazırlama ve geliştirmelerine fırsatlar vererek onlarda yaratıcılığın ve estetik anlayışın gelişmesine katkıda bulunur.

II.11. 3. Öğrenme Ortamlarını Düzenleme

Öğretmen, öğretim-öğrenme sürecinin etkili olarak gerçekleştirilmesi için, psikolojik ve fiziksel boyutları ile birlikte öğrenme ortamlarını öğrencilerle birlikte düzenleyebilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Öğrenme ortamlarını düzenlerken öğrencilerin farklı ön yaşantılarını dikkate alır.
- Öğrenme ortamlarını etkinlik türüne göre (bireysel, işbirlikli vb.)düzenler.
- Öğrenme ortamının fiziksel koşullarını (ısı, ışık, ses durumu vb.) öğrenmeyi destekleyecek biçimde düzenler.
- Öğrenme ortamını düzenlerken araç ve gereçlerin kullanım ilkelerini dikkate alır.
- Araç ve gereçlerin güvenli biçimde kullanımı için önlemler alır.
- Ders araç-gereçlerinin bakımını sağlar, kullanıma hazır halde tutar.
- Öğretim ortamının temizliği ve havalandırılması için gerekli önlemleri alır.
- Teknoloji kaynaklarının etkili kullanımına model olur ve bunları öğretir.
- Öğrenme ortamını öğrencilerin estetik duyarlılığını olumlu yönde etkileyecek biçimde düzenler

II.11. 4. Ders Dışı Etkinlikler Düzenleme

Öğretmen, eğitimin sürekliliğini ve okul-çevre bütünlüğünü sağlayacak şekilde, öğrencilerinin yaş grubuna ve hedeflere uygun etkinlikler (tiyatro, müze, fabrika, park ve benzeri geziler) planlayıp yürütebilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Ders dışı etkinlikler için plân hazırlar.
- Ders dışı etkinliklerin dersin amaçlarına uygun olmasına dikkat eder.
- Ders dışı etkinlikleri öğrenci özelliklerini dikkate alarak düzenler.
- Ders dışı etkinlikler için gerekli yazışma ve görüşmeleri yapar.
- Ders dışı etkinlikler için gereken araçları temin eder.
- Ders dışı etkinliklerin güvenle gerçekleşmesi için gerekli önlemleri alır.

II.11. 5. Bireysel Farklılıkları Dikkate Alarak Öğretimi Çeşitlendirme

Öğretmen, sınıf içinde çok farklı ihtiyaç, ilgi, yetenek ve özgeçmişe sahip olan öğrencilerle karşı karşıyadır. Onların var olan kapasitelerini geliştirme ve seçenekleri çoğaltan bir eğitim alma hakları olduğunu bilmeli ve öğretme-öğrenme sürecini düzenlerken bunları göz önünde bulundurabilmelidir. Öğretmen, özel gereksinimi olanlara karşı kendi sorumluluklarının, kanunî yükümlülüklerinin, müdahale şekillerinin, değerlendirme yollarının bilincinde olmalı ve bireysel öğretim planları yapabilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Farklı ihtiyaçları dikkate alarak öğrenme etkinlikleri düzenler.
- Öğrencilerin ilerlemelerini izlemek amacıyla kayıtlar tutar.
- Öğretimi çeşitlendirirken gerektiğinde uzman yardımına başvurur.
- Yöntemlerini belirlerken bireysel farklılıkları dikkate alır.
- Özel sorunları olanlarla ilgili yasal dayanakları bilir.

- Bireysel öğrenme planları yapar.
- Bireysel farklılıkları dikkate alarak ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarını çeşitlendirir.
- Öğrencilerin farklı ihtiyaçlarını dikkate alarak öğrenci merkezli stratejileri destekleyen teknolojiler kullanır.

II.11. 6. Zaman Yönetimi

Öğretmen, kendisine ayrılan öğretme ve öğrenme zamanını dersin bölümlerini dikkate alarak uygun biçimde kullanabilmeli; öğrencilerini ders içi ve ders dışı çalışmalarda zamanı etkili kullanmaları için yönlendirebilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Zamanı etkin kullanacak şekilde dersi plânlar.
- Öğretme - öğrenme sürecinde zamanı etkin kullanır.
- Öğrencilerin ders içi ve ders dışı zamanlarını etkili kullanmaları için yönlendirmeler yapar

II.11. 7. Davranış Yönetimi

Öğretmen, öğrencilerin öz denetim kazanabilecekleri; kendi hak ve sorumluluklarının yanı sıra diğerlerinin hak ve sorumluluklarını da kavrayabilecekleri, duygu ve düşüncelerini yönetebilecekleri ve kendilerini özgürce ifade edebilecekleri demokratik bir ortam hazırlayabilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Öğrencilerine yapıcı, açıklayıcı ve geliştirici geri bildirimler verir.
- Öğrencilere isimleriyle hitap eder.
- Öğrencilerin başarılı yönlerini öne çıkarır.

- Davranış yönetiminde bireysel farklılıkları dikkate alır.
- Öğrencilerin kendilerini güven içinde hissetmelerini sağlayacak ortam oluşturur.
- Sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirler.
- Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini yönetebilmelerinde rehberlik eder
- Öğrencilerin kendilerini güdülemeyi öğrenmeleri için olanak sağlar.
- Öğrencilerin öz denetim becerilerini geliştirmesine rehberlik eder.
- Araç-gereç ve teknolojinin kullanıldığı öğrenme ortamlarında sağlık ve güvenliğe öncelik veren önlemleri uygular.
- Kişiler arası problem çözme becerilerine sahiptir ve öğrencilerde de bu becerilerin gelişmesi için rehberlik eder.

II.12. Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme

Öğretmen, öğrencilerin gelişim ve öğrenmelerini değerlendirir. Öğrencilerin kendilerini ve diğer öğrencileri değerlendirmelerini sağlar. Ölçme sonuçlarını daha iyi bir öğretim için kullanır; sonuçları öğrenci, veli, yöneticiler ve öğretmenlerle paylaşır.

II.12. 1. Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerini Belirleme

Öğretmen, öğrenci kazanımlarını değerlendirmeye uygun ölçme stratejilerine ve araçlarına karar vererek, ölçme ve değerlendirme plânını hazırlayabilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Hangi amaçla ölçme ve değerlendirme yapacağına karar verir.
- Amaca uygun ölçme araçlarını belirler.
- Ölçme araçlarını çeşitlendirir.
- Çok yönlü değerlendirme için alternatif ölçme araçlarını belirler. . (Portfolyo, kavram haritaları, gezi, gözlem, görüşme vb.)
- Ölçme ve değerlendirmeye yönelik plan yapar.

II.12. 2. Değişik Ölçme Tekniklerini Kullanarak Öğrencinin Öğrenmelerini Ölçme

Öğretmen, öğrencilerin belirlenen öğretim hedeflerine ulaşma düzeylerini ölçebilecek en uygun ölçme yöntem ve stratejilerini uygulayabilmeli; öğrencilerin gelişim ve öğrenmelerini düzenli olarak izleyebilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Ölçme aracını geliştirir.
- Ölçme aracının geçerlilik ve güvenilirliğini test eder.
- Ölçme aracını uygular.
- Öğrencinin çalışmalarını kontrol eder (proje, ödev, vb.).
- Bireysel ölçme ve değerlendirme etkinlikleri düzenler ve bu etkinliklere öğrencileri dâhil edecek stratejiler kullanır.
- Öğrenenlerin performans ve gelişim düzeylerini düzenli olarak ölçer.

II.12. 3. Sonuçlara Göre Öğretme-Öğrenme Sürecini Gözden Geçirme

Öğretmen, ölçme ve değerlendirme sonuçlarına göre öğretme-öğrenme sürecini gözden geçirmeli ve gerekli gördüğü düzenlemeleri yapabilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Hedefleri yeniden gözden geçirir.
- Öğrenme ortamını yeniden gözden geçirir.
- Ölçme araçlarını yeniden gözden geçirir.
- Öğretim stratejilerini, yaklaşım, yöntem ve tekniklerini yeniden gözden geçirir.
- Gerektiğinde alternatif materyal, strateji ve etkinlikler geliştirir.

II.13. Okul, Aile Ve Toplum İlişkileri

Öğretmen, okulun bulunduğu çevrenin doğal, sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerini tanır. Aileleri ve toplumu eğitim sürecine ve okulun gelişimi ile ilgili çalışmalara katılmaları yönünde teşvik eder.

II.13.1. Çevreyi Tanıma

Öğretmen, okulun bulunduğu çevrenin doğal, sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerinin farkında olarak çevrenin önemli sorunlarına duyarlı olmalı ve bunları öğretim sürecine yansıtabilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Bulduğu çevreyi tanır
- Bulduğu çevrenin özelliklerini ve gereksinimlerini inceler ve kaydeder.

- Ders plânına çevrenin özelliklerini yansıtır.
- Çevre gezileri plânlar (müze, fabrika, doğal güzellikler vb.).
- Çevre gezilerini gerçekleştirir.
- Bulunduğu çevrenin özelliklerine göre özel alan öğretim programına farklı üniteler ya da konular ekler.
- Bulunduğu çevrenin sorunlarına karşı duyarlıdır.

II.13. 2. Çevre Olanaklarından Yararlanma

Öğretmen, öğrencilerin ve okulun gelişimini sağlamak için her türlü çevre olanaklarını etkin bir şekilde kullanabilmeli ve okul yönetimi ile işbirliği yapabilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Öğretmen, çevrede bulunan sanayi, ticaret, tarım v.b. meslek alanlarının yetkililerini ilgili oldukları derslere davet eder.
- Çevrede bulunan kurum, kuruluş ve doğal ortamları eğitim amaçlı kullanır.
- Okul yönetimi ile işbirliği yaparak mezunların okula katkı sağlamaları için çaba harcar.
- Sivil toplum kuruluşları, toplum liderleri, eğitim liderleri vb. ile işbirliği yapar.
- Bulunduğu çevreye özgü materyalleri kullanarak öğretim sürecini zenginleştirir.
- Okul gelişim - yönetim ekiplerinin kurulmasında ve çalışmalarında görev alır.

II.13. 3. Okulu Kùltür Merkezi Durumuna Getirme

Öğretmen, okulu çevrenin bir kùltür merkezi haline getirebilmek için çeşitli etkinlikler planlanmasına, uygulanmasına yönelik çalışmalı ve katkı sağlayabilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Aile ve öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda toplantı ya da seminerler düzenler.
- Kùltürel ve sportif etkinliklerin düzenlenmesinde öncülük yapar.
- Bulunduğu çevrenin önemli kişi ve olaylarını anmak üzere programlar düzenler.
- Öğretmen, okul ve çevresinin gelişimine yönelik çalışmalara destek olur.

II.13. 4. Aileyi Tanıma ve Ailelerle İlişkilerde Tarafsızlık

Öğretmen, ailelerin sosyo- ekonomik ve kùltürel özelliklerini tanımaya yönelik çeşitli etkinlikler düzenleyebilmelidir. Ailelerle ilişkilerde tarafsız olabilmeli, öğrencinin gelişimi ve eğitimi ile ilgili doğru, açık ve net paylaşımlarda bulunabilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Aileleri tanımak için bireysel ya da gruplarla veli görüşmeleri düzenler.
- Ailelerin sosyo-ekonomik ve kùltürel özelliklerini tanıyabilmek, öğrencinin çalışma ortamını gözlemleyebilmek için meslekî sınırlar içinde ev ziyaretleri yapar.

- Ailelerin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri hakkında bilgi toplar ve kaydeder.
- Sosyo- kültürel değerlerin yaşatılması için etkinlikler düzenler.
- Ailelerle ilişkilerinde doğru, açık ve anlaşılır paylaşımlarda bulunur.
- Ailelerin farklı değer ve inançlarına saygı duyar.
- Farklı sosyo-ekonomik ve kültürel özellikler gösteren ailelere eşit davranır.
- Aile ve öğrenci ile ilgili özel bilgileri gizli tutar.
- Ailelerle yaşanabilecek olumsuzlukları öğretme ve öğrenme sürecine yansıtma.

II.13. 5. Aile Katılımı ve İşbirliği Sağlama

Öğretmen, ailelerin okula güven duymaları ve öğretme-öğrenme sürecine katkı sağlamaları için özendirici çalışmalar yapmalı, öğrencilerin gelişimi ile ilgili ailelerle bilgi alış verişini yaparak işbirliği zemini oluşturabilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Aileleri okul ve sınıf etkinliklerine katar.
- Öğrencinin gelişimi ile ilgili olarak ailelerle sürekli bilgi alışverişinde bulunmak üzere yazılı/sözlü iletişim kurar.
- Ailelerle görüşerek karşılıklı beklentilerin neler olduğunu belirler
- Ailelerle belirlenen karşılıklı beklentileri uygulamalarına yansıtır.
- Ailelerin yaşadıkları sorunlara karşı duyarlı davranır.

- Ailelere, öğrencilerin öğrenim sürecinde yaşadıkları sorunların çözümünde bilgi ve yönlendirme kapsamında rehberlik yapar.
- Aileleri eğitimle ilgili yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirir ve gelişmelerden haberdar eder.
- Okul içi ve dışı ortamlardaki eğitsel fırsatları değerlendirerek aile ve öğrencilerle birlikte olur.

II.14. Program ve İçerik Bilgisi

Öğretmen, Türk Millî Eğitim Sisteminin dayandığı temel değer ve ilkeler ile özel alan öğretim programının yaklaşım, amaç, hedef, ilke ve tekniklerini bilir ve uygular.

II.14. 1. Türk Millî Eğitiminin Amaçları ve İlkeleri

Öğretmen, Türk Millî Eğitim sisteminin dayandığı temel değer ve ilkeler ile amaçlarının neler olduğunu bilmeli ve bunları eğitim-öğretim faaliyetlerine yansıtabilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Türk Millî Eğitim sisteminin dayandığı temel değer ve ilkeleri bilir
- Eğitim programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılâp ve ilkelerini ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliğini temel olarak alır.
- Eğitim-öğretim faaliyetlerinin Türk Millî Eğitiminin amaç ve ilkeleri doğrultusunda yürütülmesinin gereği ve önemine inanır.
- Türk Millî Eğitiminin amaç ve ilkelerini plân ve uygulamalarına yansıtır.
- Öğretme – öğrenme sürecini, Türk Millî Eğitiminin amaç ve ilkeleri doğrultusunda yürütür.

II.14. 2. Özel Alan Öğretim Programı Bilgisi ve Uygulama Becerisi

Öğretmen, özel alan öğretim programının ilkeleri, yaklaşımı, amaçları ve içeriğiyle tutarlı somut bilgi ve anlayış sahibi olduğunu, özel alanda gerekli olan öğrenme yollarını öğrenciye kazandırmak üzere öğretme-öğrenme ortamını, yöntem ve tekniklerini, ders araç-gereç ve materyallerini güvenli ve etkili bir şekilde düzenleyip kullanabilmelidir. Ayrıca, özel alan bilgisinin sınıf ve kademelere göre dağılımını dikkate alarak öğretme-öğrenme sürecini düzenleyebilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Özel alan öğretim programının amaç, ilke ve yaklaşımını plânına yansıtır.
- Özel alan öğretim programının ilke ve yaklaşımlarını uygular
- Özel alanda gerekli olan öğrenme yollarını öğrencilere kazandırır.
- İçeriği konuların özelliklerine göre aşamalı bir şekilde sıralar.
- Özel alan bilgisinin sınıf ve kademelere göre dağılımını dikkate alarak öğretim sürecini düzenler ve uygular.
- Özel alan öğretim programının gerektirdiği farklı bilgi ve becerileri kazanma yolunda çaba harcar.

II.14. 3. Özel Alan Öğretim Programını İzleme - Değerlendirme ve Geliştirme

Öğretmen, özel alan öğretim programında yapılan değişiklikleri izleyebilmeli, programların geliştirilmesi sürecine uygulamada yaşadığı sorunlar ışığında öneriler getirebilmeli, özel alan öğretim programı kapsamında ele alınan konuları önem, öğrenci gelişimine katkı, öğrenci ihtiyaçlarına ve gelişim düzeylerine uygunluk açısından değerlendirebilmeli ve bu konularda kendini sorumlu hissedebilmelidir. Özel alan öğretim programının uygulanmasını kolaylaştıracak uygun öğretim materyallerini seçebilmeli ve kullanabilmelidir.

Performans Göstergeleri

- Özel alan öğretim programındaki değişimleri izler.
- Özel alan öğretim programının geliştirilmesi sürecine, belirlediği ihtiyaç ve önerilerle katkıda bulunur.
- Öğrenilenleri özel alan programı içindeki önemini belirler ve açıklar.
- Özel alan programı kapsamında öğrenilenlerin diğer programlarla bağlantısını kurar.
- Özel alan programı kapsamında öğrenilenlerin öğrenmelerine ve gelişimlerine olan katkısını açıklar
- Özel alan programı kapsamında öğrencileri öğrenci ihtiyaçlarına uygunluğu bakımından gerekçelendirir.
- Özel alan programı kapsamında öğrencilerin öğrenmekte güçlük çektikleri konuları belirler.
- Özel alan programı kapsamında hazırlanan öğretim materyallerini (ders kitabı, çalışma kitabı ve öğretmen kılavuzu, ansiklopedi, dergi, v.b.) içerik düzenleme ilkeleri bakımından değerlendirir.
- Özel alan programı kapsamında, hazırlanan öğretim materyallerinde (ders kitabı, çalışma kitabı ve öğretmen kılavuzu, ansiklopedi, dergi, v.b) yer alan içeriği alandaki gelişmeler ve yenilikler doğrultusunda değerlendirir.
- Özel alan programı kapsamında hazırlanan öğretim materyallerinde (ders kitabı, çalışma kitabı ve öğretmen kılavuzu, ansiklopedi, dergi v.b.) yer alan içeriği bilimsel doğruluk bakımından değerlendirir.

BÖLÜM III

III.1 Yöntem

Araştırmanın gerçekleşmesinde izlenen yöntem, araştırma modeli, araştırmanın çalışma grubu ve verilerin oluşturulması, değerlendirilmesi bu bölümde ele alınacaktır.

Araştırma modeli mesleki ve teknik eğitime öğretmen yetiştiren sistemlerin bugünkü durumlarının bilinerek yeniden yapılanmaya yönelik önlemlerin alınmasını hedefleyen bu çalışmada ilgili alan ulusal ve uluslararası düzeyde (geleneksel ve elektronik ortamlarda) taranarak araştırmanın kurumsal temellerini oluşturmak üzere yararlanılmıştır.

Araştırmada, kavramsal bulguların elde edilmesinde alan yazın taraması yapılmıştır. Değerlendirme bulgularının elde edilmesinde ise Görüşme Yöntemi kullanılmıştır.

III.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni; İstanbul İli sınırları içinde bulunan Teknik eğitim Fakülteleri, Milli Eğitim Bakanlığı Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı ortaöğretim kurumları, Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı ortaöğretim kurumları, Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklı ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı Mesleki eğitim Merkezlerinde görevli; Okul-Kurum müdürleri, müdür yardımcıları, bölüm ve atölye şefleridir.

Araştırmanın örneklemi, evren arasından rasgele seçilmiş okul ve kurumlarda görevli 12 okul kurum müdürü, 6 müdür yardımcısı, 8 atölye şefidir.

III.3. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında, örneklemdaki bireylerle yüzyüze görüşülmüştür. Görüşme yönteminin uygulanmasında görüşmecilere yöneltilen sorular ekler bölümünde EK-A olarak sunulmuştur.

III.4. Geçerlilik

Veri toplama aracı geliştirilirken ilk aşamada projeye ilişkin yayınlar ve dokümanlar geniş çapta taranmış, araştırma konusu ile ilgili bilgi elde edilmiştir. Bu bilgiler işığında, dört eğitim uzmanın görüşü de alınarak araştırmacı tarafından görüşme soruları hazırlanmıştır. Görüşmede kullanılan her maddesi uzman görüşleri alınarak hazırlanmış olup, kapsam geçerliği tamdır.

III.5. Verilerin çözümlenmesi ve Yorumlanması

Elde edilen veriler araştırmacı tarafından tasnif edilerek yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

IV.1 Bulgular

IV.1.1. Mesleki ve Teknik Eğitimin gelişimi ve tanımı

Genel olarak bir ülkenin gelişimini etkileyen en önemli faktörler doğal kaynaklar ve insan gücüdür. Bu faktörlere yönetim, sermaye ve girişim de ilave edilebilir. İnsan gücü ve doğal kaynaklardan gereği gibi yararlanarak yüksek düzeyde üretim sağlamak bir ülkenin gelişimi için temeldir. Bu da ancak eğitim ile mümkündür. Esasen doğal kaynaklardan en iyi şekilde yararlanmak da insan gücünün bu konuda yetiştirilmesine bağlıdır. Mesleki eğitim kavramı bu noktada karşımıza çıkmaktadır. Genel anlamda sanayinin ve iş alanlarının ara eleman ihtiyacını karşılama amacına yönelik mesleki ve teknik eğitim, hızla değişen teknolojik bilgi, üretim yöntemleri ve iş hayatındaki gelişmelere dinamik bir yapı sergilemektedir.

IV.1.2. Mesleki ve Teknik Eğitimin tarihi gelişimi

Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin tarihi gelişimini iki bölümde incelemek mümkündür. Cumhuriyet Öncesi Dönem ve Cumhuriyet Dönemi olarak bilinen bu iki dönem birbirini tamamlayıcı nitelikte olup Türk mesleki ve teknik öğretim sisteminin temelini oluşturur.

IV.1.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Osmanlı İmparatorluğu Döneminde meslek öğretimi, önceleri yaygın eğitim kurumlarıyla sağlanırken 1860’ lı yıllardan sonra örgün eğitim kurumları niteliğini taşıyan meslek ve sanat okullarında uygulanan değişik yöntemlerle gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Bu dönemde yapılan mesleki ve teknik öğretimi, yaygın eğitim ve örgün eğitim diye iki ana başlık altında toplamak mümkündür.

IV.1.2.1.1 Yaygın Eğitim

XVIII. yüzyıla kadar ülkemizde sanat ve meslek öğretimi veren okullar mevcut değildi. Bu zamana kadar çeşitli sanatlar ustaların dükkanlarında öğretilirdi. O devirde sanatın öğrenildiği bu dükkanlara gelip çırak olarak işe başlayan çocuklar, birkaç yıl içinde kalfalığa ulaşırlar ve daha sonra da usta olurlardı.

IV.1.2.1.1.1. Ahi Teşkilatında Meslek Eğitimi

İktisadi ve toplumsal hayatta önemli bir görevi yerine getiren Ahilik teşkilatının ilk defa Abbasi Halifesi En-Nasr Li Dinillah rehberliğinde tüm İslam toplumlarında kurulmaya başlandığı görülmektedir. Bu teşkilatın Müslüman Türklere geçişi de X. Yüzyılda ilk Müslüman - Türk devleti olan Karahanlılar' la olmuştur.

Ahilik, Anadolu' da Selçuklular döneminde ortaya çıkan, Osmanlı Devletinin ilk yüzyıllarında etkili olan önemli bir yaygın eğitim kurumudur. Başka bir ifadeyle ahilik, XIII. Yüzyıldan XX. Yüzyıla kadar Anadolu'daki esnaf ve sanatkarlar birliklerine verilen bir isimdir.

IV.1.2.1.1.2. Lonca Teşkilatında Meslek Eğitimi

Lonca adının, Osmanlı Devletinin doğu ülkeleriyle yaptığı ticaretin gerilemesi ve İtalyan ticaret merkezleriyle iş birliğine gidilmesi sonucunda ortaya çıktığı da zannedilmektedir.

Lonca kelimesi İtalyancadan alınmış olup özellikle ham madde dağıtımını yapıldığı yer anlamında kullanıldığı görülmektedir. İlk önceleri esnaf birliklerince yapılan toplantı yerlerine, daha sonra da bu teşkilatın kendisine lonca denilmeye başlandı.

Lonca teşkilatının açılışı XVII. Yüzyıla rastlar. Bundan sonra yavaş yavaş büyük şehirlerde tacirlerin, zanaatkarların, esnaf ve işçilerin loncalar çevresinde toplandığı görülmektedir. Nitekim Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde XVII. Yüzyılda İstanbul'da 1109 lonca teşkilatının bulunduğu belirtilmektedir.

Ahilikten loncalara geçilmesinin en önemli sebepleri; merasimlerin zor ve geniş oluşu ile esnafın içinde Müslümanlar kadar gayri Müslimlerin de bulunuşu olmuştur.

IV.1.2.1.2 Örgün Eğitim

XVI. yüzyıl Osmanlı Devletinin siyaset ve uygarlıkta çok az ilerleme gösterdiği bir dönemdir. Bu dönemden sonra devlet hayatında Duraklama Dönemi (1579-1682) başlamış, Duraklama Dönemi de yerini Gerileme Dönemine bırakmıştır (1683-1792). Osmanlı Devleti Gerileme Döneminden sonra tamamen çözülmüş ve yıkılmıştır.

Osmanlı Devletinin Duraklama ve Gerileme Dönemi, batı dünyasının bilim, teknik ve uygarlıkta ilerleme dönemine rastlamaktadır. Bu dönemde buhar makinesi icat edilmiş ve endüstride büyük gelişmeler yaşanmıştır. Batılı devletler, Osmanlı İmparatorluğu'nu askeri ve ekonomik bakımdan baskı altına almıştır. Askeri baskı sonucu batıdaki topraklarımız devamlı azalmaya başlamıştır. Ekonomik baskı açısından baktığımızda yerli zanaatlar çökmeye başlamıştır. Kapitülasyonların ekonomik hayatımız üzerindeki etkisi daha çok geriletici ve yıkıcı olarak görülüyordu. Devlet, bu yüzden öncelikle askeri yönden bir dizi önlem alma gereğini duydu. Bunun sonucu bazı düzenleme çalışmaları başladı. Fakat bu yolda yapılan girişimler yeterince etkili olamamıştı. 1718'den sonra teknik alanda bazı girişimler başladı. İlk matbaa kuruldu (1726-1729) ve bunu Yalova'da ilk kağıt fabrikasının açılması gibi girişimler izlemiştir.

Orduyu düzenleme yolunda ilk girişimler eğitimde başlamıştır. Bu amaçla Mühendishane-i Bahri-i Hümayun (1773), Mühendishane-i Berri-i Hümayun (1793), Askeri Tıbbiye (Tıphane-i Amire ve Cerrahhane-i Mamüre) (1826), Mekteb-i Ulumu Harbiye(1834), Muzika-i Hümayun Mektebi (1834) ilk kurulan teknik okullardır. Bu sırada öğrenim için gönderilen 150 gencin, ilkin Enderun ve Tıbbiye öğrencileri arasından seçilmeleri kararlaştırılmışken halkın tepkisinden çekinildiği için bunlar da Harbiye Mektebi ve Hendesehane-i Amire öğrencileri arasından seçilmiştir.

Bu askeri okullar, yüksek derecede meslek okulları sayılıyordu. Fakat daha önceden batı sistemine uygun ilk ve orta derecede okullar açılmadığından bu okullara çeşitli kaynaklardan alınan öğrencilerin yetiştirilmesinde güçlük çekildiği görülünce, genel öğretim ihtiyacı da duyulmuş ve 1838 yılında rüştiye mekteplerinin kurulması kararlaştırılmıştır.

Yüksek derecedeki okullara öğrenci yetiştirmek üzere bu faaliyetlere paralel olarak Mekteb-i Fûnun İdadiye (1847), Mahreci Mekatibi Askeriye (1864), Menşe-i Küt tabı Askeri (1875), Rüştüyei Askeriye (1875) gibi ilk ve orta seviyede askeri okullarda açılmış, daha sonraları Harbiye Mektebinin üstünde Erkanı Harbiye Mektebi de kurulmuştu. Böylece askeri meslek okulları birbirine bağlı bir bütün halini almıştır.

Bu okullardan başka Maarif Nezareti kuruluşları dışında çeşitli teknik işlerle ilgili bazı okullar da faaliyete geçirilmiştir. İstanbul yakınında bir basma fabrikasının tasarlanması ile bu fabrikanın işleyeceği pamuğun ekimine dair bilgiler verilmek üzere Baruthane-i Amire civarındaki Ayamama çiftliğinde bir Ameli Ziraat Mektebi kurulmuştur (1847). Amerikalı, Fransız ve Ermeni uzmanların görevlendirildiği okula Hristiyan öğrenciler de alınmıştır. Okulun 4 yıl kadar ömrü olmuştur. Bu mektep daha sonra Nafia Nezaretine bağlanmıştır (1850). Ziraat mektebinin açıldığı sıralarda bazı fabrikalara uzman yetiştirmek üzere birde sanayi mektebi kurulmasına karar verilmiş, bina yaptırılmış ise de eğitime başlanamamıştır.

1860 yılında Telgraf Memur Mülazımı mektebi açılmıştır. Daha sonraları Orman Mektebi ile Maadin Mektebinin kurulmasına girişilmiş, 1868'de Orman Mektebi, 1874'te de maden mühendisi yetiştirilmek üzere Maadin Mektebi açılmıştır.

1862-1863 yıllarından itibaren de Mekteb-i Maarif-i Adliye, Rüştiyeler, üç yıla çıkarılarak memur yetiştirilmesi işine önem verilmiş, okul önce Mekteb-i Aklam, sonra Mahrec-i Aklam adını almıştır. 1864'te İstanbul'da, özellikle genç memurlara Fransızca, Rumca, Bulgarca öğretmek için bir Lisan Mektebi açılmıştır. Bu ihtiyaç okullardaki yabancı dil öğretiminin başarılı olmayışı, devletin diplomasi ve tercüme işlerinin dil bildikleri için tamamen Rum, Ermeni ve Yahudilere teslim edilmesi ve bunun birçok zararlarının çok geçte olsa anlaşılmasından kaynaklanmıştır. 1865'te

Bosna, 1868'te Sivas'ta memurların sabahları devama mecbur tutuldukları Mekteb-i Aklam yada Sabah Mektebi denen kurslar açılmıştır.

Mithat Paşa geniş yetkilerle Tuna valiliğinde bulunduğu sırada Müslüman ve Hristiyan kimsesiz ve yetim çocuklar için önce Niş'te (1860) sonra Sofya ve Rusçuk'ta (1864) birer ıslahhane açmıştır. Islahhanelerin giderlerini karşılamak üzere hayırsever vatandaşların yardımlarından yararlanılmıştır. Bu örnek faaliyet, ileri görüşlü valilerin kaçmamış ve bazı vilayetlerde ıslahhaneler açılmıştır. İlk zamanlarda hayırsever kimselerin himayeleri ile kurulmuş olan bu müesseseler, ülkede meslek problemini doğurmuş ve kültür sorunları yanında meslek okullarının gerekli olduğunu da ortaya çıkarmıştır.

Açılan bu ıslahhaneler, sanayi mekteplerine doğru atılan ilk kuvvetli adım sayılır. Mithat Paşa İstanbul'a döndükten sonra Şura'yı Devlet Reisliğinde bulunurken ıslahhaneler işini yine ele almış, İstanbul'da bir Mektebi Sanayi kurulmasına ve bu mektep için de bir Nizamname yayınlanmasına önayak olmuştur. 1868'de Sultanahmet'te eski Kılıçhane binasında 5 sınıflı ve yatılı bir Sanayi Mektebi açılmıştır. Esas öğrenciler dahili şubeyi, gündüzleri belli saatlerde kabul olunacak esnaf çırakları için açılan özel sınıflar da harici şubeyi teşkil edeceklerdi. Dahili kısma alınacaklar yerli, yabancı, İslam, Hristiyan ayrımı yapılmaksızın, 13 yaşından büyük olmayan öksüz çocuklardı. İlköğretim üzeri olan bu okullarda 5 sınıflık teorik dersler sabahları yapılıyor, sanat işleri kışın 5, yazın 6 saatten aşağı olmamak üzere atölyelerde çalışmak suretiyle öğretiliyordu. Programda; Araba yapıcılığı, Değirmencilik, Demircilik, Dökmecilik, Kunduracılık, Makinecilik, Marangozluk, Mimarlık, Mücellitlik, Terzilik, Dokumacılık yer alan sanat kollarıdır.

Kurumsal derslerde bu zanaatlar için gerekli bilgiler yer almaktaydı. 1. sınıf sınavını başaranlara "çıralık", 2. 3. ve 4. sınıfı tamamlayanlara "kalfalık", son sınıfı tamamlayarak diploma alanlara "ustalık" hakkı tanınmış ve böylece okulu bitiren yada yarıda bırakanlar sınıflandırılmıştır. Öğrencilere sınıflarına göre gündelik verilmesi ve bundan okul yiyecek ve giyecekleri düşüldükten sonra artan paranın yarısının, okuldan çıkınca toptan sermaye olarak sahiplerine verilmek üzere Emniyet Sandığında saklanması esas kabul edilmişti. Sanayi mektepleri zamanla gelişmiş ve sonraları rüştiye öğrenimine dayanan, mezunları 7 yıllık idadilerin mezunlarıyla denk

sayılan bir düzeye ulaşmış, öğretim kadrosuna yabancı uzman öğretmenler de almıştır. Ayrıca dükkan ve tezgah sahibi olan, işi ile çevrede tutunan ustalarda bu okullarda öğretmenlik yapmışlardır.

Niş ıslahhanesinde çocuklara neler öğretildiği bilinmemekle beraber, daha sonraları açılan ıslahhanelerde çocuklara terzilik, kunduracılık, tabaklık, müretteplik, arabacılık, külahçılık, çuha bez dokumacılığı, iplik yapma gibi sanatların öğretildiği bilinmektedir.

Mithat Paşa'nın kurduğu bu okulun ordunun ihtiyacını karşılamak üzere kurulduğu görülür. Mithat Paşa buraya yetim ve fakir çocukları toplatarak onlara terzilik, ayakkabıcılık, araba yapımıcılığı, değirmencilik, matbaacılık, dokumacılık gibi sanatlar öğretilmesini sağlamıştır.

Kız çocuklarına sanat öğretme düşüncesini ilk ortaya koyan Mithat Paşa, 1865 yılında Rusçuk'ta il Kız Sanayi Mektebini açarken hem kimsesiz kız çocuklarına iş bulmayı hem ülkesinin bazı küçük sanat ihtiyacını karşılamayı hem de orduya gerekli olan kumaş ve giysileri temin etmeyi amaçlamıştı.

1869 yılında İstanbul Yedikule'deki baruthane binasında askerın çamaşır ve sargı ihtiyacını karşılamak üzere ilk Kız Sanayi Mektebini yine Mithat Paşa açmıştır.

1879 yılında Ahmet Vefik Paşa tarafından Üsküdar Kız Mektebi adıyla bir okul açılmıştır. Üç sınıflı olan bu okul, bir yandan Türk kadınıın giyim konusunda başkalarına muhtaç olmaktan kurtulmayı, bir yandan da kızlarımıza hem okuma hem de çalışarak para kazanma imkanlarını sağlamayı amaçlıyordu. Bu okul, 1881 yılında Suphi Paşa tarafından Üsküdar Kız Sanayi Mektebi haline dönüştürülmüştür.

1881 yılında ticaret okulunun açılması için ikinci defa girişimde bulunulmuştur. Maarif Nazırı Münif Tahir Paşa tarafından, çalışmaların kolayca başarılması için, devlet bütçesine yük olmayacak şekilde, ticaret mensuplarından ve zenginlerden alınacak paralarla okulun masraflarının karşılanması önerilmiştir. Fakat bina bulunamadığı için okul yine faaliyete geçirilememiştir.

En sonunda Ticaret Nazırı Suphi Paşa döneminde, Babıali civarında bir konakta 16 ocak 1883 günü okul eğitime başlamıştır. “İstanbul Hamidiye Ticaret Mektebi Alisi” adı verilen bu okulda idadi ve fenni olmak üzere iki program uygulanmıştır. Okulun Suphi paşa tarafından hazırlandığı tahmin edilen ilk programına göre idadi kısmında genel bilgi dersleri, fenni kısmında meslek dersleri ile yabancı dil dersleri bulunmaktaydı.

Islahhaneler, 1885 yılından itibaren “mektebi sanayi” adını almıştır. Bu kuruluşlarda belirli bir öğretim süresi sınıf teşkilatı bulunmasın rağmen bir çoğunda belli bir süreye bağlı sınıf teşkilatı bulunmuyordu.

Abdülhamit’in 13 Şubat 1878’de Parlamentoyu süresiz tatil etmesinden 23 Temmuz 1908’e kadar geçen Mutlakiyet döneminde çeşitli mesleki ve teknik okullar açılmıştır.

Bunlardan bazıları şunlardır:

- Sanayi-i Nefise (Güzel Sanatlar) Mektebi (1882)
- Hendese-i Mülkiye Mektebi (1883)
- Lisan Mektebi (1883)
- Fenni Resim ve Mimari Mektebi (1887)
- Bağ ve Aşı Ameliyat Mektebi (1887)
- Ameli Ziraat Mektepleri (1887)
- Polis Dershanesi (1889)
- Aşı Memurları Mektebi (1892)
- Gümrük Memurları Mektebi (1892)
- Çoban Mektebi (1898)
- Darülhayr-ı Ali (1903)

IV.1.2.2. Cumhuriyet Dönemi

İmparatorluk Dönemindeki mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesi ve endüstrinin ıslahı çalışmalarına Cumhuriyet Döneminde de devam edilmiştir.

1923 yılında kurulan Cumhuriyet Hükümeti, yıllarca ihmal neticesi harap olan memleketi her alanda çağdaş uygarlık seviyesine yükseltmek için daha ilk günlerde çalışmalarına başlamıştır.

Kalkınma işine nereden ve nasıl başlanacağını bilimsel yönden tespit etme çalışmalarında milli eğitime verilecek yön, önemli bir konu olarak ele alınmıştır.

Yeni Türkiye Devletinin kuruluşu ile birlikte halkın içinde bulunduğu problemlerin çözümünün tek yolunun eğitim olduğu görülmüş ve birinci Cumhuriyet Hükümetinin Milli Eğitim Bakanlığının illere gönderdiği genelge ile valiliklerin ilgi ve dikkatleri bu yöne çekilerek 1926 yılında ilk örgütlenme yoluna gidilmiştir.

1926 yılında John Dewey'in tavsiyelerine uyarak ilk defa mesleki-teknik öğretim işleri ile ilgilenmek üzere Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim dairesi görevlendirilmiştir. Daha sonra bu görev 1927 yılında yüksek öğretim dairesine verilmiştir. 1927 yılına kadar iller ve belediyeler meslek okulu açabilmekte, okulların yönetim ve öğretim işlerini doğrudan yürütmektedirler. Sonra bu okulların her ilin olanaklarına uygun işletilmesi, tesislerin, programların alet ve avadanlıkların usta, memur ve öğretmen eksiklerinin giderilmesi amacıyla 1052 sayılı kanun çıkarılmıştır.

Bu kanunla mesleki eğitim kurumları belirli esaslara bağlanmış, program, öğretim, süre ve sınıf yapısı bakımından beraberlik sağlanmıştır. Bu okulların Milli Eğitim Bakanlığının izni olmadıkça hiçbir suretle açılmayacağı bütün ihtiyaçların bakanlıkça karşılanacağı hükme bağlanmıştır. Ayrıca bu kanunla Avrupa'ya öğrenci gönderilmesi ve Türkiye'de bir meslek öğretmen okulunun açılması, illerin bu öğretmen okulunun giderlerinin 1/3'ünü karşılamaları da öngörülmüştür.

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde 1626 yılında ilk halk eğitim birimi kurulmuş, bu birim 1960'dan sonra genel müdürlük konumuna getirilmiştir.

1926 yılında çıkartılan 818 sayılı Borçlar Kanununun 313., 318., 330. ve 342. maddelerinde, çırakların hizmet sözleşmesi, çalıştırılmaları ve eğitimiyle ilgili hükümlere yer verilmiştir.

1927 yılında ilk kız teknik öğretim okulları faaliyete geçirilmiştir.

1928 yılında yeni harflerin kabulünden sonra Atatürk'ün önderliği ile Millet Mektepleri açılmıştır.

Meslek okullarının gelişmesi ve çoğalması üzerine merkez örgütünde ayrı bir genel müdürlüğün kurulmasına ihtiyaç duyulmuş, 1933 yılında 2287 sayılı Kanunla Mesleki ve Teknik Eğitim Umum Müdürlüğü kurulmuştur.

1934-1935 Öğretim Yılında kız teknik, 1937-1938 Öğretim Yılında erkek teknik, 1955 yılında da ticaret yüksek okulları açılmıştır.

1960'lı yıllardan itibaren mevcut okullar, ülkenin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü hazırlamada yetersiz kalmaya başlamıştır. Bu dönemde mesleki eğitimin gelişmesi için fon kurma, okul-sanayi işbirliği, araştırmalara önem verme, ıрак, kalfa ve ustaların eğitimi v.b. hususlar gündeme gelmiştir.

Geleneksel ıraklık eğitimini bir sisteme kavuşturmak amacıyla; ıрак okulları açılması, sanayi ve iş yerlerindeki eğitimi düzenleme konularında ki çalışmalara da bu yıllarda başlanmıştır.

1961-1962 Öğretim yılında otelcilik ve turizm işletmeleri için kalifiye personel yetiştirmek amacıyla, orta okula dayalı ve üç yıl süreli ilk otelcilik okulu, Ankara'da ikincisi 1967-1968 yılında İstanbul'da açılmıştır.

1965-1966 yılında Ankara'da Erkek Teknik Öğretim Ağaç İşleri Olgunlaşma Enstitüsü açılmıştır. 1971-1972 yılından itibaren enstitünün adı Ağaç ve Metal İşleri Olgunlaşma Enstitüsü olarak değiştirilmiştir.

1968-1969 öğretim yılından itibaren teknik öğretim kurumları, mühendis seviyesinin altında üç ayrı seviye ve nitelikte operatör, işçi, yarı becerili işçi, usta ve teknisyen

gibi üretici teknik personeli yetiştirebilecek üç ayrı okul türü halinde toplanmıştır. Bu okullar şunlardır:

- Pratik Sanat Okulları
- Sanat Enstitüleri
- Teknisyen Okulları

1969-1970 öğretim yılında Teknisyen okulları olarak açılan bu okullar, III. Beş Yıllık Kalkınma Planı hedefleri ve IX. Milli Eğitim Şurası kararları doğrultusunda 1973-1974 öğretim yılında; Teknik Liselere; sanat enstitüleri endüstri meslek liselerine, kız meslek liselerine dönüştürülmüştür.

1974 yılında kurulan Mesleki ve Teknik Açık Öğretim Okulu ile ilköğretim okulu mezunu veya daha üst düzey öğrenim görmüş vatandaşlara, uzaktan öğretim veya gerektiğinde yüz yüze eğitim programları uygulayarak meslek kazandırmayı hedefleyen çalışmalar başlamıştır.

Dünya ülkelerinde çok önceleri girilen çıraklık eğitimi sistemine, ülkemizde 1977 yılında 2089 sayılı Çırak-Kalfa ve Usta Kanununun çıkmasıyla başlanmış böylece sistemin ilk yasal dayanağı oluşturulmuştur. 1978 yılında Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Daha sonra 2089 sayılı Çırak-Kalfa ve Ustalık Kanunu ile bakanlığımıza verilmiş olan eğitim-öğretim hizmetleri, bağımsız çıraklık eğitimi merkezleri ve endüstri meslek liselerine bağlı çıraklık eğitimi merkezleri yoluyla yürütülmüştür.

Ülkemizde mesleki ve teknik eğitimin etkinlik ve verimliliğini yükseltmek, mesleki eğitimin hizmetlerinin geniş kitlelere ulaşmasını sağlamak üzere, 1986 yılında çıkarılan 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ile meslek eğitimi;

- Çıraklık eğitimi,
- İşletmelerde meslek eğitimi,
- Meslek kursları

Olmak üzere üç grup halinde toplanmış ve şekillenmiştir.

1992 yılında çıkarılan 3797 sayılı “Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun” ile mesleki ve teknik eğitimin sorumluluğu;

- Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
- Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
- Ticaret ve Turizm Öğretim Genel Müdürlüğü
- Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü

olmak üzere 4 ana hizmet birimine verilmiş olup bu hizmetlerin yürütülmesi yardımcı hizmet birimleri ile desteklenmiştir.

1995-1996 Öğretim Yılından itibaren öğrenci başvurusunun yoğun olduğu illerdeki mesleki ve teknik öğretim okul ve kurumlarında, okulların kapasitesini genişletmek ve ihtiyaca cevap verebilmek amacıyla, okulların 365 gün 24 saat eğitim-öğretim verebilmesi için “tam gün tam yıl” eğitim uygulamasına geçilmiştir.

2001 yılında mesleki ve teknik öğretim okullarında “Mesleki ve Teknik Eğitim Okul Gelişim Modeli” uygulamaya konulmuştur.

Bu model ile okul yönetimlerinde,

- Etkinliği, verimliliği ve kaliteyi artırarak üreten, programlayan, kendisini sürekli yenileyen ve geliştiren daha esnek ve dinamik bir yapıya kavuşturması,
- Toplam kalite yönetimi anlayışı içinde, yerel yönetim, veli, öğrenci, sivil toplum örgütleri ve sektör temsilcilerinin katılımı

anlayışı getirilmiştir. Ayrıca mesleki ve teknik öğretim okul ve kurum mezunlarının toplumun, endüstrinin, hizmet sektörünün ihtiyaçlarına cevap verecek biçimde bilgi, beceri ve alışkanlıklarla donatılmış olarak eğitilmesinin sağlanması da hedeflenmiştir.

2001 yılında;

- Mesleki ve teknik eğitime daha çok kaynak sağlamak
- Hükümet-işçi-işveren ve sivil toplum örgütlerinin katılımını daha da kurumlaştırmak,
- Orta öğretim çağ nüfusunun %65 inin mesleki ve teknik öğretimde %35'inin de genel orta öğretimde okullaşmasını gerçekleştirmek,
- Mesleki eğitimde sistem bütünlüğünü sağlamak,

amacıyla eğitimimize, özellikle de mesleki ve teknik eğitim sistemimize reform niteliğinde düzenlemeler getiren çerçeve niteliğinde 4702 sayılı Kanun çıkarılmıştır.

Bu kanunla;

- 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nda
- 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu'nda
- 3797 sayılı MEB Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun'da
- 4306 sayılı Sekiz Yıllık Zorunlu İlköğretimin Uygulanmasına İlişkin Kanun'da

değişiklikler yapılmıştır.

IV.1.3. Mesleki ve Teknik Eğitimde Öğretmen Yetiştirme

Atölye ve meslek dersleri öğretmenlerinin yetiştirilmesi ve istihdamının Türkiye'deki uygulamaları incelendiğinde bu alandaki çalışmaların İmparatorluk Dönemine kadar uzandığı, Cumhuriyet Dönemi başlangıcında tam gün okul modeli esasına dayalı öğretmen yetiştirildiği dikkati çekmektedir.

1927-1938 yılları arasında, mevcut okullarda eğitim ve öğretimin daha nitelikli hale getirilebilmesi için, bir taraftan diğer ülkelere öğrenciler gönderilirken, diğer taraftan bazı meslek alanlarında öğretmen ihtiyacını karşılamak için, çeşitli ülkelerden 65 yabancı uzman öğretmen getirilmiştir. Daha sonraları yurt içinde bir taraftan öğretmen okulu açma girişimi yanında endüstrinin ve hizmet sektörünün deneyimli meslek okulu mezunlarından yararlanma yoluna gidilmiştir. 1934-1935 öğretim yılında Kız Teknik Öğretmen, 1937-1938 Öğretim yılında Erkek Teknik Öğretmen okulları açılmıştır.

Halen atölye ve meslek dersi öğretmenlerinin yetiştirilmesi, hizmet öncesi aşamada tam gün okul esasına göre üniversite bünyesi içerisinde teknik eğitim, mesleki eğitim, ticaret ve turizm eğitim fakülteleri ile eğitim yüksek okulları tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu kurumlara öğrenciler, merkezi öğrenci seçme ve yerleştirme sistemi çerçevesinde yapılan sınavlarla alınmaktadır.

Genel olarak atölye ve meslek dersleri öğretmeni yetiştirme sistemi, değişik zamanlarda çeşitli çevrelerce tartışma ve inceleme konusu yapılmıştır. Bu konuda şuralar toplanmış, bilimsel toplantılar düzenlenmiş, araştırma ve incelemeler yapılmış ve yapılmaktadır.

IV.1.4. Mesleki ve Teknik Eğitimde Sektörle İşbirliği Protokolleri

Bakanlığımıza bağlı mesleki ve teknik öğretim okul ve kurumlarının mevcut eğitim ortamlarından faydalanarak, örgün eğitim sisteminden ayrılmış genç ve yetişkinlerin istihdamına yönelik bir meslek sahibi olmaları ve iktisaden faal duruma gelmelerini, halen bir meslek alanında çalışanların ise alanlarındaki teknolojik gelişmeleri öğrenerek, mesleklerinde ilerlemelerini sağlamak için, çeşitli seviye ve türde yaygın mesleki ve teknik eğitim faaliyetleri düzenlenmektedir.

Bu çalışmalar, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun 37. ve 38. maddeleri çerçevesinde çeşitli kamu kurum ve kuruluşları yanında özel sektörle de, işbirliği protokolleri yapılarak gerçekleştirilmektedir.

Ayrıca, örgün mesleki ve teknik öğretim çalışmalarında da devlet-sektör iş birliğini güçlendirmek için, genel müdürlüklerce çeşitli işbirliği protokolleri ile tarafların

mevcut imkanları birleştirilerek, nicelik ve nitelik yönleri ile mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesine çalışılmaktadır.

IV.1.5. Sonuç Olarak

Ülkemizde, meslek eğitiminin uzun bir geçmişi vardır. 19. yüzyıla kadar meslek eğitimi geleneksel çıraklık sistemi ile yürütölmüştür. Halen faaliyet gösteren mesleki eğitim okul ve kurumlarından bir kısmı 19. yüzyılın ortalarında kurulmuştur.

Bilindiği üzere Cumhuriyetten önce mahalli olarak kurulan ve yönetilen mesleki eğitim okulları, Cumhuriyetle birlikte devlet politikası olarak ele alınmıştır.

Cumhuriyet Döneminde mesleki ve teknik eğitime verilen önem ve bu eğilimin geliştirilmesi için yapılan çalışmalar, dayandığı sağlam ilke ve temeller ile sağlanan imkanlar, mesleki ve teknik eğitim sistemini bu günkü seviyesine ulaştırmıştır.

Büyük önder Atatürk'ün işaret ettiği çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak, hatta bu seviyenin üzerine çıkmak yolunda hızla gelişmekte olan ülkemizde eğitim, bilhassa mesleki ve teknik eğitim, kalkınmanın en etkili araçlarından biri olarak kabul edilmiş ve bu alanda oldukça büyük yatırımlar yapılmış ve yapılmaktadır.

1923-1924 Öğretim Yılında mesleki ve teknik liselerin sayısı 64, bu kurumlarda öğrenim gören öğrencilerin sayısı 6.547 ve öğretmen sayısı 583 iken, 2003-2004 öğretim yılında okul sayısı 3.681'e öğrenci sayısı da 1.129.481'e ve öğretmen sayısı 73.998'e yükselmiştir.

BÖLÜM V

V.1 Yeni Bir Model, Teknoloji Fakülteleri

Günümüzde teknolojinin baş döndürücü hızına ulaşabilmek, işletmelere yeterli bilgi donanımına sahip teknik elemanlar yetiştirebilmek, dolayısı ile bir ülkenin gelişimini hızlandırabilmek mesleki ve teknik eğitimde de hızlı ilerlemelere, yatırımlara, sanayinin istediği alanlarda ve tarzda eleman yetiştirmeye bağlıdır.

Ülkemizde mesleki ve teknik eğitim, mühendislik ve öğretmenlik alanları diye ikiye ayrılmıştır. Mühendislik Fakültesi mezunu birey yalnızca kendi alanında ve işletmelerde çalışır. Öğretmenlik yapamaz.

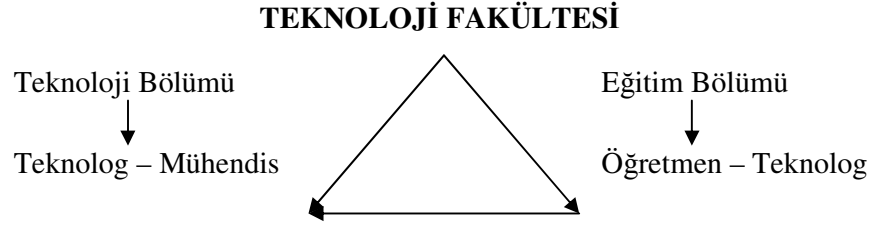
Aynı şekilde Eğitim Fakültesi Mezunu da özel sektörde, yada öğretmenlik dışında bir işte çalışabilmesi çok zordur. İşte bu da ülkemizde her iki alanda da yeterli bilgili eleman sıkıntısı, yetişmiş eleman istihdam sıkıntısı ortaya çıkarmaktadır.

Fakülteye giren öğrenciye bir noktada söz hakkı verilmeli, tercih sorulmalıdır. Bu hem sanayi hem eğitim bilgisi yüklü dolu dolu eleman yetiştirecek modelin beklide başlangıcıdır. Gelişmiş ülkelerde sistem benzeri maddelerle çalışmaktadır.

Hedef Cumhuriyet temel ilkelerine duyarlı, yaratıcı, araştırmacı, girişimci, eleştirel düşünen, ekip çalışmasında başarılı, yeni bilgi üreterek, bilime uluslar arası düzeyde katkı yapan, üretilen bilginin yayılmasını sağlayarak ülkenin ve evrenin geleceğine ışık tutmak, bilginin ürüne dönüştürülmesini sağlayacak uygulama çalışmaları ile sanayiye ve topluma önderlik edecek elemanlar yetiştirecek fakülteler olmalıdır; teknoloji fakülteleri.

Bu okula giren öğrenci isterse Teknoloji Mühendisi programını seçmeli, isterse ilk yıl içerisinde yeterlilik sınavına girerek eğitim bölümünü tercih edip Öğretmen-Teknolog olmalı, dilerse sadece Teknolog olmalıdır. Yani tek bir fakültede her kademeye uygun ve bireyin tercihine ve yeteneğine kalmış, Mühendis-Öğretmen-Teknolog yetiştirilmelidir.

Şekil 5.1. Teknoloji Fakültesi Diyagramı

V.2. Teknoloji Fakültesi Öğretim Programı Önerisi

1. Sınıf:

(Teknolog-Mühendis ve Öğretmen-Teknolog Dalları ortak müfredat)

Genel Bilgi Dersleri	: 20 Ders Saati
Alan Teorik Dersleri	: 6 Ders Saati
Alan Uygulamalı Dersler	: 10 Ders Saati

2. Sınıf:

Teknolog-Mühendislik Dalı:

Genel Bilgi Dersleri	: 10 Ders Saati
Dal Teorik Dersleri	: 10 Ders Saati
Dal Laboratuar Dersleri	: 16 Ders Saati

Öğretmen-Teknolog Dalı:

Genel Bilgi Dersleri	: 10 Ders Saati
Dal Teorik Dersleri	: 10 Ders Saati
Dal Atölye Dersleri	: 16 Ders Saati

3. Sınıf:

Teknolog-Mühendislik Dalı:

Genel Bilgi Dersleri	: 8 Ders Saati
Dal Teorik Dersleri	: 14 Ders Saati
Dal Laboratuar Dersleri	: 14 Ders Saati

Öğretmen-Teknolog Dalı:

Genel Bilgi Dersleri	: 8 Ders Saati
Dal Teorik Dersleri	: 14 Ders Saati
Dal Atölye Dersleri	: 14 Ders Saati

4. Sınıf:

Teknolog-Mühendislik Dalı:

Genel Bilgi Dersleri	: 6 Ders Saati
Dal Teorik Dersleri	: 10 Ders Saati
Dal Laboratuar Dersleri	: 8 Ders Saati
Talaşlı Eğitim	: 12 Ders Saati

Öğretmen-Teknolog Dalı:

Genel Bilgi Dersleri	: 6 Ders Saati
Dal Teorik Dersleri	: 8 Ders Saati
Okul Deneyimi	: 10 Ders Saati
Öğretmenlik Formasyonu	: 12 Ders Saati

BÖLÜM VI

VI.1 Sonuç ve Öneriler

1. Teknik öğretmenlerin başarılı olabilmeleri açısından; mesleki değerlerin, okul-aile ve okul-toplum ilişkilerinin daha yaşama dönük kavratılması gerekmektedir. Bunu sağlayabilmek içinde, sürekli eğitim ve hizmetiçi eğitim sistemi işletilmelidir.
2. Teknik öğretmenlerin öğrenme kuram ve yöntemlerinin ulusal ve uluslararası literatürden takip etmeleri gereklidir. Bu konuda teknik öğretmenlerin ihtiyacı olan maddi destek sağlanmalıdır.
3. Mesleki Eğitim Fakülteleri ile Teknoloji Fakültelerinin eğitim programları sanayi ve hizmet sektörünün ihtiyaçlarına göre değişim gösterebilen esnek, dinamik ve modüler bir yapıya kavuşturulmalıdır. Bunun için çevresi ile diyalog halinde olan bu fakülteler kendi aralarında bir koordinasyon ile gerekli önerileri hazırlamalıdır.
4. Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültelerinin amaçları ve eğitim programları yeniden yapılandırılmalıdır. Yerleştirilmesi düşünülen bu teknik elemanların görev alacakları alanların iş tanımları yapılarak görev, yetki, sorumluluk ve unvanları belirlenmelidir. Teknik Eğitim Fakültelerin Teknoloji Fakülteleri adı verilmeli, mezunları da teknoloji mühendisi unvanını kullanmalıdır.
5. Özellikle okulda ve daha sonra hizmet içi programlarla hukuki haklarını en iyi şekilde öğrenme imkanına kavuşmalıdır.
6. Teknik Eğitimine teknik öğretmenlerin öncelikli hedefi; gençlerimizin tasarlayan, problem çözen, iş bulan değil iş kuran, özgür düşünen ve düşündüğünü uygulayabilen bireyler olarak yetişmelerini sağlamak olmalıdır.

7. Teknik Eğitim Fakültelerimizde, müfredat paralelliği sağlanmalıdır. Ülkemizdeki tüm Teknik Eğitim Fakültelerinin donanım ve insan gücü ihtiyacı karşılanmalıdır.
8. Eskiden olduğu gibi bugün de; teknik öğretmen adaylarının mesleki deneyimlerinin artırılarak, çağa uygun, iş iyasasındaki gelişmeleri takip eden, bireyler olarak yetişmesini bekliyoruz.
9. Gerek mesleki eğitim ve teknoloji fakültesi mezunlarının, gerekse öğretmen ve eğitimcilerin meslek standartları belirlenerek (AB şeffaflık ilkesine göre) bu işgücünün tanımlanan nitelikleri dışarıdan izlenebilmelidir. İş gücünün AB üye ülkelerinde serbest dolaşım ilkesi çerçevesinde, teknoloji mühendisi, öğretmen ve eğitimcilerin AB ülkelerinde öğrenim ve eğitimlerinin tanınması için, öğretim ve eğitim programları seviyesinin AB standartlarına uyumlu hale getirilmelidir.
10. Teknik eğitim, sistem olarak muhakkak ki ülkemiz için çok önemli bir kurumdur. Problemlerinin giderilip geliştirilmesi ise çok önemli bir kazanç olacaktır.
11. Teknik Eğitimin kredibilitesinin artırılması yönünde etiket olarak bir düzenleme yapılması gerekmektedir.
12. Mezunlarının kalitesini artırmak için, gelen öğrencilerinin kalitesinin artırılması verilen eğitim yönünden, özellikle uygulamalı dersler için uygulama imkânlarının artırılması, hiç olmazsa meslek liselerinin imkânlarına sahip olmaları sağlanmalıdır.
13. Ders yoğunluğu da düşünüldüğünde ilave yıl eklenmesi veya formasyon dersleri için, velev ki yaz aylarında da olsa ilave sömestr konulması kanaatimizce yararlı olacaktır. Yine değişen teknolojinin takibi ve mesleki yeterlik bakımından gerek lise ve gerekse yüksek öğretimde eğitimcilerin eğitimi ayrı bir önemli konu olarak görülmelidir.

14. Gerek mezunlarının yeni iş sahaları kazanması, gerek verilen eğitim kalitesinin artırılması için ve tabii ki bu okulların gelişimi açısından sanayi ile ilişkilerin artırılması da üzerinde durulması gereken bir husus olarak karşımızda durmaktadır.

15. Öğretmenlere sürekli olarak kendilerini yenileme programları uygulanmalıdır.

16. Mesleki teknik eğitimde uluslar arası düzeyde belirli standartlarda birlik sağlanmalıdır.

EKLER

EK-A Görüşme Soruları

1. Başarılı olabilmeniz için gerekli olan mesleki değerleri yeterince biliyor musunuz?
2. Okul- aile ilişkilerini yeterince biliyor musunuz?
3. Okul-toplum ilişkilerini yeterince biliyor musunuz?
4. İş piyasasının yapısını ve teknolojik gelişmeleri takip ediyor musunuz?
5. Lisans öğreniminiz süresince alınan uygulamalı dersleri, süre ve nitelik olarak yeterli görüyor musunuz?
6. Teknik Eğitim Fakülteleri, nitelik açısından Ülke gereksinimlerine cevap verebiliyor mu?
7. Mesleğinizle ilgili yasal düzenlemeler ve hukuksal haklarınızı yeterli görüyor musunuz?
8. Öğrencilerin yaşama dönük öğreti ve kazanımlarında yeterli inanç ve gayreti gösterdiğinizi düşünüyor musunuz?
9. Ezbere dayalı öğretim teknikleriyle eğitim süreçlerinden ziyade, mesleki ve sosyal rehberlik veriyor musunuz?
10. Alanınızda uygulamaya yönelik iş piyasası deneyimine sahip misiniz?

KAYNAKLAR

1. BİNİCİ, Hanifi ve ARI, Necdet (2004), Meslek ve Teknik Eğitimde Arayışlar, Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi, c. 24, s. 3, Ankara, Gazi Üniversitesi
2. Milli Eğitim Bakanlığı (1999). On Altıncı Milli Eğitim Şurası Kararları, Ankara, MEB Yayınları (<http://www.meb.gov.tr>)
3. ÖZALP, Reşat (1998), Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları, Ankara, Nobel Yayınları
4. AKYÜZ, Yahya (1998), Türk Eğitim Tarihi, Ankara, Gazi Kitapevi
5. DOĞAN Hıfzı ve ark. (1997), Mesleki ve Teknik Eğitim Temelleri, Ankara, Ankara Üniversitesi
6. MAYS, Arthur B. (1960), Meslek Eğitiminin Prensipleri ve Tatbikatı, Ankara, MEB
7. MEB (2004), MEGEP Bülteni 2, Nisan , Ankara, MEB
8. DPT, (2000), Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001 – 2005, Ankara, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/egitim/egitim.htm> (17.08.2006 tarihinde ulaşıldı.)
9. DPT, (2006), Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı: Eğitim, 2007 – 2012, Ankara, www.meb.gov.tr (10. 02. 2006 tarihinde ulaşıldı)
10. ALBRECHT, Achim (2004) Almanya’da Mesleki ve Teknik Eğitim ve Gelecekteki Durumu, IV. Demokratik Eğitim Kurultayı, Ankara
11. KAYIR, Ömer ve ark (2004) Meslek Liseleri Araştırmasında Ortaya Çıkan Temel Bazı Bulgular, IV. Demokratik Eğitim Kurultayı, Ankara
12. ODDENS, Derk A M. (2004), Kişilik Nitelik Açısından Hollanda’da Mesleki Eğitim İçin Öğretmen Eğitimi Eğilimleri, Ankara, MEB
13. LUCU, Romita (2004), Başlangıç ve Hizmet İçi Öğretmen Eğitiminde Romanya Ulusal Stratejisi Eğitim ve Öğretimde Kaliteyle İlgili Yeni Bakış Açılımları, Ankara, MEB
14. ÇELİK, Hasan Ali (2004), Mesleki ve Teknik Eğitimdeki Gelişmeler ve Türkiye’deki Beklentiler, Ankara, MEB
15. ÇEVİK, İsmet ve ark. (2004) Türkiye’de Teknik Eğitim ve Sorunları, Ankara, MEB
16. SEZGİN, İlhan (2004) Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimde Öğretmen Eğitimi, Ankara, MEB
17. GÜNEY, İrfan ve ark. (1991) *Teknik Eğitimin Önemi ve Mezuniyet Sonrası Sorunları*", Birinci Eğitim Kongresi, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, 25-27 Kasım, İzmir
18. Milli Eğitim Bakanlığı İnternet Adresi (<http://www.meb.gov.tr>)

ÖZGEÇMİŞ

Süleyman TURGAY ÜNLÜESER

Kişisel Bilgiler :

Doğum Tarihi: 15.08.1961
Doğum Yeri: Mersin
Medeni Durumu: Evli

Eğitim :

Lise: 1975-1979 Adana Endüstri Meslek Lisesi

Lisans:1981-1985 Gazi Üniversitesi

Otomotiv Anabilim Dalı

Y. Lisans 2003-2007 Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Programı

Çalıştığı Kurumlar:

1986- 1991 İstanbul Şişli Anadolu Teknik, Teknik Lise ve Endüstri Melek Lisesi Motor Bölümü Öğretmeni

1991- 1994 İstanbul Bayrampaşa Ali Ülker Mesleki Eğitim Merkezi Müdür Yardımcısı

1994- 2001 İstanbul Gaziosmanpaşa Mesleki Eğitim Merkezi Müdürlüğü

2001- Devam Ediyor İstanbul Kartal Mesleki eğitim Merkezi Müdürlüğü